

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 1/2021

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2020

26.2.2021

Sisällysluettelo

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös vuodelta 2020.....	5
1. Toimintakertomus	5
1.1. Johdon katsaus	5
2. Tuloksellisuus	13
3. Vaikuttavuus	19
3.1. Toiminnan vaikuttavuus.....	19
3.2. Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus	27
4. Toiminnan tehokkuus.....	28
4.1. Toiminnan tuottavuus	28
4.2. Toiminnan taloudellisuus	29
4.3. Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan tulos ja kannattavuus	36
4.4. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus.....	40
5. Tuotokset ja laadunhallinta	41
5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	41
5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu.....	45
6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	51
6.1. Henkilöstömäärä ja -rakenne	54
6.2. Työhyvinvointi.....	58
6.3. Osaaminen ja aineeton pääoma	63
7. Tilinpäätösanalyysi	68
7.1. Rahoituksen rakenne	68
7.2. Talousarvion toteutuminen	70
7.3. Tuotto- ja kululaskelma	71
7.4. Tase	77
8. Sisäisen valvonnan arviointi ja vahvistuslausuma	79
9. Arviointien tulokset.....	83
9.1. Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen tekemät tarkastukset.....	83
9.2. Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvontatiimin tekemät havainnot.....	84
9.3. Ulkopuolisten organisaatioiden tekemät tarkastukset	85
9.4. Keskeiset sisäisen valvonnan kehittämiskohteet vuonna 2021.....	87
10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä	89
10.1. Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvedot	89
10.2. Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot	89

11.	Talousarvion toteumalaskelma	90
12.	Tuotto- ja kululaskelma	92
13.	Tase	93
14.	Liitetiedostot.....	95
14.1.	Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta	95
14.2.	Nettoutetut tulot ja menot	97
14.3.	Arviomäärärahojen ylitykset	98
14.4.	Peruutetut siirretyt määrärahat.....	98
14.5.	Henkilöstökulujen erittely.....	98
14.6.	Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset.....	99
14.7.	Kansallis- ja käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisvaikutteisten menojen poistot	99
14.8.	Rahoitustuotot ja -kulut.....	99
14.9.	Talousarviotaloudesta annetut lainat.....	99
14.10.	Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset.....	100
14.11.	Taseen rahoituserät ja velat	101
14.12.	Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut.....	101
14.13.	Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat	101
14.14.	Taseeseen sisällyttömät rahastoidut varat.....	101
14.15.	Velan muutokset.....	101
14.16.	Velan maturiteettijakauma ja duraatio	101
14.17.	Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot	102
15.	Allekirjoitus.....	103

Kuvaluettelo

Kuva 1: Toiminnallinen tuloksellisuus (prosessit ja organisaatio)	13
Kuva 2: Yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite (asiakkaan ja kansalaisen näkökulma).....	19
Kuva 3: Resurssit	29
Kuva 4: Vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita keskimäärin vuosina 2005 - 2020...	45
Kuva 5: Henkilöstö	51
Kuva 6: Henkilöstön keski-ikä kehitys	56
Kuva 7: Henkilöstömäärät eri ikäryhmissä vuosina 2013 – 2020	57
Kuva 8: Työhyvinvointi-indeksien vertailu valtion keskiarvoon	59
Kuva 9: Sairauspoissaolot henkilöstöryhmittäin vuosina 2018 - 2020	60
Kuva 10: Terveysprosentti vuosina 2018 - 2020	61
Kuva 11: Vuotuinen teoreettinen työajan käyttö vuonna 2020	64
Kuva 12: Vuotuinen teoreettinen työajankäyttö vuonna 2020 sukupuolittain	65
Kuva 13: Vuotuisen teoreettisen työajan käyttö työaikajärjestelmittäin	65
Kuva 14: Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen huoneistoala vuosina 2010 - 2020	74

Taulukkoluetelo

Taulukko 1: Uusiminen 3 vuoden seuranta-ajalla	24
Taulukko 2: Uusiminen 5 vuoden seuranta-ajalla	25
Taulukko 3: Tuottavuus	28
Taulukko 4: Tuottavuus, koulutettavapäivät	28
Taulukko 5: Toimintamenot ja henkilötyövuodet	30
Taulukko 6: Toimintamenot	31
Taulukko 7: Kustannukset (netto).....	32
Taulukko 8: Yksikkökustannukset (netto)	33
Taulukko 9: Seuraamusten kustannukset (netto)	34
Taulukko 10: Toimintojen kustannukset	35
Taulukko 11: Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus	36
Taulukko 12: Työtoiminnan kustannusvastaavuus ja kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan toiminnan tuloslaskelma.....	37
Taulukko 13: Laitosmyymälöiden kustannusvastaavuus	39

Taulukko 14: Suoritteiden määrät	44
Taulukko 15: Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatumittarit	49
Taulukko 16: Palvelukyky sekä suoritteiden julkishyödykkeiden laatumittarit	50
Taulukko 17: Henkilötyövuodet	54
Taulukko 18: Henkilöstö, lukumäärä ja prosenttiosuus 31.12.	54
Taulukko 19: Henkilötyövuodet henkilöstöryhmittäin	55
Taulukko 20: Henkilöstön keski-ikä 31.12.2020	55
Taulukko 21: Työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelman 2020 - 2025 seurantamittarit	58
Taulukko 22: Sairauspoissalot	60
Taulukko 23: Valtion henkilöstötutkimus VMBaro	62
Taulukko 24: Rikosseuraamuslaitoksen indeksit henkilöstöryhmittäin	62
Taulukko 25: Työterveyshuollon kokonaiskustannukset palautukset huomioiden	63
Taulukko 26: Henkilöstön koulutus.....	63
Taulukko 27: Henkilöstön vaihtuvuus.....	66
Taulukko 28: Henkilöstön vaihtuvuus.....	66
Taulukko 29: Työkyvyttömyyseläkkeet.....	66
Taulukko 30: Ylityötunnit	67
Taulukko 31: Rikosseuraamusalan rahavirtalaskelma	69
Taulukko 32: Rikosseuraamusalan tuotto-kululaskelma	71
Taulukko 33: Rikosseuraamusalan tulot	72
Taulukko 34: Rikosseuraamusalan IT-menot.....	77

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös vuodelta 2020

Rikosseuraamuslaitos vastaa tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta.

Rikosseuraamuslaitos (Rise) laatii kirjanpitoyksikkönä tilinpäätösasiakirjan, johon sisältyy toimintakertomusosio. Rikosseuraamuslaitoksen kirjanpitoyksikköön kuuluivat vuonna 2020 keskushallintoyksikkö, kolme rikosseuraamusaluetta, täytäntöönpanoyksikkö (Tpy) ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (Rskk). Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö vastaa rikosseuraamusalueiden ja valtakunnallisten yksiköiden (Tpy ja Rskk) tulohajauksesta. Rikosseuraamusalueet ja valtakunnalliset yksiköt ovat laatineet erilliset tuloraportit.

1. Toimintakertomus

1.1. Johdon katsaus

Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on valmentaa rangaistusta suorittavia rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin. Tavoitteena on myös oikeusturvan ja yhdenmukaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Rikosseuraamuslaitoksen tuloksellisuus oli vuonna 2020 melko hyvällä tasolla suhteutettuna käytettävissä olleisiin resursseihin. Koronaepidemiasta huolimatta toiminnallinen tuloksellisuus oli hyvällä tasolla ja toimintaa pystyttiin kehittämään strategian mukaiseen suuntaan.

Rikosseuraamuslaitoksen koronaepidemian ehkäisytoimet ovat onnistuneet erinomaisesti koronatoimiin sitoutuneen henkilökunnan ansiosta. Toistaiseksi vankien ja henkilöstön keskuudessa on ollut vain yksittäisiä koronatartuntoja, ja laitosepidemiat vankiloissa on kyetty estämään. Koronaepidemian vuoksi lyhyiden vankeusrangaistusten ja sakon muutorangaistusten täytäntöönpanon aloittamista rajoitettiin keväällä ja alkukesällä 2020. Sakon muutorangaistuksen ja lyhytaikaisten enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistusten

täytäntöönpanon aloittamista rajoitettiin oikeusministeriön asetuksella 19.3.2020 lukien. Laki sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (194/2020) astui voimaan 10.4.2020 ja sen soveltaminen päätettiin lopettaa 16.6.2020 lukien valmiuslain voimassaolon päätyttyä. Rajoituksilla saavutettiin tavoiteltu 300-400 vangin vähennys päivittäiseen vankimäärään sekä merkittävä vähennys vankivirtaamaan. Rajoitusten päätyttyä vankiluku lähti elokuussa nousuun, ja edellisen vuoden vankimäärä ylitettiin marraskuun lopulla. Koronatilanteen heikentyessä uusi asetus täytäntöönpanon aloitusten rajoittamiseksi tuli voimaan 4.12.2020. Rajoituksella tavoitellaan sen voimassaoloaikana päivittäisen vankiluvun laskua n. 200-240 vangilla ja sisään tulevien määrän laskua noin neljänneksellä. Rajoituksen vaikutus on osoittautunut jopa tavoiteltua suuremmaksi.

Koronaepidemian aiheuttamat täytäntöönpanon rajoitukset ja toiminnalliset muutokset heijastuvat myös tavoitteiden mukaisen toiminnan toteuttamiseen. Koronatoimien vuoksi mm. ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden järjestämää toimintaa ja ryhmämuotoista toimintaa vankiloissa jouduttiin rajoittamaan, mutta korvaavaa toimintaa kyettiin osittain järjestämään kehittämällä digitaalisia palveluita. Lisäksi vankien poistumislupia ja tapaamisia jouduttiin rajoittamaan. Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa asiakastyön tekeminen on vaatinut joustavuutta ja luovuutta henkilöstöltä, kun toimistotapaamisia ei ole voitu toteuttaa. Yhdyskuntaseuraamusten osalta toimintavelvoite- ja palvelupaikkayhteistyö vaikeutui, mikä hidasti yhdyskuntaseuraamusten suorittamista. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden palvelujen saanti on koronaoloissa vaikeutunut, mikä heikentää kuntoutumisen toteutumista.

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista ja lisätä avolaitossijoituksia. Turvallisesti kohti avoimempaa rangaistusten täytäntöönpanoa -tavoitteen toteutuminen on edennyt tavoitteen mukaiseen suuntaan, vaikka asetettuja tavoitteita ei kaikilta osin täysin saavutettu. Valvotun koevapauden käyttö lisääntyi hieman edellisestä vuodesta, mutta vuodelle 2020 asetettua haasteellista tavoitetasoa ei kyetty saavuttamaan. Täytäntöönpanon rajoitusten vuoksi vankien määrä väheni myös avolaitoksissa, ja näin ollen avolaitoksien käyttöaste laski edellisen vuoden tasolta. Avolaitoksissa olevien vankien osuus kuitenkin nousi hieman edellisestä vuodesta ja vuodelle 2020 asetettu tavoitetaso saavutettiin. Rikosseuraamuslaitos kiinnittää jatkossa edelleenkin huomiota koevapauksien tavoitteen mukaiseen toteuttamiseen ja toiminnan varmistamiseen toteuttamalla valmistelua yhdenmukaisemmin eri yksiköissä.

Koronaepidemiasta huolimatta vankeusvankien toimintaan osallistuminen pysyi edellisen vuoden tasolla. Vankien sellin ulkopuolella viettämää aikaa ja tätä kautta aktiivisuuden ja

toimintoihin osallistumisen määrää pyritään edelleen lisäämään mm. vankien kanssa tehtävää lähityötä kehittämällä. Lähityö on asiakkaan kanssa vuorovaikutuksessa tehtävää suunnitelmallista ja tavoitteellista työtä, jonka tavoitteena on lisätä asiakkaan valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Lähityön toimintamallien edistämistä ja kehittämistä jatkettiin keväällä 2020 valmistuneen lähityön kehittämissuunnitelman mukaisesti. Toiminnan lisääminen edellyttää myös henkilöstömäärän kasvattamista.

Rikosseuraamuslaitoksen yksi keskeisistä tavoitteista liittyy aktiivisen verkostoyhteistyön lisäämiseen valtion ja kuntien viranomaisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Verkostoyhteistyön tavoitteena on rikosseuraamusasiakkaiden tuen ja palveluiden yhteensovittaminen yhteiskunnan normaalipalveluihin sekä monitoimijaisen yhteistyön ja palvelujatkumoiden kehittäminen. Rikosseuraamuslaitos laatii valtakunnalliset sidosryhmäyhteistyön linjaukset, jotka valmistuvat keväällä 2021.

Vankilasta vapautuneiden uusintarikollisuus on vuoden 2020 tietojen mukaan hieman lisääntynyt viiden vuoden seuranta-ajalla. Yhdyskuntapalvelun suorittaneiden uusintarikollisuus puolestaan laski hieman. Valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen laski hieman kolmen vuoden seuranta-ajalla, mutta nousi viiden vuoden seuranta-ajalla. Pidemmällä aikavälillä uusintarikollisuutta on vähentänyt mm. yleinen rikollisuuden määrän lasku, väestön ikääntyminen ja sitä heijastava rangaistusta suorittavien keski-ikänsä nousu (uusimisalttius vähenee ikääntyessä).

Vuonna 2020 vankiluvun ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrän oletettiin jatkavan vuonna 2019 alkanutta maltillista kasvua. Ensimmäisen vuosineljänneksen tietojen perusteella arvio vaikutti oikealta. Poikkeuksellisen, koronaepidemian aiheuttaman tilanteen takia on kuitenkin vaikea arvioida mahdollista koronasta riippumatonta kehitystä ja sen syitä. Koronaepidemian takia tehtyjen täytäntöönpanon aloitusten rajoittamisen takia keskimääräinen vankimäärä jäi lopulta 2800:aan, mikä on 152 vankia edellisvuotta vähemmän. Määrä laski niin vankeusvankien, sakon muuntorangaistusta suorittavien kuin tutkintavankienkin osalta. Tutkintavankien osalta laskua selittää merkittävältä osin ulkomaalaisten tutkintavankien määrän lasku. Vankiluvun vaihtelu vuoden kuluessa oli suuri. Alimmillaan määrä oli heinäkuun alussa 2 508 vankia, mikä on ainakin sodan jälkeisen ajan pienin kirjoillaolovahvuus. Korkeimmillaan luku oli maaliskuun puolivälissä (3 090 vankia), myös joulukuun alussa vankimäärä oli lähes 3 000 ylittäen edellisen vuoden tason. Vapaudesta vankilaan tulleiden määrä jäi 656 edellisvuotta pienemmäksi.

Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien keskimäärä nousi 52 hengellä edelliseen vuoteen nähden. Samaan aikaan täytäntöön pantavaksi tulleiden seuraamusten määrä kuitenkin

laski 172:lla. Koronaepidemia on vaikuttanut mm. palvelupaikkatilanteeseen ja sitä kautta mahdollisesti pidentänyt asiakkuuksien kestoa yhdyskuntapalvelussa ja valvontarangaistuksissa. Vankeusrangaistukset ovat keskimäärin lyhyitä, vaikkakin koronaepidemian takia tehdyt toimet vähensivät lyhytaikaisten vankien määrää vankiloissa. Kertomusvuonna 51 % vankeusvangeista suoritti rangaistusta vankilassa enintään kuusi kuukautta. Sakon muutorangaistusta suoritti yht. 1 744 vankia, runsas 200 vähemmän kuin vuonna 2019. Suurin osa suoritetuista muutorangaistuksista oli kestoltaan enintään 30 päivää. Valvotussa koevapaudessa oli päivittäin keskimäärin 227 vankia.

Vuonna 2020 ulkomaalaisvankien keskimäärä laski etenkin tutkintavankien osalta yhtenä ilmeisenä syynä koronaepidemian tuomat matkustusrajoitukset. Vuonna 2020 vankiloissa oli keskimäärin 475 ulkomaalaista vankia, kun heitä vuonna 2019 oli keskimäärin 499. Kaikista vangeista ulkomaalaisten vankien osuus oli 17,0 % (16,9 % v. 2019). Tutkintavangeista ulkomaalaisten osuus laski noin kolmanneksesta noin neljännekseen. Erilaisista kulttuuriympäristöistä saapunut ulkomaalaistaustainen väestö asettaa monenlaisia esimerkiksi kulttuuriin, uskuntoon ja kommunikaation liittyviä haasteita Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle ja lisää henkilöstön osaamisvaateita ja koulutustarvetta.

Järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien tai niiden vaikutuspiirissä olevien vankien määrä on pysytellyt noin 200 henkilössä. Edellisenä vuonna nousua oli noin 50 % ja lukumäärä on jäänyt nykyiselle tasolle. Vankilaolosuhteissa ylivoimaisesti suurinta ja vaikutusvaltaisinta järjestäytyntä rikollisryhmää edustaa lähes sata vankia. Ko. rikollisryhmän toimintamallina on ollut vankilassa tapahtuvan huumausainekaupan ja muun rikollisuuden haltuun ottaminen sekä toiminnan organisoiminen systemaattisesti ja ammattimaisesti. Rikosseuraamuslaitos on ryhtynyt useisiin toimenpiteisiin rikollisryhmän toimintamahdollisuuksien rajoittamiseksi ja muun vankiyhteisön turvallisuuden takaamiseksi. Keskeisin tavoitteellinen toimenpide on ollut järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien vankien asuttamisen ja toimintojen eriyttäminen muusta vankiyhteisöstä, mutta tämä tavoite on edennyt hitaasti.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyn toimenpiteet ja tavoitteet rikosseuraamusalalla liittyvät ilmiön tunnistamiseen ja ennalta ehkäisevien toimenpiteiden toteuttamiseen sekä kohdehenkilöiden kuntoutukseen ja yhteiskuntaan integroitumiseen. Radikalisoitumisen tunnistamisessa keskeisessä osassa on kohdehenkilöihin ja –ryhmiin kohdistettu seuranta. Rikosseuraamuslaitos seuraa aiheeseen liittyviä kansainvälisiä tutkimus- ja kehittämistoimenpiteitä sekä osallistuu kansainväliseen verkostotyöhön.

Rikosseuraamuslaitos laati ehdotuksen organisaatorakenteiden kehittämistarpeista oikeusministeriön Rikosseuraamuslaitokselle asettaman tulostavoitteen mukaisesti.

Rikosseuraamuslaitoksen ehdotuksen mukaisesti uusi organisaatio koostuisi neljästä monipaikkaisesti toimivasta valtakunnallisesta vastuualueesta, jotka olisivat kehittäminen ja ohjaus, asiakasprosessit, hallinto- ja tukipalvelut sekä operatiivinen toiminta. Vastuualueiden tehtäväkokonaisuuksista muodostettaisiin yksiköitä ja operatiivisen toiminnan vastuualueelle perustettaisiin 11 rikosseuraamuskeskusta. Sote- ja maakuntajaon pohjalta muodostetut rikosseuraamuskeskukset muodostuisivat vankiloista ja yhdyskuntaseuraamustoimistoista. Rikosseuraamuslaitoksen uudistettu organisaatorakenne, johtaminen ja ohjausjärjestelmä tukisivat nykyistä paremmin ydintoiminnan järjestämistä, strategisten tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan kehittämistä. Organisaation ja johtamisjärjestelmän uudistaminen edistäisi yhdenmukaisten toimintatapojen ja asiakasprosessien käyttöönottoa kaikissa yksiköissä sekä parantaisi kykyä järjestää toiminnot verkostoituneesti osana yhteiskunnan palvelujärjestelmää. Organisaatiouudistuksen valmistelu jatkuu vuoden 2021 ajan. Tavoitteena on, että uusi organisaatio tulisi voimaan vuoden 2022 alkupuolella.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmän johtoryhmä teki helmikuussa 2021 päätöksen, että uuden asiakastietojärjestelmän Rotin käyttöönotto siirretään toukokuulta 2021 syyskuulle 2021. Tällä varmistetaan laatu ja henkilöstön koulutus. Rotin käyttöönotto tuo valtakunnallisesti yhtenäiset päätösprosessit. Roti-järjestelmä ohjaa työskentelyä lainmukaisesti, joka lisää henkilöstön ja asiakkaiden oikeusturvaa. Järjestelmän jatkokehittämistyö aloitetaan määrittelyjen osalta jo ennen Rotin käyttöönottoa, kesällä 2021.

Vuonna 2020 otettiin käyttöön Keravan uusi avovankila, Hämeenlinnan uusi naisvankila sekä Jyväskylän vankila ja yhdyskuntaseuraamustoimisto. Oulun ja Vaalan uusien vankiloiden suunnittelua jatkettiin. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021–2024 Rikosseuraamuslaitokselle osoitettiin Vantaan vankilan lisärakennuksen kustannuksiin lisärahoitus. Vantaan vankilan yhteyteen vuonna 2024 valmistuva 160-paikkainen lisärakennus tutkintavangeille mahdollistaa tavoitteen siirtää tutkintavangit heti vangitsemisoikeudenkäynnin jälkeen Poliisin tiloista Rikosseuraamuslaitokselle. Lisäksi tutkintavankipaikkojen lisäys mahdollistaa sen, että tutkintavangeille määrätty pakkokeinolain yhteydenpitorajoitusten toteutuminen voidaan turvata.

Yleisemmällä tasolla arvioituna Rikosseuraamuslaitoksen taloudelliset voimavarat ja henkilöstöressurit ovat riittämättömät toiminnan laajuuteen ja käytössä oleviin rakenteisiin nähden. Myös Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) kiinnitti huomiota Rikosseuraamuslaitoksen liian pieneen henkilöstömäärään syyskuussa 2020 tekemänsä tarkastuskäynnin yhteydessä. Lisäksi komitea kiinnitti huomiota kouluttamattoman ja

epäpätevän valvontahenkilökunnan suureen määrään ja siitä aiheutuviin riskeihin. Henkilöstöresurssien niukkuuden vuoksi vangeille ei kyetä järjestämään riittävästi toimintaa ja läsnä olevaa valvontaa, mihin myös CPT kiinnitti huomiota. Lisäksi henkilöstö joutuu usein työskentelemään yksin, mikä on ongelmallista työturvallisuuden näkökulmasta. Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstövajaus johtuu pääosin vuosina 2006-2016 toteutetusta talouden tuottavuusohjelmasta. Sopeuttamistoimien vuoksi Rikosseuraamuslaitos joutui vähentämään henkilöstöään yli 500 henkilötyövuodella kykenemättä samalla sopeuttamaan laitoserakenteitaan. Sopeuttamistoimien lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen taloudelliseen tilanteeseen ovat vaikuttaneet myös ICT-hankkeiden ja uusien vankiloiden käyttöönottojen alkupe räisiä arvioita suuremmat kustannukset.

Vuonna 2020 valtiosektorin sairauspoissaolot vähenivät huomattavasti, mutta Rikosseuraamuslaitoksen sairauspoissaolot lisääntyivät edelleen. Tukitoimintoja tekevien kohdalla sairauspoissaolot vähenivät, mutta erityisesti vankiloissa lähityötä tekevien kohdalla sairauspoissaolot lisääntyivät voimakkaasti. Henkilöstön sairauspoissaolot ovat olleet pitkään korkealla tasolla. Pitkään jatkunut resurssiniukkuus lienee yksi tekijä, myös tietyt henkilöstölle tyytymättömyyttä tuottavat teemat, kuten työaikamuutokset, voivat olla kehityksen taustalla.

Vuoden 2020 aikana esillä olivat seuraavat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan vaikuttavat lainsäädäntömuutokset ja -uudistukset:

Eduskunta aloitti Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämisen ja tietojärjestelmähankkeeseen (ns. Roti-hanke) liittyvien lakimuutosten käsittelyn. Hallituksen esitys (HE 246/2020vp.) annettiin 17.12.2020. Roti-hankkeessa kehitetään Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa ja samalla luodaan Rikosseuraamuslaitokselle uusi yhteinen tietojärjestelmä. Säädetäväksi ehdotetaan uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa, jotta sääntely olisi samalla yhteensopivaa Euroopan unionin tietosuojasäädösten kanssa. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi vankeuslakia, tutkintavankeuslakia, yhdyskuntaseuramusten täytäntöönpanosta annettua lakia ja rikoslakia. Lakeihin tehdään lähinnä menettelysäännöksiä koskevia muutoksia. Tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkeyttää menettelytapoja seuraamusten täytäntöönpanossa. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan Rotin käyttöönoton yhteydessä.

Oikeusministeriö asettaman tulostavoitteen (VN/13489/2019) mukaisesti Rikosseuraamuslaitos valmisti vuoden 2020 aikana organisaatiouudistusta (ns. Rise 2.0. -arviointihanke). Arviointihankkeen pohjalta ja yhteistyössä oikeusministeriön kanssa on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi

Rikosseuraamuslaitoksen organisaation kehittämistä koskevat muutokset Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin sekä seuraamusten täytäntöönpanoa koskeviin lakeihin.

Eduskunnan käsittelyssä on vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttaminen (HE 16572020 vp). Hallituksen esitystä käsiteltiin syksyllä 2020 lakivaliokunnassa ja perustuslakivaliokunnassa, jolloin perustuslakivaliokunta katsoi (PeVL 40/2020), ettei tupakointia voida kokonaan kieltää suljetuissa vankiloissa. Tämän jälkeen oikeusministeriö ryhtyi valmistelemaan täydentävää hallituksen esitystä, jossa perustuslakivaliokunnan huomiot toteutetaan ja tupakointi olisi edelleen mahdollista myös suljetuissa vankiloissa ulkotiloissa.

Hallitus antoi helmikuussa 2020 esityksen vankeusaikaisen rikollisuuden estämistä ja laitosturvallisuuden ylläpitämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp). Tavoitteena on parantaa Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välistä yhteistyötä ja tällä tavoin parantaa mahdollisuuksia vaikuttaa rikosten estämiseen, vankilaturvallisuuteen sekä yhteiskunnan turvallisuuteen. Lakimuutokset täsmentäisivät vankeuslain ja tutkintavankeuslain toimivaltuuksia sekä turvallisuustietorekisterin tietosisältöä ja tiedon luovuttamista koskevia säännöksiä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa. Rikosseuraamuslaitos voisi oma-aloitteisesti salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa Poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle ne tiedot, jotka se voi tällä hetkellä luovuttaa pyynnöstä. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos voisi jatkossa osallistua PTR-yksikön toimintaan. Hallituksen esitystä on vuoden 2020 aikana käsitelty lakivaliokunnassa, hallintovaliokunnassa ja perustuslakivaliokunnassa. Eduskuntakäsittely on edelleen kesken.

Tutkintavankien sijoittamista ja vanginkuljetusta koskeva lainsäädäntö uudistetaan. Rikosseuraamuslaitos ja Poliisihallitus asettivat yhteisen työryhmän, joka valmistelee tutkintavankien vankiloihin sijoittamista ja vanginkuljetuksen uudistamista. Työryhmän toimikausi on 16.3.2020 - 31.12.2023. Lisäksi oikeusministeriö asetti 14.1.2020 ohjausryhmän tukemaan tätä uudistustyötä. Tavoitteena on, että vuodesta 2025 alkaen tutkintavankeja säilytetään pääsääntöisesti vankiloissa eikä enää poliisien säilytystiloissa sekä kehittää viranomaisten välistä työnjakoa vanginkuljetuksessa.

Vuonna 2020 oikeusministeriössä on valmisteltu seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta ja kokonaisuudistusta koskeva työryhmämietintö oli lausuntokierroksella. Oikeusministeriö käsittelee parhaillaan saatua lausuntopalautetta ja valmistelee hallituksen esitystä.

Lisäksi vuonna 2020 annettiin koronavirusepidemiaan liittyvät säädökset:

- Oikeusministeriö antoi asetuksen vankeusrangaistusten täytäntöönpanoon ryhtymisen siirtämisestä, jolla siirrettiin sakon muuntorangaistukseen tuomit-
tujen ja lyhyisiin vankeusrangaistuksiin tuomittujen vankeusrangaistuksen
täytäntöönpanon aloittamista (122/2020). Asetus oli voimassa ajalla
19.3.2020 - 10.4.2020.
- Eduskunta antoi lain sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusran-
gaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (194/2020). Laki
säädettiin ajalle 10.4. - 31.7.2020. Lakia ei sovellettu valmiuslain voimassa-
olon päättyttyä 16.6.2020 jälkeen.
- Tällä hetkellä on voimassa oikeusministeriön asetus sakon muuntorangais-
tuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta
rajoittamisesta (919/2020). Asetus on voimassa 4.12.2020 - 3.3.3021 välisen
ajan.

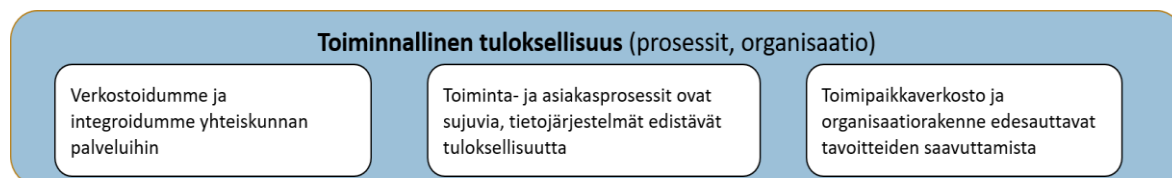
2. Tuloksellisuus

Rikosseuraamuslaitos saavutti vuodelle 2020 asetetut tavoitteet melko hyvin suhteutettuna käytössä olleisiin resursseihin. Rikosseuraamuslaitoksen vuosina 2006–2016 toteuttamat talouden sopeuttamistoimet vaikuttavat edelleen Rikosseuraamuslaitokselle asetettujen tulostavoitteiden saavuttamiseen, sillä sopeuttamistoimien aikaan jouduttiin vähentämään yli 500 henkilötyövuotta. Rikosseuraamusten toimeenpano perustuu ensisijaisesti ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja henkilöiden suorittamaan valvontaan. Rikosseuraamuslaitoksen resurssien niukkuuden vuoksi mm. uusintarikollisuuden vähentämiseen ja rangaistusten vaikuttavuuteen liittyviä ohjelmia sekä rangaistusajan suunnitelmien mukaista toimintaa ei ole aina kyetty järjestämään vangin tarpeiden mukaisesti.

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuosien 2020–2023 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat toiminnallisen tuloksellisuuden tulostavoitteet ja välitavoitteet. Alla on kuvattu vuodelle 2020 asetettujen välitavoitteiden toteumatiedot.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet kaudella 2020 - 2023 ovat:

Kuva 1: Toiminnallinen tuloksellisuus (prosessit ja organisaatio)

Tulostavoitteen ”Verkostoidumme ja integroidumme yhteiskunnan normaalipalveluihin” välitavoitteet vuodelle 2020 ovat seuraavat:

- Kehitetään verkostoyhteistyötä tavoitteena rikosseuraamusasiakkaiden tuen ja palveluiden yhteensovittaminen yhteiskunnan normaalipalveluihin sekä monitoimijaisen yhteistyön ja palvelujatkumoiden kehittäminen. Toimenpiteinä mm.

- Laaditaan valtakunnalliset sidosryhmäyhteistyön linjaukset.

Toteuma: Sidoryhmäyhteistyöstä on teetetty laaja kysely- ja haastattelututkimus. Linjauksen valmistelu on aloitettu viidessä eri teemaryhmässä; sote, työllisyys ja koulutus, turvallisuus ja Rikosseuraamuslaitos osana rikosoikeusjärjestelmää, projektikumppanuudet ja kolmas sektori, läheiset ja kokemusasiantuntijat sekä tutkimus. Linjauksien valmistelussa on lähdetty kartoittamaan Rikosseuraamuslaitoksen sidoryhmiä

asiakkaiden palveluverkostoja laajemmin. Kokonaisvaltaisessa tarkastelussa on mukana myös muu viranomaisyhteistyö, kuten yhteistyö poliisin ja rikosoikeusjärjestelmän kanssa. Mukana ovat myös tutkimus, kansainvälinen yhteistyö, järjestöt ja asiakkaan läheisverkot. Linjaukset toimivat pohjana myös sille, miten Rise 2.0 -organisaatiouudistuksessa suunnitellaan viranomaisyhteistyön johtamista ja kehittämistä. Linjaukset valmistuvat oikeusministeriön kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosaston kanssa sovitun aikataulun mukaisesti keväällä 2021.

- o Luodaan toimintamalli asiakassuunnitelmayhteistyölle ja turvataan jatkumot.

Toteuma: Rikosseuraamuslaitoksen ja sosiaalihuollon asiakassuunnitelmiin liittyvän yhteistoiminnan malli on laadittu ja sen mukaista toimintaa on toteutettu Rikosseuraamuslaitoksen eri yksiköissä. Toimintamallin ydin on täytäntöönpanon aloitusvaiheessa, jossa eri suunnitelmat yhdensuuntaistetaan ja sovitaan yhteistyöstä seuraamisen aikana ja suunnitellaan seuraamisen jälkeisiä jatkumotia. Toimintamallia on tehty tunnetuksi valtakunnallisissa työryhmissä ja Rikosseuraamuslaitoksen sosiaalityön päivillä. Yhteistyökäytäntöjä on rikosseuraamusalueilla kehitetty seuraamisen valmisteluvaiheeseen ja sakko- ja lyhytaikaisvankien palvelupolkuihin liittyen.

Verkostoyhteistyön kehittäminen on ollut keskeinen Rikosseuraamuslaitoksen tulostavoite jo usean vuoden. Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on mahdollistaa verkostokumppanien toimiminen vankiloissa. Rangaistusajan suunnitelma tulee asiakkaalle laatia niin, että sitä ohjaa asiakkaan aikaisempi suunnitelma, jolloin seuraamisen aikaiset kuntouttavat toimet toimivat jatkumona aikaisemmalle työskentelylle. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen tulee huolehtia siitä, että tieto rangaistuksen täytäntöönpanon aikana tehdyistä kuntouttavista toimista välittyy siviilitoimijoille. Muilla viranomaisilla, erityisesti kunnilla, on vastuu palvelujen järjestämisestä rikosseuraamusasiakkaille vapautumisen jälkeen. Rikosseuraamusasiakkailta on oikeus yhteiskunnan peruspalveluihin myös rangaistuksen suorittamisen aikana, ellei lainsäädännössä ole nimenomaan toisin säädetty.

Sidosryhmäyhteistyössä on vuonna 2020 kehitetty yhteistyötä kuntien sosiaalipalveluiden kanssa. Verkostotyö pyritään aloittamaan jo seuraamisen valmisteluvaiheessa. Käytännön verkostotyön toteutukseen vaikuttaa kuntien koko, sosiaalihuollon sisäinen organisoituminen ja se, tuottaako sosiaalihuollon palvelut kuntayhtymä. Kuntien kanssa on joillakin alueilla sovittu yhteistyön käytännöistä ja prosesseista seuraamusten valmisteluvaiheessa ja lyhytaikais- ja sakkovankien osalta. Usean tulevan sote-hyvinvointialueen alueella toimii sidosryhmäverkosto, joihin osallistuu sosiaalihuollon ja

työllisyyspalveluiden sekä Kelan edustajia. Verkostokumppanit kuten Kela ja TE-toimistot ovat pystyneet lisäämään mahdollisuuksia saada viranomaispalveluja seuraamuksen aikana järjestämällä sähköisiä asiointikanavia ja ennen koronaepidemiaa myös vastaanottoja vankilaan. Vuonna 2020 aloitettiin lukuisia valtakunnallisia kehittämissuunnitelmia (esim. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus, työkykyohjelma, sosiaalihuollon kehittämissuunnitelma, asunnottomuutta ehkäisevien sote-palvelujen kehittäminen), joissa kehitettävät työkäytännöt ja integroidut palvelut tulevat vaikuttamaan myös rikosseuraamusasiakkaiden palveluihin, mistä syystä Rikosseuraamuslaitos osallistuu mahdollisuuksien mukaan kehittämiseen.

Vankien terveydenhuollosta vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) alainen Vankiterveydenhuollon yksikkö (VTH). Vankien toimintakyvyn ja Rikosseuraamuslaitoksen rikoksettomuuden edistämistä koskevien tavoitteiden näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että VTH:lle turvataan riittävät resurssit.

- Lisätään lyhytaikais- ja sakkovankien sijoittamista ulkopuoliseen kuntoutukseen.

Toteuma: Koronapandemian takia keväällä 2020 säädettiin laki sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta. Lain nojalla sakon muuntorangaistusten tai ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon aloittamistoimiin ei ryhdytty kevään aikana ja sulku alkoi uudestaan loppuvuodesta. Syksyllä rajoitustoimenpiteiden päätyttyä sakkovankien määrät nousivat ja useat vankilat joutuivat ylläastustilanteeseen. Päihdeongelmaisia sakko- ja lyhytaikaisvankeja sijoitettiin vankilan ulkopuoliseen laitokseen, ja hoitoonohjausta tehostamalla saatiin hieman vähennettyä poikkeustilanteen kerryttämiä asiakasvirtoja. Loppuvuodesta 2020 ulkopuolisessa sijoituksessa oli 16 vankia.

Sakkovankeihin liittyvän lakiuudistuksen myötä sakkovankien määrä tulee tulevaisuudessa kasvamaan. Tähän on varauduttu valmistelemalla ulkopuolisen sijoituksen prosesseja, sillä tarkoituksena on jatkossa sijoittaa päihdeongelmaisia sakko- ja lyhytaikaisvankeja vankeuden sijaan päihdehoitoon. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella pilotoitiin vuoden 2020 aikana sakko- ja lyhytaikaisvankien yhteiskuntaan integroivia toimenpiteitä yhdessä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. Lyhytaikais- ja sakkovangeilla on usein terveys-, päihde-, asumis- ja muita sosiaalisia vaikeuksia. Monet heistä eivät tuo aktiivisesti itse esille tuen tarvettaan, ja palvelujärjestelmään kiinnittymistä vaikeuttavat monet toistuvat tuomiot. Kunnan ja vankilan yhteistyö mahdollistaa heidän tavoittamisensa ja tukitoimien järjestämisen vankeuden aikana.

Tulostavoitteen ”Toiminta- ja asiakasprosessit ovat sujuvia, tietojärjestelmät edistävät tuloksellisuutta” välitavoitteet vuodelle 2020 olivat seuraavat:

- Rotin toiminnallinen käyttösuunnitelma valmistuu.

Toteuma: Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmän (Roti) johtoryhmä teki helmikuussa 2021 päätöksen, että Roti-järjestelmän käyttöönotto siirretään toukokuusta 2021 syyskuuhun 2021. Tällä varmistetaan laatu sekä henkilöstön koulutus.

Hankkeessa on siirretty käyttöönoton valmistelun tehtäviin syksyllä 2020. Rotin toiminnallinen ja tekninen käyttöönottosuunnitelma ovat valmistuneet, samoin koulutus- ja viestintäsuunnitelmat. Tietojärjestelmän toiminnallisuuksien toteutus on valmistunut syksyllä 2020. Järjestelmän toimintaa testataan jatkuvasti ja havaittuja määrittely- tai toteutusvirheitä korjataan. Kenraalia, jossa harjoitellaan käyttöönottoa, on suunniteltu syksystä lähtien.

Ylläpitotoimittaja kilpailutettiin kesällä ja uuden toimittajan kanssa aloitettiin lokakuussa transitioprojekti, jotta varmistetaan tiedon siirto vanhalta toimittajalta uudelle.

Datamigraation toteutus on poikkeuksellisen työläs ja sen valmistuminen on siirtynyt alkuvuoteen 2021. Tästä syystä hyväksymistestausta ei voida tehdä alkuperäisessä aikataulussa vaan se on siirtynyt maaliskuun 2021 alkuun. Datamigraation viivästyminen aiheuttaa käyttöönotolle sellaisia riskejä, että käyttöönoton siirtäminen syyskuuhun, lomakauden jälkeen katsottiin tarkoituksenmukaiseksi. Siirto tarkoittaa, että testausta voidaan tehdä tehokkaammin ja kouluttautuminen saa lisää aikaa. Tarkoitus on myös toteuttaa pienimuotoinen pilotti.

Järjestelmän käyttöön liittyvä kouluttautuminen on alkanut alkuvuodesta 2021. Kouluttautuminen tapahtuu alkuvaiheessa itsenäisesti eOppivan materiaalia hyödyntäen. Vuoden 2020 aikana on laadittu erilaista oppimismateriaalia. Huhtikuussa 2021 käyttöön tulee koulutusympäristö, jossa aineisto muodostuu anonymisoidusta materiaalista. Hanketoimisto järjestää huhti-syyskuussa Skype-koulutustilaisuuksia eri toiminnallisuuksista arvioidun tarpeen mukaan. Aikataulun siirto tarkoittaa, että henkilöstöllä on pidempi aika kouluttautua Rotin käyttöönottoon.

Rotin käyttöönotto tuo valtakunnallisesti yhteiset päätösprosessit. Järjestelmässä toteutuu sähköinen arkistointi, jolloin arkistointityö vähenee. Yksi yhteinen tietojärjestelmä Rikosseuraamuslaitoksessa tarkoittaa, että manuaalinen tuomioiden kirjaaminen

järjestelmien välillä jää pois. Toisaalta yhteinen henkilöintegraatio tarkoittaa, että väestötietojärjestelmästä ei tarvitse tarkistaa henkilön tietoja ja mahdolliset muutokset henkilötiedoissa päivittyvät automaattisesti. Roti-järjestelmä ohjaa työskentelyä lainmukaisesti, joka lisää henkilöstön ja asiakkaiden oikeusturvaa.

Järjestelmän jatkokehitystä aloitetaan määrittelyjen osalta jo ennen Rotin käyttöönottoa, kesällä 2021.

- Älyvankila-järjestelmä otetaan käyttöön Hämeenlinnan vankilassa. Rikosseuraamusasiakkaiden sähköistä asiointia ja digipalveluita lisätään ja kehitetään kaikissa yksiköissä.

Toteuma: Älyvankila-järjestelmän käyttöönotto Hämeenlinnan vankilassa tapahtuu alkuvuodesta 2021. Hämeenlinnan henkilökunta on koulutettu järjestelmän käyttöön. Konseptin toimivuudesta kerätään palautetta mahdollisia laajentamisyrittämyksiä varten. Älyvankilan palvelut on määritelty ja toteutettu järjestelmään, viimeinen tietoturva-auditointi tehtiin helmikuussa 2021. Rikosseuraamusasiakkaiden sähköistä asiointia ja digipalveluita on lisätty ja kehitetty kaikissa yksiköissä vuoden 2020 aikana vastaten lisääntyneeseen tarpeeseen asiakastyön digitalisaation ja koronatilanteen vuoksi: uusia sähköisiä palveluita ja kumppanuusyhteistyötä digipalveluissa on lisätty ja lisää henkilökuntaa on koulutettu digiohjaajiksi. Tietosuoja- ja tietoturva-vaatimusten varmistaminen on ohjannut vahvasti palveluiden digitalisointia.

- Esitutkintaviranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö on sujuvaa. Toimenpiteinä mm. selvitetään työnjako ja vastuut vangin kuljetuksessa ja esitutkinnassa.

Toteuma: Tulostavoite on edistynyt osittain vuoden 2020 aikana. Rikosseuraamuslaitoksen, Poliisihallituksen ja Tuomioistuinviraston yhteinen vanginkuljetusta ja tutkintavankien sijoittamista selvittävä työryhmä laati toimeksiantonsa mukaisesti ensin vanginkuljetuksesta raportin kehittämisehdotuksineen. Vanginkuljetusraportti julkaistiin 29.9.2020. Työryhmä on jatkanut työskentelyään tutkintavankien sijoittamisen selvittämisellä, esitutkintaviranomaisten yhteistyön tarkastelulla ja kehittämällä sekä esitutkinnan turvaamisella prosessin eri vaiheissa. Sekä vanginkuljetusta että tutkintavankien sijoittamista koskeviin kysymyksiin saatiin paljon tietoa ja tausta-aineistoa Rikosseuraamuslaitoksen kesällä teettämästä naisvankiselvityksestä, joka valmistui 19.10.2020. Tutkintavankien sijoittamista koskeva raportti kehittämisehdotuksineen valmistuu 31.3.2021 mennessä, jotta se on käytettävissä syksyllä 2021 asetettavalla lainsäädäntötyöryhmällä (tutkintavankeus- ja vanginkuljetuslainsäädännön muutokset). Työryhmän työskentelyn käynnistymistä ja edistymistä on jonkin verran hidastanut

koronapandemia. Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä HE Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin sekä muiden esitutkintaviranomaisten yhteistyön järjestämisestä ja vankilaturvallisuudesta. Lain on tarkoitus tulla voimaan keväällä 2021.

Tulostavoitteen ”Toimipaikkaverkosto ja organisaatorakenne edesauttavat tavoitteiden saavuttamista” välitavoitteet vuodelle 2020 olivat seuraavat:

- Rikosseuraamuslaitos on nykyistä yhtenäisempi organisaatio, jonka toimeenpanokyky paranee. Toimenpiteinä mm.
 - Laaditaan ehdotus organisaatorakenteen kehittämistarpeista 6/2020 mennessä keväällä 2019 toteutettujen ulkoisten arviointien tuloksia hyödyntäen.

Toteuma: Rikosseuraamuslaitoksen ehdotus organisaatorakenteen kehittämistarpeista valmistui kesäkuussa 2020. Organisaatiouudistuksen valmistelua jatkettiin syksyllä 2020. Tavoitteena on, että uusi organisaatio tulee voimaan alkuvuodesta 2022 lukien.

- Toimipaikkaverkostoa kehitetään ja varmistetaan tutkintavankipaikkojen riittävyys.

Toteuma: Rikosseuraamuslaitoksen vuokraamia toimitiloja on kehitetty nykyisillä sijoitusalueillaan siten, että uudet vuonna 2020 valmistuneet vankilat palvelevat aikaisempaa paremmin Rikosseuraamuslaitoksen strategian mukaista toimintaa ja mahdollistavat kustannustehokkaasti vankiloiden vaikuttavan toiminnan uudenlaisten vankitoimintojen avulla. Uudet vankilat valmistuivat Jyväskylään, Hämeenlinnaan ja Keravalle, jotka otettiin vaiheittain käyttöön riippuen siitä missä aikataulussa niihin kyettiin saamaan riittävät henkilöstöresurssit. Pelson sisäilmaongelmaisen vankilan korvaavan Vaalan vankilan vuokrasopimus on allekirjoitettu ja sen toteuttamistoimenpiteet ovat käynnistyneet. Oulun uuden tutkintavankilan ja Vantaan vankilan lisärakennuksen hankkeiden suunnittelua on jatkettu siten, että Rikosseuraamuslaitos pystyy suoriutumaan vuonna 2025 voimaantulevan tutkintavankilain edellyttämistä vaatimuksista yhteistyössä poliisin ja tuomioistuinten kanssa.

3. Vaikuttavuus

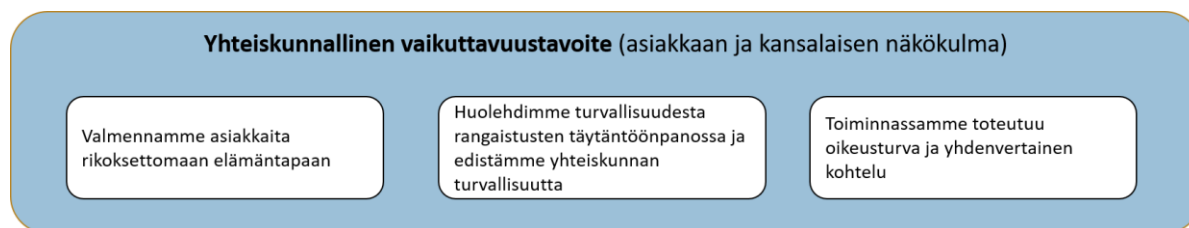
3.1. Toiminnan vaikuttavuus

Rangaistusten täytäntöönpanon vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää seuraamusjärjestelmän ja seuraamusten sisältöjen kehittämistä erityisesti yhteiskunnan normaalipalvelujen käyttöä tehostamalla.

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuoden 2020-2023 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet ja välitavoitteet. Alla on kuvattu vuodelle 2020 asetettujen välitavoitteiden toteumatiedot.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet kaudella 2020 – 2023 ovat:

Kuva 2: Yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite (asiakkaan ja kansalaisen näkökulma)

Tulostavoitteen ”Valmennamme asiakkaita rikoksettomaan elämään” välitavoitteet vuodelle 2020 ovat seuraavat:

- Lisätään toimintaa, joka vähentää rangaistusta suorittavien uusintarikollisuutta. Kehitetään toiminnan vaikuttavuuden arvioitavuutta. Toimenpiteitä mm.
 - Seksuaali- ja väkivaltarikoksiin syyllistyneiden vankien kuntouttavan toiminnan lisääminen.

Toteuma: Keskushallinnosta on lisätty henkilöstön koulutusta väkivaltatyöhön (Vaino ja MOVE! -täydennyskoulutus sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kanssa yhteistyössä väkivaltatyön peruskoulutus). MOVE!-n toteutus on tällä hetkellä katkolla tekijäoikeuksiin liittyvien selvitysten vuoksi. Vuonna 2020 on käynnistetty lähisuhdeväkivaltaan ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn liittyviä kehittämistoimia sekä tehty yhteistyötä Kriminaalihuollon tukisäätiön (KRITS) rikoksenehkäisyhankkeen kanssa uuden väkivaltatyön toimintaohjelman saamiseksi Rikosseuraamuslaitoksen käyttöön.

Väkivaltarikoksiin syyllistyneiden vankien ohjelmatoimintaan osallistuminen on noussut merkittävästi, vuonna 2018 ohjelmatoimintaan osallistui 43 % väkivaltarikoksiin syyllistyneistä vangeista ja vuonna 2020 52 %.

- o Vankien koulutuksen ja toimintaohjelmiin osallistumisen lisääminen.

Toteuma: Vankeusvankien toimintoihin osallistuminen (% päivittäin toimintoihin käytävissä olevasta ajasta) on koronaepidemiasta huolimatta pysynyt edellisvuoden tasolla (74,3 % vuonna 2019, 74,6 % vuonna 2020). Luvussa on mukana koronan vuoksi toimintaan osallistumattomia toimintarahaa maksamisen vuoksi. Mikäli vanki ei esim. karanteeniin asettamisen vuoksi ole voinut osallistua toimintaan, hänet on kirjattu toiminnolle terveys ja hyvinvointi, mikä luokitellaan aktiivitoiminnaksi. Muun aktiivitoiminnan osuus vankien toimintoihin käyttämästä ajasta on näin ollen noussut edellisestä vuodesta.

Vankien osallistuminen koulutukseen on hieman noussut edellisestä vuodesta. Vuonna 2019 koulutuksen osuus vankien toimintoihin käytävissä olleesta ajasta oli 10 %, kun se vuonna 2020 oli 11 %. Koronaepidemia ei vaikuttanut koulutukseen yhtä voimakkaasti kuin muihin toimintoihin, koska lähiopetusta on helpoimmin voitu korvata itsenäisellä opiskelulla. Vankien koulutukseen osallistumisen pitkän aikavälin tavoitteeseen pääsy edellyttää monipuolista kehittämistä. Vankien ammatillisen koulutuksen osalta kehittämistyö opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa on tiivistynyt, mutta yleissivistävän koulutuksen osalta yhteistyötä tulee edelleen lisätä.

Vankien toiminta- ja päihdeohjelmien osuus vankien toimintoihin käytävissä olevasta ajasta on pudonnut edellisestä vuodesta. Vuonna 2020 toiminta- ja päihdeohjelmien osuus toimintoihin käytävissä olevasta ajasta oli 6,5 % (8,2 % vuonna 2019). Kuitenkin toiminta- ja päihdeohjelmiin osallistuneiden määrä vuoden aikana vapautuneista vankeusvangeista on noussut (vuonna 2019 33,6%, vuonna 2020 35,5 %). Syynä tähän on todennäköisesti se, että koronan vuoksi on jouduttu siirtymään pitkistä ohjelmista keskipitkiin ja esimerkiksi Suuttumuksen hallinta -ohjelman ryhmistä on siirrytty yksilötyöhön.

Vuoden aikana päättyneissä yhdyskuntaseuraamuksissa toimintaohjelmiin osallistuneiden määrä pysyi edellisvuoteen nähden samassa. Vuonna 2020 päättyneistä yhdyskuntaseuraamuksista toimintaohjelmiin osallistui 7,9 % (7,9 % vuonna 2019).

Pidemmän aikajänteen (vuoden 2023) tavoitteena on, että Rikosseuraamuslaitoksen palvelut ja vankien sijoittelu vastaavat asiakkaiden palvelutarpeita. Vuonna 2020 palvelukarttatyössä työstettiin valtakunnallinen palvelukartta ja erityisryhmien palvelupaketit (lyhytaikaisvangit, nuoret, vakavaan väkivaltaan syyllistyneet, järjestäytynyt rikollisuus ja ns. minimipalvelupaketti) sekä sähköisten palvelujen palvelukartta. Kaikki yksiköt ovat tuottaneet oman palvelukarttansa ja päivittävät niitä säännöllisesti. Valtakunnallista kehittämistä tehdään kerran kuukaudessa keskushallintoyksikön ja rikosseuraamusalueiden kehityspäälliköiden yhteisissä työpajoissa.

Tulostavoitteen ”Huolehdimme turvallisuudesta rangaistusten täytäntöönpanossa ja edistämme yhteiskunnan turvallisuutta” välitavoitteet vuodelle 2020 ovat seuraavat:

- Vähennetään vapautumisvaiheeseen liittyviä riskejä suunnitelmallisella vapauttamisella ja turvallisella siirtymisellä kohti avoimempaa täytäntöönpanoa.

Toteuma: Valvotun koevapauden kautta vapautuneiden osuus (% vapautuneista vankeusvangeista) on noussut. Vuonna 2020 vapautuneista vankeusvangeista 24,3 % vapautui valvotun koevapauden kautta (20,5 % vuonna 2019).

Valvotun koevapauden yhdenmukaista käyttöä on edistetty tarkastelemalla valtakunnallisesti valvotun koevapauden käyttöä, työprosesseja ja menettelyitä. Työskentelyprosesseista ja menettelyistä on tehty valtakunnallinen kysely ja kyselyn tulokset on koottu, analysoitu, esitelty ja käsitelty Rikosseuraamuslaitoksessa keskushallinnossa ja aluekeskuksien johtoryhmissä sekä valtakunnallisilla valvotun koevapauden työseminaaripäivillä. Vankiloissa on erilaisilla ryhmäkokoontumilla keskusteltu valvotun koevapauden edellytysten selvittämiseen ja valmisteluun sekä täytäntöönpanoon liittyviä tehtävistä ja menettelyistä.

Vankila- ja siviiliarvioinnissa on otettu huomioon valvottu koevapaus yhtenä suunnitelmallisen vapauttamisen vaihtoehtona. Vankiloissa valvotun koevapauden mahdollisuudesta kerrotaan tuomitun vankilaan tullessa ja asia otetaan uudelleen esiin osana rangaistusajan etenemisen suunnittelua. Keskushallinnosta on ohjattu ja neuvottu, miten vankila-aikaisessa työssä voidaan vastata tuomitun henkilön kriminogeenisiin tarpeisiin ja miten henkilön kykyjä voidaan vahvistaa sellaisiksi, jotta valvotun koevapauden edellytykset täyttyisivät vankila-aikana. Myös valvotun koevapauden edellytysten selvittämiseen ja täytäntöönpanoon liittyvää sidosryhmäyhteistyötä on ohjattu ja kehitetty valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti.

- Täytäntöönpanon turvallisuutta parannetaan ja valvontatyötä kehitetään.

Toimenpiteinä mm.

- Turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi ja sen mukaiset kehittämistoimet.

Toteuma: Turvallisuuden ja valvontatyön ulkoisen arvioinnin suorittaja kartoitettiin ja valittiin vuoden 2020 lopulla. Arviointi toteutetaan alkuvuonna 2021 ja sen jälkeen arvioidaan ja analysoidaan tulokset, joiden perusteella ryhdytään tarpeellisiin kehittämistöimiin.

- Kehitetään järjestäytyneitä rikollisuutta ehkäiseviä toimenpiteitä.

Toteuma: Järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta irtautumisen tukeminen ja järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien vankien kanssa työskentelyyn liittyvää koulutusta on lisätty mm. osana lähityöhanketta ja palvelukarttatyöskentelyä.

Rikosseuraamuslaitos on ryhtynyt toimenpiteisiin vankilaturvallisuuden parantamiseksi ja järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksien rajoittamiseksi vankiloissa. Turun vankilaan avataan uusi varmuusosasto alkuvuodesta 2021, jolloin myös Riihimäen vankilan toinen väliaikainen varmuusosasto lakkautetaan. Kahteen eri vankilaan sijoitetuilla varmuusosastoilla voidaan varmistaa, ettei väkivallan uhriksi joutunut vankilavirkamies kohtaa väkivallan tekoon syyllistynyttä vankia työtehtäviään suorittaessa. Varmuusosastopaikkojen uudelleen järjestämisellä kyetään myös kehittämään potentiaalisesti väkivaltaisten vankien sijoittelua valvonnalliselta tasoltaan tarkoituksenmukaisempiin olosuhteisiin, jolloin myös väkivaltariskiä kyetään paremmin hallitsemaan.

- Jatketaan väkivaltaisen radikalisoitumisen havainnoinnin ja ennaltaehkäisyn kehittämistä.

Toteuma: Väkivaltaisen radikalisoitumisen havainnoinnin ja ennaltaehkäisyn kehittämistä on tehty vuoden 2020 aikana, mutta vastuuvirkamiehen työtehtävät muissa projekteissa ja välttämättömissä tehtävissä (mm. korona) ovat merkittävästi hidastaneet ja haitanneet kehittämistyötä. Vuoden 2020 aikana on tehty suunnitelmia kehittämistyön osalta, joiden mukaisesti kehittämistyötä jatketaan vuoden 2021 aikana.

Tulostavoitteen ”Toiminnassamme toteutuu oikeusturva ja yhdenvertainen kohtelu” välitavoitteet vuodelle 2020 ovat seuraavat:

- Laillisuusvalvonta ja oikeudellinen ohjaus paranee, tavoitteena rikosseuraamusasiakkaiden oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun toteutuminen. Toimenpiteinä mm.

- o Vuosittainen laillisuusvalvontasuunnitelman toimeenpano.

Toteuma: Laillisuusvalvontasuunnitelmaa on toteutettu muuten suunnitelman mukaisesti, mutta koronaepidemian vuoksi osaa suunnitelman mukaisista laillisuustarkastuksista vankiloihin (Pelson ja Oulun vankilat) ei ole voitu toteuttaa. Suunnitelman toteutumisesta valmistuu erillinen raportti.

- o Asiakkaita koskevien menettelytapojen yhdenmukaistaminen valtakunnallisiksi.

Toteuma: Ohjeiden ja määräysten päivitystyö on edennyt, joskin koronaohjeistusten laatiminen on osin viivästyttänyt tavoitetta. Roti-liitännäiset ohjeet tulevat voimaan Rotin käyttöönoton yhteydessä. Koulutuksia on järjestetty säännönmukaisesti mm. uusista ja päivitetystä ohjeista. Tarkastuksilla on ohjaava ote. Vankiloiden omavalvontamenetelmä on valmis.

Laillisuusvalvontaa on suoritettu vuosisuunnitelman mukaisesti lukuun ottamatta yksikkötarkastuksia, joista osa on jäänyt toteutumatta koronavirusepidemian takia. Laillisuusvalvonnan kannanottojen käsittelyä on jatkettu laillisuusvalvontatiimissä ja Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusteemaisessa johtoryhmässä. Vuonna 2019 alkanut laillisuusvalvonnan kehittämisprojekti on tuottanut vankiloiden käyttöön omavalvontamenetelmän. Asiakaskohteluun liittyvien menettelytapojen ja käytäntöjen oikeellisuuteen on pyritty vaikuttamaan ennakoitavasti lisäämällä koulutusta sekä päivittämällä ja antamalla uusia määräyksiä, ohjeita ja menettelytapaohjeita. Säädoskoordinaattorin työ on tuonut suunnitelmallisuutta normiohjaukseen ja lisännyt säädösvalmisteluun liittyvää yhteistyötä oikeusministeriön kanssa.

Rikosseuraamuslaitoksen naisvankeja koskeva selvitys julkistettiin lokakuussa 2020. Selvityksessä nostettiin esille useita seikkoja, jotka vaativat muutoksia naisvankien tilanteeseen. Tärkeimpiä näistä on naisvankien sijoittaminen miesvangeista erillisiin avolaitoksiin. Selvitys kiinnittää huomiota myös muihin epäkohtiin, jotka eivät tällä hetkellä täysin vastaa kansainvälisten suositusten vaatimuksia. Naisvankeja ja heidän erityisyytään koskevaa koulutusta tulee esimerkiksi kehittää sekä kytkeä koko naisvankityö nykyistä paremmin osaksi Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa. Toimenpiteiden valmisteluun ja niiden toteuttamiseen perustettiin naisvankiprojekti, joka käynnistyi joulukuussa 2020. Projektin suunnitellaan jatkuvan vuoden 2023 loppuun.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty ns. aito uusiminen vankeuden ja yhdyskuntapalvelun sekä vankeudesta koevapauden kautta vapautuneiden osalta kolmen ja viiden vuoden seuranta-ajoilla. Aidolla uusimisella tarkoitetaan sitä, että vankilasta vapautumisen tai

yhdyskuntapalvelun päättymisen jälkeen on tehty rikos, josta on seurannut uusi tuomio ja uusi ehdoton vankeusrangaistus, valvontarangaistus tai yhdyskuntapalvelu seurantajakson aikana.

Taulukko 1: Uusiminen 3 vuoden seuranta-ajalla

Uusiminen 3 vuoden seuranta-ajalla, %			
	Toteuma 2018 (2015 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2019 (2016 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2020 (2017 päättynyt seuraamus)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	41,4	42,9	39,9
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	44,1	45,4	42,9
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	11,4	10,8	9,1
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	23,0	23,2	22,2
Vankilasta valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	24,6	27,0	26,1

Taulukko 2: Uusiminen 5 vuoden seuranta-ajalla

Uusiminen 5 vuoden seuranta-ajalla, %			
	Toteuma 2018 (2013 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2019 (2014 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2020 (2015 päättynyt seuraamus)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	50,6	49,3	51,0
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	54,2	53,3	54,3
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	17,1	16,3	16,6
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	32,6	32,9	31,0
Vankilasta valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	29,5	32,3	33,4

Rikosseuraamuslaitoksen uusimistilastot perustuvat rangaistusta suorittavia koskevaan aineistoon. Tutkimusten perusteella merkittävä osa uuteen tuomioon johtavista rikoksista tehdään pian edellisen rangaistuksen päätyttyä, mutta mm. tutkinnan ja oikeusprosessin keston takia kestää usein sängen pitkään ennen kuin tapaukset ovat Rikosseuraamuslaitoksen toimesta tilastoitavissa. Samoin tutkimukset osoittavat, että viiden vuoden seuranta-ajan jälkeen uusiminen lisääntyy vain vähän. Tällä perusteella Rikosseuraamuslaitos arvioi uusimisen kehitystä ensisijaisesti viiden vuoden seuranta-aikaan perustuen. Täydentävänä, suuntaa antavana seurantana käytetään kolmen vuoden seuranta-aikaan perustuvaa tilastointia.

Koronapandemian vaikutuksista vankien uusintarikollisuuteen voidaan tehdä arvioita vasta myöhemmin. Täytäntöönpanon rajoituksilla ja tuomioistuinten ruuhkautumisella oli todennäköisesti uusimistasoa alentava vaikutus, vaikka edelliset eivät koskeneet kokonaisuudessa viimeistä seurantavuotta (vuotta 2020). Pandemian vaikutus korostuu, jos vapautuvien vankien uusintarikollisuutta mitataan ainoastaan kolmella seurantavuodella.

Vankien ja yhdyskuntapalvelun suorittaneiden uusintarikollisuudessa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen nähden. Vankilasta vapautuneiden uusintarikollisuus on vuoden 2020 tietojen mukaan hieman noussut viiden vuoden seuranta-ajalla, mutta

vähentynyt kolmen vuoden seuranta-ajalla. Yhdyskuntapalvelun suorittaneiden uusintarikollisuus laski hieman edelliseen tilastointivuoteen verrattuna sekä viiden että kolmen vuoden seuranta-ajalla mitattuna. Valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen laski hieman kolmen vuoden seuranta-ajalla, mutta nousi viiden vuoden seuranta-ajalla.

Edelliseen tilastointivuoteen verrattuna merkittävin muutos tapahtui vankien kolmen vuoden seuranta-ajan uusintarikollisuudessa. Kolmen seurantavuoden aikana kaikista vuonna 2017 vapautuneista vangeista vankilaan palasi 33,9 prosenttia eli kolme prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisenä vuotena.

Vankirakenteen muutokset vaikuttavat yleensä myös uusintarikollisuuden tasoon. Vankien uusimisriskiä lisäävät etenkin vankien nuori ikä ja aikaisemmat vankilakerrat. Vuosina 2016 ja 2017 vapautuneet vangit olivat taustoiltaan tarkasteltuna hyvin vertailukelpoisia keskenään. Esimerkiksi vankien vapautumisiät, vankilakertaisuus tai ikäjakaumat eivät eronneet tilastointivuosien välillä toisistaan. Merkittävin muutos tapahtui naisvankien uusintarikollisuudessa. Vuonna 2017 vapautuneiden naisvankien uusintarikollisuus (26,9 %) laski peräti seitsemän prosenttiyksikköä edelliseen tilastointivuoteen nähden.

Uusimisen perusteella ei voi tehdä päätelmiä vuoden 2020 tuloksellisuudesta. Viiden vuoden seurantatiedot koskevat vuosien 2013, 2014 ja 2015 aikana vapautuneiden tai seuraamisen suorittamisen päättäneiden tilannetta. Rikosseuraamuslaitoksen sopeuttamissuunnitelman toimeenpano toteutettiin vuosina 2012 - 2016, joten nyt käytössä olevien uusimislukujen perusteella ei vielä voida arvioida, onko talouden sopeuttamistoimilla ollut vaikutuksia kuntouttavaan toimintaan ja tätä kautta uusimiseen. Pidemmällä aikavälillä uusintarikollisuutta on vähentänyt mm. yleinen rikollisuuden määrän lasku, väestön ikääntyminen ja sitä heijastava rangaistusta suorittavien keski-ikänsä nousu (uusimisalttius vähenee ikääntyessä).

Eri seuraamusmuotojen tai vapauttamismallien vaikutusta uusimiseen on vaikea arvioida. Taulukoissa ilmenevät erot selittyvät paljolti eri seuraamusten kohderyhmien eroilla ja valikoitumisella. On myös todennäköistä, että siirrettäessä uusimisenkin näkökulmasta pienempiriskistä vankijoukkoa avoimemman täytäntöönpanon piiriin nousee uusimisriski niin suljetussa ympäristössä kuin avoimemmassa ympäristössäkin. Suljettuun ympäristöön jää jäljelle entistä korkeampiriskisempiä vankeja ja avoimiin seuraamuksiin suljetuista siirtyvät, siinä ympäristössä matalariskiset, ovat pääsääntöisesti kuitenkin suurempi riskisiä avoseuraamusta suorittavien joukossa. Suljettujen seuraamusten ja avoimempien seuraamusten uusimisriskissä on keskimäärin kuitenkin niin suuri ero, että kokonaisuusiminen todennäköisesti alenee. Varovaisesti voitaneen siis arvioida, että nykyisen käytännön mukainen yhdyskuntaseuraamusten tuomitseminen ja asteittaiseen vapauttamiseen liittyvä valvotun

koevapauden käyttäminen eivät lisää uusimista. Uusimisriskin näkökulmasta niitä voisi ehkä soveltaa nykyistä laajemminkin.

3.2. Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Virastolla ei ole siirto- ja sijoitusmenoja.

4. Toiminnan tehokkuus

4.1. Toiminnan tuottavuus

Vuonna 2020 vankeja oli keskimäärin päivässä 2 800 (2 952 vuonna 2019). Vuonna 2020 oli keskimäärin päivässä 152 vankia (-5,1 %) vähemmän kuin vuonna 2019. Henkilötyövuosia kertyi vastaavasti 20 henkilötyövuotta (-0,8 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuonna 2020 henkilötyövuosia oli yhteensä 2 502 (2 522 vuonna 2019).

Taulukko 3: Tuottavuus

Tuottavuus						
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Talousarvio 2020	Tulos-sopimus 2020	Toteuma 2020	Muutos 2020/2019
Vangit keskimäärin päivässä / henkilötyövuotta	1,37	1,4	1,4	1,4	1,3	-7 %
Yhdyskuntaseuraamuk-sia täytäntöönpanossa päivittäin keskimäärin / henkilötyövuotta	11,81	11,6	11,1	11,3	12,0	3 %
Pyydettyt seuraamus-selvitykset vuodessa/ henkilötyövuotta*	297	358	-	190	342	-4 %

* Vuoden 2018 toimintokohtaiset henkilöstökustannukset on laskettu marras-joulukuun työajan kohdistusten perusteella. Henkilötyövuosimäärät ovat Kiekun raportilta Henkilötyövuosiseurantakohteittain.

Taulukko 4: Tuottavuus, koulutettavapäivät

Tuottavuus				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Muutos 2020/2019
Koulutettavapäivät / henkilötyövuotta*	1 516	1 457	1 531	5 %

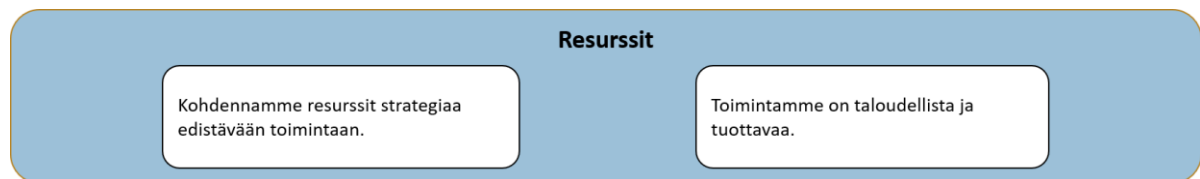
* Kaikki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa (Rskk) järjestetyt perus- ja täydennys-koulutettavapäivät ja ammattikorkeakoulutuksen koulutettavapäivät (lähi- ja etäkoulutet-tavapäivät) / Rskk:n henkilötyövuodet.

4.2. Toiminnan taloudellisuus

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuosien 2020 - 2023 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat taloutta koskevat tulostavoitteet ja välitavoitteet. Alla on kuvattu vuodelle 2020 asetettujen välitavoitteiden toteumatiedot.

Talouteen liittyvät tulostavoitteet kaudella 2020 - 2023 ovat:

Kuva 3: Resurssit

Tulostavoitteen ”Kohdennamme resurssit strategiaa edistävään toimintaan” välitavoite vuodelle 2020 on seuraava:

- Päätetään kanttiinitoiminnan järjestämismalli.

Toteuma: Vuoden 2020 aikana arvioitiin ja mallinnettiin erilaisia tulevaisuuden kanttiineiden järjestämisen vaihtoehtoja, sekä arvioitiin niiden kustannuksia. Kesäkuussa 2020 Rikosseuraamuslaitoksen johtoryhmässä linjattiin jatkaa tehdyn selvityksen perusteella sopimusneuvotteluihin Leijona Catering Oy:n kanssa ja sopimus kanttiineiden toiminnan järjestämisestä solmittiin 24.11.2020. Rikosseuraamuslaitoksen kanttiineiden siirtymät Leijonalle tulevat olemaan 1.3.2021 - 30.6.2021 välisenä aikana.

Tavoitteeseen päästiin, mutta sopimuksen valmistuminen myöhästyi aikataulusta sitä valmistelevan virkamiehen jäätyä virkavapaalle. Tämä tekee siirtymäaikataulusta melko lyhyen ja tiukan.

Tulostavoitteen ”Toimintamme on taloudellista ja tuottavaa” välitavoitteet vuodelle 2020 ovat seuraavat:

- Uudistetaan tuottavuuden ja vaikuttavuuden mittaristo.

Toteuma: Mittariston käyttöönotto on siirtynyt vuoden 2021 tavoitteeksi. Mittariston toteutus on osaltaan vahvasti riippuvainen Rotin käyttöönotosta ja siltä osin valmistelua on tehty Rotin etenemisen mahdollistamassa tahdissa.

- Handi-palvelussa ostolaskujen automaatio on 28 %:n tasolla.

Toteuma: Laskujen määrä on vähentynyt edellisestä vuodesta noin 10 000:lla, noin 23%:lla. Automaatioprosessiin menevien laskujen osuus kaikista laskuista joulukuussa oli 33,5% ja automaattisesti kohdistuneiden 22,4%.

Taulukko 5: Toimintamenot ja henkilötyövuodet

Toimintamenot ja henkilötyövuodet momentti 25.40.01								
	Toteuma 2018		Toteuma 2019		Tulossopimus 2020		Toteuma 2020	
Htv = henkilötyövuosi	1000	htv	1000	htv	1000	htv	1000	htv
Rangaistusten täytäntöönpano	187 286	2 340	198 100	2 354	191 691	2 420	190 326	2 339
Täytäntöönpanon ohjaus, kehittäminen ja hallinto	7 459	94	8 123	106	8 400	97	7 906	103
Täytäntöönpanoyksikkö	1 608	35	1 666	36	1 710	36	1 658	34
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	2 376	25	2 598	27	2 600	27	2 290	26
Ostopalvelut, Palkeet	1 675		1 814		1 900		1 899	
Yhteensä	200 404	2 494	212 301	2 522	206 301	2 580	204 080	2 502
Ostopalvelut, Tietohallinto	11 371		14 896		16 997		17 039	
Yhteensä	211 774	2 494	227 196	2 522	223 298	2 580	221 119	2 502

* Vuodesta 2020 lukien tietohallinnon menot on maksettu keskitetysti Oikeusrekisterikeskuksesta. 17,0 miljoonaa euroa Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenoja on tilijaotellulla siirretty Oikeusrekisterikeskukselle.

Taulukko 6: Toimintamenot

Toimintamenot						
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Talous- arvio 2020	Tulos- sopimus 2020	Toteuma 2020	Muutos 2020/2019
Toimintamenot (netto) euroa / vanki	62 880	65 630	60 426	61 667	67 200	2 %
Toimintamenot (netto) euroa / yhdyskuntaseuraamusta suorittava	6 410	7 500	7 544	7 264	7 380	-2 %

*Vuoden 2020 tiedot sisältävät tietohallinnon menot, jotka ovat oikeusrekisterikeskuksen kirjanpidossa.

Rikosseuraamusalan nettokustannukset olivat 215,1 miljoonaa euroa (223,9 miljoonaa euroa) vuonna 2020. Kustannukset laskivat edellisestä vuodesta 8,8 miljoonaa euroa (-3,9 %). Henkilöstökulut olivat yhteensä 126,5 miljoonaa euroa (130,3 miljoonaa euroa). Henkilöstökustannukset laskivat 3,8 miljoonaa euroa, -2,9 %, edellisestä vuodesta. Henkilötyövuosien määrä laski 20 edellisestä vuodesta. Vuosi 2019 sisälsi lomapalkkaveloissa kilpailukykysovimuksen purun mikä näkyy vuoden 2020 kulujen laskussa. Yleiskorotuksella palkkoja korotettiin 1.8.2020 lukien 1,1%. Henkilöstösivukuluprosentti nousi edellisestä vuodesta 0,3 prosentilla ollen 19,5 %. Vuokrat, joita oli yhteensä 48,2 miljoonaa euroa (49,2 miljoonaa euroa), laskivat edellisestä vuodesta 1,0 miljoonalla eurolla, yhteensä 2,1 %. Laskua selittää vuokria laskenut omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokriin kustannusneutraalisti. Palvelujen ostot, joita oli yhteensä 19,5 miljoonaa euroa (42,0 miljoonaa euroa), laskivat 22,6 miljoonalla eurolla eli -53,7 % edellisestä vuodesta. Laskua selittää mm. tietohallinnon menojen siirtyminen oikeusrekisterikeskuksen maksettavaksi. Muut kulut laskivat edellisestä vuodesta euroa 1,4 miljoonaa euroa eli -36,0 %, ollen 4,0 miljoonaa euroa (5,4 miljoonaa euroa). Muista kuluista matkakuluja oli 0,9 miljoonaa euroa (2,2 miljoonaa euroa) oli. Koronan ajan rajoitteista johtuvaa laskua 1,3 miljoonaa euroa, -57,8 %.

Taulukko 7: Kustannukset (netto)

Kustannukset (netto) 1000 euroa				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Muutos 2020/2019
Rikosseuraamusalan kokonaiskustannukset, josta	209 605	223 892	215 138	-4 %
Keskushallintoyksikön kustannukset	7 568	8 425	7 944	-6 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kustannukset	2 378	2 725	2 277	-16 %
Täytäntöönpanoyksikön kustannukset	1 608	1 718	1 669	-3 %
Rikosseuraamusalueiden kustannukset yhteensä, josta	198 052	211 024	203 247	-4 %
Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen kustannukset	62 264	67 712	65 541	-3 %
Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen kustannukset	63 633	68 283	64 670	-5 %
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen kustannukset	62 483	66 855	64 547	-3 %
Rikosseuraamuslaitoksen yhteiset kustannukset	9 673	8 174	8 490	4 %

*Vuodesta 2020 lukien tietohallinnon menot 17,0 miljoonaa euroa kokonaisuudessaan ovat oikeusrekisterikeskuksen kirjanpidossa sisältäen myös keskeneräisen käyttöomaisuuden. Rikosseuraamuslaitoksen yhteisten vuoden 2020 kustannukset eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien kanssa.

Taulukko 8: Yksikkökustannukset (netto)

Yksikkökustannukset (netto)				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Muutos 2020/2019
Täytäntöönpanon kustannukset vuodessa euroa / vanki*	67 270	70 860	71 910	1,5 %
Täytäntöönpanon kustannukset vuodessa euroa / yhdyskuntaseuraamusasiakas*	5 080	4 850	4 470	-7,5 %
Rikosseuraamusalan perustutkintokoulutuksen kustannukset euroa / aloittaneet opiskelijat**	27 197	29 909	23 860	-20,2 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen täydennyskoulutuksen kustannukset euroa / koulutettavapäivä**	74	74	64	-0,1 %

* Vuoden 2018 toimintokohtaiset henkilöstökustannukset on laskettu marras-joulukuun työajankohdistusten perusteella. Vuoden 2020 luvut eivät sisällä ict-kuluja, jotka on maksettu keskitetysti oikeusrekisterikeskuksesta.

** Hallinto jyvitetty toteutuneiden koulutettavapäivien suhteessa.

Rikosseuraamusalan perustutkintokoulutuksen kustannusten lasku johtui koulutuksen aloittaneiden opiskelijoiden määrän noususta. Vuonna 2020 koulutuksen aloitti 55 opiskelijaa, kun vuonna 2019 aloittaneita oli 48 opiskelijaa.

Valvontarangaistusten täytäntöönpano on huomattavasti kalliimpaa muihin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon verrattuna johtuen mm. kalliista valvontatekniikasta. Valvontarangaistus on ns. viimeinen vaihtoehto ennen ehdotonta vankeusrangaistusta, joten rangaistuksen valvonta on intensiivisempää kuin muissa yhdyskuntaseuraamuksissa. Kustannuksia lisää myös tarvittava laajempi valmistelutyö verrattuna muihin yhdyskuntaseuraamuksiin.

Taulukko 9: Seuraamusten kustannukset (netto)

Seuraamusten kustannukset (netto)					
		Työajan- käytön jakauma 2020	Kustannusten jakaantuminen 2020	Täytän- töön- panon hinta 2020	Täytäntöön- panon hinta 2019
	N	%	Euroa	Euroa	Euroa
Vankeja keskimäärin päivässä					
Suljetuissa laitoksissa	1 803	75 %	148 756 000	82 500	81 310
Avolaitoksissa	770	21 %	47 399 000	61 560	58 650
Valvotussa koevapaudessa	227	4 %	5 199 000	22 900	23 800
Yhteensä	2 800	100 %	201 354 000	71 900	70 860
Yhdyskuntaseuraamusten päivittäinen keskimäärä					
Ehdollisesti rangaistuja nuoria valvottavia	674	14 %	1 912 000	2 840	2 830
Nuorisorangaistusta suorittavia	6	0 %	20 100	3 350	3 330
Yhdyskuntapalvelua suorittavia	1 220	32 %	4 497 000	3 690	4 660
Ehdonalaisesti vapautuneita valvottavia	1 144	23 %	3 119 000	2 730	2 960
Valvontarangaistusta suorittavia	39	6 %	759 000	19 460	26 000
Pyydettyt seuraamusselvitykset*	7 136	25 %	3 477 000	490	510
Yhteensä	3 083	100 %	13 783 000	4 470	4 850

Kaikki Rikosseuraamuslaitoksen kustannukset, ml. keskushallintoyksikkö, täytäntöönpanoyksikkö, Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, aluekeskukset, alueiden yhteiset, on vyörytetty seuraamuksille. Kustannukset eivät ole täysin vertailukelpoisia aikaisempien vuosien kanssa.

* Pyydettyjä seuraamusselvityksiä oli 7 136 kpl vuonna 2020 eli ko. luku ei ole päivittäinen keskimäärä.

Huomio! Toimintakertomuksen taulukoiden ”yhteensä”-rivien luvut on pyöristetty alkuperäisistä luvuista. Vuoden 2020 luvut eivät sisällä ict-kuluja, jotka on maksettu keskitetysti oikeusrekisterikeskuksesta.

Rikosseuraamuslaitoksen kokonaiskustannuksista 215,1 miljoonaa euroa netto (223,9 milj. euroa) 93,6 %, 201,4 miljoonaa euroa, aiheutui vankeusrangaistuksista ja 6,4 %, 13,8

miljoonaa euroa, yhdyskuntaseuraamuksista. Kustannuksista 55,9 %, 126,6 miljoonaa euroa, oli henkilöstökustannuksia ja 44,1 %, 99,7 miljoonaa euroa, muita kustannuksia ja 11,1 miljoonaa euroa tuloja. Toimitilakustannukset olivat 24,7 % kokonaiskustannuksista. Seuraavassa taulukossa on toimintokokonaisuuksien kustannukset eriteltynä.

Taulukko 10: Toimintojen kustannukset

Toimintojen kustannukset				
1 000 euroa	Henkilöstökustannukset 2020	Muut kustannukset	Tulot	Netto
Täytäntöönpano (hallinnollinen)	2 344	1 684	0	4 028
Rangaistusajan suunnittelu, seuranta, hallinta ja vapautumisen valmistelu	2 942	44	0	2 986
Seuraamusselvitykset	877	15	0	892
Peruspalvelut	1 766	15 960	-4 697	13 029
Vankien asuminen	783	1 304	0	2 088
Sosiaalisten asioiden hoito, sosiaalinen kuntoutus, terveys ja hyvinvointi	3 072	1 206	-17	4 261
Vankien koulutus	664	607	-323	948
Päihdekuntoutus ja ohjelmat	840	194	0	1 034
Siviilityö, opiskelu ja muu toiminta vankilan ulkopuolella	24	219	0	243
Avolaitostyöt	1 786	2 962	0	4 747
Työtoiminta	2 536	3 214	-4 173	1 577
Toimintavelvollisuuspaikkojen hankinta ja ylläpito	28	1	0	29
Vangeille järjestettävien toimintojen yhteiset tehtävät	448	8	-22	434
Valvotun koevapauden valmistelu, valvonta ja tuki	1 375	285	-1	1 659
Valvonta vankeusrangaistukset	34 073	5 219	-15	39 277
Valvonta ja tuki yhdyskuntaseuraamukset	3 568	150	-8	3 710
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen järjestämä koulutus	847	218	-205	860
Valtion yhteiset tuki- ja ohjaustoiminnot	18 768	61 104	-1 648	78 224
- josta kiinteistöhallinto	990	53 169	-943	53 217
Palkalliset poissaolot ja kohdentamaton työaika	49 805	5 305	0	55 110
Yhteensä	126 545	99 702	-11 109	215 138

4.3. Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Taulukko 11: Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus

Maksullisen liike- taloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus* 1 000 euroa			
	Tilinpäätös 2018	Tilinpäätös 2019	Tilinpäätös 2020
Tuotot	9 617	9 352	8 641
Erilliskustannukset	14 954	14 825	13 899
Osuus yhteiskustannuksista	11 083	11 071	9 447
Kokonaiskustannukset	26 036	25 896	23 346
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-16 420	-16 543	-14 704
Kustannusvastaavuus, %	37 %	36 %	37 %

* Sisältää työtoiminnan ja laitosmyymälöiden kustannusvastaavuuslaskelmat. Vuoden 2018 toimintokohtaiset henkilöstökustannukset on laskettu marras-joulukuun työajankohdistusten perusteella.

Tuotot laskivat 0,7 miljoonaa euroa, -7,6 %. Erilliskustannukset laskivat 0,9 miljoonaa euroa, -6,2 %. Osuus yhteiskustannuksista laski edellisestä vuodesta 1,6 miljoonaa euroa, -14,7 %. Kustannusvastaavuus parani prosentoin.

Tuotot asunnoista, henkilöstön ateriakorvauksista sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen maksullisen toiminnan tulot jäivät alle miljoonan euron.

Valtiokonttorin määräyksen 17.12.2020 VK/54895/00.00.01.06.00/2020 Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelman sekä tuloslaskelman laatiminen mukaan vuodesta 2020 lukien on kirjanpitoyksikköjen eriytettävä markkinoilla kilpailutilanteessa tapahtuvan toiminnan kirjanpito sekä laadittava siitä tuloslaskelma. Työtoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma sisältää markkinoilla kilpailutilanteessa tapahtuvan toiminnan tuloksen.

Seuraavassa esitetään kustannusvastaavuuslaskelmat työtoiminnasta ja laitosmyymälöistä (kanttiinit).

Taulukko 12: Työtoiminnan kustannusvastaavuus ja kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan toiminnan tuloslaskelma

Työtoiminnan kustannusvastaavuus ja kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan toiminnan tuloslaskelma 1000 euroa				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Muutos 2020/2019
Tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot				
- maksullisen toiminnan myyntituotot	4 262	3 912	3 175	-19 %
- maksullisen toiminnan muut tuotot	945	837	998	19 %
Tuotot yhteensä	5 207	4 749	4 173	-12 %
Kustannukset				
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset				
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 421	2 097	1 548	-26 %
- henkilöstökustannukset	5 954	6 054	6 096	1 %
- vuokrat	83	137	174	27 %
- palvelujen ostot	966	688	604	-12 %
- muut erilliskustannukset	545	591	568	-4 %
- vankiloiden sisäinen käyttö	-503	-391	-315	-19%
Erilliskustannukset yhteensä	9 467	9 176	8 674	-5 %
Käyttäjäämä	-4 260	-4 427	-4 502	2 %
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista				
- tukitoimintojen kustannukset	10 528	10 500	9 037	-14 %
- poistot ja korot	157	135	109	-19 %
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	10 686	10 635	9 146	-14 %
Kokonaiskustannukset yhteensä	20 152	19 811	17 820	-10 %
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-14 945	-15 062	-13 647	-9 %
Kustannusvastaavuus %	26 %	24 %	23 %	-2 %

* Vuoden 2018 toimintokohtaiset henkilöstökustannukset on laskettu marras-joulukuun työajankohdistusten perusteella. Vuodet eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Työtoiminnan tuotteiden maksullisuudesta on säädetty Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 10 §:ssä. Työtoiminnan tavoitteena on tukea vankeja rikoksettomaan elämään ylläpitämällä ja edistämällä työllistymisedellytyksiä ja työllistymistä tarjoamalla mielekästä työtä, opettamalla taitoja ja tukemalla työ- ja toimintakykyä sekä työllistymissuunnitelmia. Näin parannetaan vangin mahdollisuuksia työelämään kiinnittymiseen ja toimeentuloon vapautumisen jälkeen. Työnteolla pyritään myös normalisoimaan vankielämää. Usealla työalalla on myös mahdollista suorittaa ammatillisia tutkintoja tai niiden osia.

Vankiloiden työtoiminnassa myyntiin valmistettujen tuotteiden määrä on laaja. Myynnissä olevat tuotteet voidaan jakaa seuraaviin osa-alueisiin (<http://www.vankilatuote.fi/fi/index/vankilatuotteet.html>): erä-, metsästys- ja kalastustarvikkeet, huonekalut ja kodin tarvikkeet, keittiötarvikkeet, kelkat, perävaunut ja reet, koirankopit ja -tarhat, korut, kuntoiluvälineet, kynttiläkruunut, kynttilänjalat, ulkotulet, lasten kalusteet ja lelut, metallilavat ja jätessäiliöt, pihan ja parvekkeen rakennukset, kalusteet ja tarvikkeet, pukukaapit, puunkantotelineet ja polttopuut, puutarhan tarvikkeet ja tuotteet, saunat, saunatarvikkeet, kiukaat, savustus ja grillaus, takkavälineet, tekstiili- ja ompelutuotteet sekä muut tuotteet. Lisäksi alihankintana ja tilauksesta tehdään erilaisia kalusteiden entisöintejä, metallitöitä, liikennemerkkejä ja opasteita, kirjapaino-, paperi- ja sidontatöitä, kokoonpano ja pakkaustöitä, ompelu- ja tekstiilitöitä sekä autokorjaamotöitä.

Työtoiminnan tulot laskivat 576 000 euroa, -12 %, edellisestä vuodesta. Mikä selittyy pitkälti koronavirusepidemian aiheuttamasta myynnin laskusta varsinkin myymälöissä ja kilpitoissa. Erilliskustannukset laskivat 501 000 euroa, -5 %, edellisestä vuodesta. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankintakulut laskivat 549 000 euroa, -26 %. Henkilöstökustannukset kasvoivat edellisestä vuodesta 42 000 euroa, 21%. Vuokra, palvelujen ostot ja muut erilliskustannukset laskivat 69 000 euroa, -5 %. Sisäinen käyttö väheni edellisestä vuodesta 75 000 euroa, -19 %. Osuus yhteiskustannuksista laski edellisestä vuodesta 1 489 000 euroa, -14 %. Kokonaiskustannukset laskivat 1 991 000 euroa, -10 %. Kustannusvastaavuusprosentti laski prosentilla ollen 23 %. Työtoiminnan kustannuksiin sisältyy myös ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen kustannuksia.

Taulukko 13: Laitosmyymälöiden kustannusvastaavuus

Laitosmyymälöiden kustannusvastaavuus 1000 eu- roa				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Muutos 2020/2019
Tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot				
- maksullisen toiminnan myyntituotot	4 409	4 603	4 467	-3 %
- maksullisen toiminnan muut tuotot	1	1	2	97 %
Tuotot yhteensä	4 410	4 604	4 468	-3 %
Kustannukset				
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset				
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	4 682	4 875	4 448	-9 %
- henkilöstökustannukset	733	695	712	3 %
- vuokrat	55	56	34	-40 %
- palvelujen ostot	9	12	24	94 %
- muut erilliskustannukset	7	12	7	-39 %
Erilliskustannukset yhteensä	5 487	5 649	5 224	-8 %
Käyttäjämä	-1 077	-1 045	-756	-28 %
- tukitoimintojen kustannukset*	160	202	84	-59 %
- toimitilakustannukset	237	234	218	-7 %
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	397	436	301	-31 %
Kokonaiskustannukset yhteensä	5 884	6 085	5 526	-9 %
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-1 474	-1 481	-1 057	-29
Kustannusvastaavuus %	75 %	76 %	81 %	7 %

* Vuodet eivät ole täysin vertailukelpoisia. Vuoden 2018 toimintokohtaiset henkilöstökustannukset on laskettu marras-joulukuun työaikakohdistusten perusteella.

Laitosmyymälöiden tuotteiden maksullisuudesta on säädetty Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 10 §:ssä. Rikosseuraamuslaitoksen ohjeen 4/004/2011 mukaan laitosmyymälässä tuotteet myydään vangille hankintahinnalla, johon sisältyvät ostohinta, rahtikulut ja muut vastaavat hankintakulut. Kustannusvastaavuuslaskelmassa maksullisen toiminnan erilliskustannukset ilman henkilöstökustannuksia ovat 4,512 miljoonaa euroa, mikä ylittää maksullisen toiminnan tuotot 44 000 eurolla.

Tulot laskivat 135 000 euroa, -3 %, ja erilliskustannukset 425 000 euroa eli -8 % vuodesta 2019.

Laitosmyymälöiden käyttöjäämä parani, 28 %. Aineet, tarvikkeet ja tavarat menot laskivat 427 000 euroa, -9 %. Henkilöstökustannukset kasvoivat 18 000 euroa, 3 %. Vuokramenot laskivat 22 000 euroa, -40 %. Varaston arvo laski edellisestä vuodesta 57 000 eurolla ollen 189 000 euroa.

4.4. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Kustannusvastaavuuslaskelmaa edellyttävää yhteisrahoitteista toimintaa ei varainhoitovuonna ollut.

5. Tuotokset ja laadunhallinta

5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Kertomusvuonna toteutuneet vankiluvun muutokset johtuvat ensisijaisesti koronapanepidemian vuoksi tehdyistä lailla ja asetuksilla toteutetuista sakonmuuntorangaistusten ja vankeustuomioiden aloittamista koskevista rajoituksista. Muiden tekijöiden mahdolliset vaikutukset peittyvät paljolti näihin ja niitä on vaikea tunnistaa luotettavasti. Koronapanepidemia on vaikuttanut myös yhdyskuntaseuraamuksien täytäntöönpanoon.

Vankiluku on laskenut lähes jatkuvasti vuodesta 2005 alkaen. Vuonna 2019 keskivankiluku kuitenkin nousi 42 vangilla ja vankiluvun ennakoitiin jatkavan varovaista kasvua myös vuonna 2020. Koronapandemian takia tehdyt täytäntöönpanon aloitusta rajoittavat toimet johtivat lopulta keskivankiluvun laskuun 152:lla vuoden 2019 tasosta. Vankeusvankien keskimääräinen määrä väheni 144 vangilla, tutkintavankien keskimäärä laski hieman, sakonmuuntoa suorittavien keskimäärä pysyi käytännössä ennallaan. Vuodella 2020 oli leimallista suuret vaihtelut vankiluvussa. Kirjoilla olevien vankien määrä vaihteli maaliskuun 16. päivän 3090:sta heinäkuun 1. päivän 2 508:aan ja joulukuun alussa oltiin myös lähellä 3000 vangin kirjoillaolovahvuutta. Sakonmuuntorangaistusta suorittavien määrä oli matalimmillaan keväällä ja kesällä alle viisi vankia ja korkeimmillaan marraskuun lopulla lähes 170 pudoten 4.12. voimaan tulleen uuden täytäntöönpanon rajoituksen myötä nopeasti taas vuoden loppuun mennessä alle 50:n, mistä se jatkoi laskuaan edelleen. Tutkintavankien määrä vaihteli vuoden kuluessa noin 700 ja 550 välillä. Vastaavasti myös vankivirtaamat vaihtelivat vuoden kuluessa. Rajoitusten voimassaollessa sisään tulleiden vankien määrä laski jopa alle puoleen tavanomaisesta ja vastaavasti jonon purkuvaiheessa syksyllä saapuneita, etenkin sakonmuuntoa suorittavia oli runsaasti yli tavanomaisen.

Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien keskimäärä nousi edelleen hieman edellisestä vuodesta.

Rikollisuudessa on 2020 tapahtunut muutoksia, jotka näkynevät viiveellä myös yhdyskuntaseuraamuksissa ja vankiloissa. Osa muutoksista voi selittyä myös koronapanepidemiolla. Viranomaistientietoon tullut vakava väkivaltarikollisuus on lisääntynyt selvästi, pahoinpitelyrikkokset ovat vähentyneet, törkeiden määrä kuitenkin nousi. Seksuaalirikosten määrä pysyi samalla tasolla. Omaisuusrikosten määrä kasvoi liki 17 %:lla, kasvua oli liki kaikissa luokissa. Rattijuopumukset lisääntyivät ja perusmuotoisista jo n. 75% on ns. huumeratteja. Huumausainerikkokset lisääntyivät lähes 15 %:lla, noin 2/3 osaa oli käyttörikkoksia. Törkeät

huumausainerikokset vähenivät.¹ Pitemmällä aikavälillä osan rikosseuraamusasiakasmäärän kehityksestä selittänee myös väestön ikärakenteen muutos. Merkittävin yksittäinen selittäjä yhdyskuntapalvelun aiempien vuosien vähenemiselle on rattijuopumusten määrän lasku.

Vuonna 2020 vapaudesta vankilaan tulleita oli 5 278 (5 934). Päivittäinen keskivankiluku oli 2 800 (2 952). Sakkovankien päivittäinen keskimäärä oli 63 (66). Vuonna 2020 sakon muuntorangaistusta suoritti yhteensä 1 744 (1 952) vankia, joista 1 153 (1 389) suoritti pelkkää sakkorangaistusta ja 591 (563) vankia oli myös tutkinta- tai vankeusvankina. Valvotussa koevapaudessa oli päivittäin keskimäärin 227 (216) vankia.

Elinkautisvankien määrän 1990-luvulta alkanut kasvu päättyi 2014, enimmillään elinkautisia oli 211. Sen jälkeen määrä on hiljalleen laskenut. Vuoden 2020 lopussa elinkautisvankeja oli 182 (183) joista naisia 11 (13). Ennakkotiedot viimeaikojen rikollisuudesta voivat merkitä sitä, että elinkautisten määrä kääntyy nousuun.

Ulkomaalaisvankien suhteellinen osuus, 17,0 (16,9) % kaikista vangeista, nousi suomalaisten vankien määrän vähentyessä suhteellisestikin enemmän. Ulkomaalaisten vankien päivittäinen keskimäärä laski ja oli 475 (499). Tutkintavangeista on viime vuosina ollut noin kolmannes ulkomaalaisia, nyt ilmeisesti koronapandemian rajoitusten myötä heidän määränsä ja osuutensa laski. Naisia vangeista oli päivittäin keskimäärin 8,3 (7,7) %.

Ainoastaan sakon muuntorangaistusta suorittavien keskimääräinen laitosaika oli 18 (17) päivää. Muiden vapautuneiden vankeusvankien keskimääräinen laitosaika oli 11,7 (10,5) kuukautta ja tutkintavankeuden keskipituus oli 3,4 (3,6) kuukautta.

Vuonna 2020 täytäntöönpantaviksi tulleiden yhdyskuntaseuraamusten määrä oli 3 405 (3 577). Päivittäinen asiakasmäärä puolestaan nousi edelleen hieman. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia oli keskimäärin 3 083 (3 031). Naisten osuus oli vuoden lopussa 11 (10) prosenttia.

Yhdyskuntapalvelussa asiakasmäärän kehitys noudatti päälinjaa: tulleet seuraamukset vähenivät, mutta asiakaskeskimäärä nousi. Täytäntöönpantaviksi tulleiden määrä vuonna

¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkajulkaisu]. ISSN=2342-9151. 4. Vuosineljännes 2020, Liitetaulukko 1. Eräiden rikostyyppien kehitys 2016-2020 (ennakkotieto). Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.2.2021].
Saantitapa: http://www.stat.fi/til/rpk/2020/04/rpk_2020_04_2021-01-19_tau_001_fi.html;
Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkajulkaisu]. ISSN=2342-9151. 4. Vuosineljännes 2020. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.2.2021].
Saantitapa: http://www.stat.fi/til/rpk/2020/04/rpk_2020_04_2021-01-19_tie_001_fi.html

2020 väheni noin yhdeksän prosenttia vuodesta 2019, mutta alkaneiden ja päättyneiden seuraamusten määrät vähenivät selvästi enemmän (-18 % ja -15 %), mikä johtui COVID-19-pandemian aiheuttamista toimintarajoituksista yhdyskuntapalvelun suorituspaikoilla. Sekä lykkäykset että määräaikaiset keskeytykset lisääntyivät selvästi pandemian myötä. Tilastokeskuksen tuomiotilastojen perusteella yhdyskuntapalvelun käyttöaste – muuntokelpoista rangaistuksista yhdyskuntapalveluksi muunnetut ehdottomat vankeusrangaistukset – laski 29 prosenttiin vuonna 2019 (31 % vuonna 2018), mikä saattoi näkyä lievänä laskuna täytäntöön pantavaksi tulevien yhdyskuntapalveluiden määrässä ja nousuna vapaudesta vankilaan tulevien määrässä. Yhdyskuntapalvelutuomioita annettiin vuonna 2019 yhteensä 1 569 (2018: 1 606) ^[1].

Täytäntöön pantavaksi tuli vuonna 2020 yhteensä 188 (197) valvontarangaistusta. Keskimäärin asiakkaita oli selvästi enemmän kuin aiempina vuosina, 39 (26). Virtausluvuissa nousu näkyi erityisesti alkaneiden seuraamusten määrässä, mikä voi johtua siitä, että loppuvuonna 2019 täytäntöön pantavaksi tulleita valvontarangaistuksia alkoi vuoden 2020 aikana. Vuoden aikana päättyneitä valvontarangaistuksia oli 164, joista vankeudeksi muuttaminen oli päättymisen syynä 20 (23) tapauksessa.

Vuoden 2020 alussa lakiin tuli mahdollisuus tuomita 21 vuotta täyttänyt rikoksentekijä valvontaan ehdollisen vankeuden ohella. Tätä seuraamusta on käytetty merkittävästi vähemmän kuin Rikosseuraamuslaitos ennakoii. Vuoden aikana keskimäärin kaksi henkilöä suoritti tätä rangaistusta. Täytäntöön pantavaksi tulleita seuraamuksia oli seitsemän.

Seuraamuslajiprofiilissa on yhdyskuntaseuraamusten osalta tapahtunut viime vuosina siirtymä ehdonlaiseen vapauteen päästettyjen valvonnan suuntaan samalla kun ehdolliseen vankeuteen tuomittujen (nuorten) määrä on vähentynyt. Tämä näkyy erityisesti Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella, jossa ehdonalaisvalvonta-asiakkaiden osuus kaikista yhdyskuntaseuraamusasiakkaista oli 43 prosenttia. Kokonaisuutena Länsi-Suomen rikosseuraamusalue on kasvanut muita alueita suuremmaksi yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrässä. Tehdyissä selvityksissä on osoittautunut, että Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaat, niin vangit kuin yhdyskuntaseuraamuksissa olevatkin, keskittyvät hyvin vahvasti maakuntakeskuksiin.

^[1] Suomen virallinen tilasto (SVT): Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset [verkköjulkaisu]. ISSN=1798-6680. Helsinki: Tilastokeskus. [viitattu: 16.2.2021]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/syyttr/meta.html>

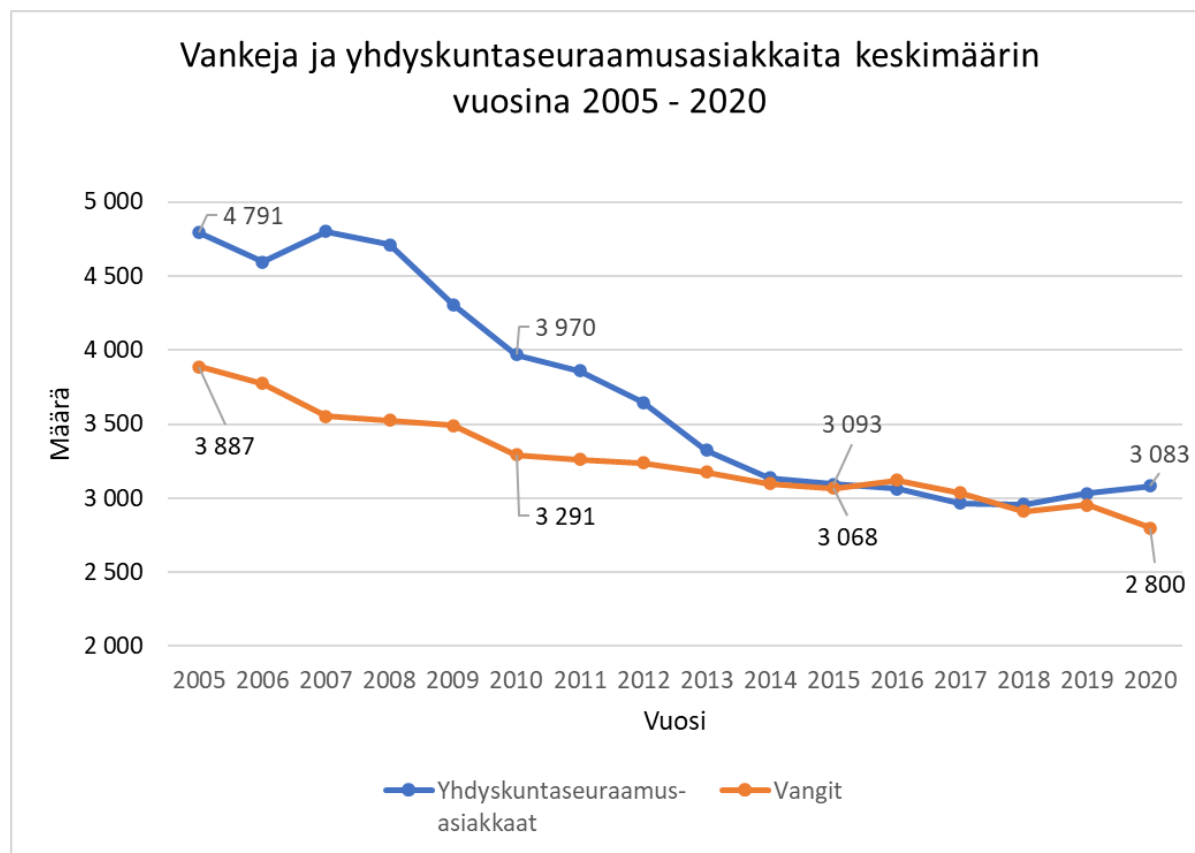
Taulukko 14: Suoritteiden määrät

Suoritteiden määrät						
	Tilin- päättös 2018	Tilin- päättös 2019	Talous- arvio 2020	Tulos- sopimus 2020	Tilin- päättös 2020	Muutos 2020/2019
Täytäntöön pantavaksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 712	3 577	4 000	4 000	3 405	-4,8 %
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 546	5 934	5 690	5 800	5 278	-11,1 %
Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia keskimäärin	2 959	3 031	3 115	3 180	3 083	1,7 %
Vankeja keskimäärin	2 910	2 952	3 000	3 000	2 800	-5,1 %
Vankeusvankeja	2 304	2 247	-	2 280	2 104	-6,4 %
Sakkovankeja	59	66	-	80	63	-4,5 %
Tutkintavankeja	574	639	-	640	632	-1,1 %
Pyydetyt seuraamusselvitykset	6 718	6 424	6 750	6 800	7 136	11,1 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kursseille osallistuneet*	2 947	2 408	-	-	2 850	18,4 %

* Sisältää perustutkinnolle, täydennyskoulutuskursseille ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen vastuulla oleville amk-opintojaksoille osallistuneet.

Vuonna 2020 syyttäjiltä ja tuomioistuimilta tuli yhdyskuntaseuraamustoimistoille yhteensä 11,1 prosenttia enemmän seuraamusselvityspyyntöjä kuin vuonna 2019. Kasvua oli erityisesti nuoren seuraamusselvityksissä, joita pyydettiin 2 913 (2 430). Vuoden aikana valmistui kaikkiaan 6 968 (6 302) seuraamusselvitystä. Seuraamusselvitykset voivat olla nuoren seuraamusselvityksiä, yhdyskuntapalveluselvityksiä, valvontarangaistus selvityksiä, nuorisorangaistus selvityksiä tai näiden yhdistelmiä, mikäli syyttäjä tai tuomioistuin on pyytänyt useampaa selvitystä. Uutta selvitystyyppiä, 21 vuotta täyttäneen seuraamusselvitystä, tehtiin vain 16 kappaletta.

Kuva 4: Vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita keskimäärin vuosina 2005 - 2020

5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Rikosseuraamuslaitoksen strategian painopisteenä oleva ”turvallisesti kohti avoimempaa täytäntöönpanoa” -tavoite eteni tavoitteen mukaiseen suuntaan vuonna 2020, vaikka kaikkia tulostavoitteita ei täysin saavutettukaan. Koronapandemia vaikutti monin toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen. Valvotussa koevapaudessa oli keskimäärin päivässä 227 vankia (216 vuonna 2019) mikä on korkein tähän mennessä saavutettu vuotuinen keskimäärä. Valvotun koevapauden käyttö etenin alkuvuodesta ennen koronaa tavoitteen, 235 vankia valvotussa koevapaudessa, mukaisesti. Keväällä koevapauden käyttöä pyrittiin edelleen tehostamaan osana vankilassa paikalla olevien määrän alentamista koronapandemiaan varautumiseksi. Korkeimmillaan valvotussa koevapaudessa olevien päivittäinen määrä oli heinäkuun alussa 263 mistä se kääntyi laskuun ollen vuoden lopussa 185. Loppuvuoden laskuun vaikutti todennäköisesti koevapautteen soveltuvassa vaiheessa olevien vankien määrän lasku kevään rajoitustoimien seurauksena. Syksyn vaikeutunut epidemia tilanne on ilmeisesti myös vaikuttanut koevapauden valmisteluun. Vapautuneista vangeista 24 % (20 %) vapautui aiempaa enemmän koevapauden kautta.

Avolaitosten käyttöä kyettiin jatkamaan noin entisellä tasolla. Avolaitossijoitusten määrän lisääminen edellyttäisi mm. sitä, että entistä useampi vanki voisi sijoittua suoraan siviilistä avolaitokseen. Avolaitoksissa keskimäärin päivittäin olleiden vankeusvankien osuus nousi hieman edellisen vuoden tasolta olleen 45 % (43 %). Avolaitossijoitusten onnistuminen parani olleen 81 % (79 % vuonna 2019). Karkaamiset lukumääräisesti olivat noin samalla tasolla kuin vuonna 2019 mutta vankimäärään suhteutettuna nousu oli selkeä. Avolaitoksista luvatta poistumiset lähes kaksinkertaistuivat edelliseen vuoteen verrattuna, todennäköisenä selittäjänä tähän on koronapandemian takia merkittävästi kiristynyt poistumislupakäytäntö. Karkaamisissa ja luvatta poistumisissa esiintyy kuitenkin suurehkoa vuosittaista vaihtelua tavanomaisina vuosinakin. Avolaitosten käyttöaste laski vuoden 2019 tasosta olleen 82 % (84 %) Lasku selittyy yleisellä vankiluvun laskulla, mikä oli seurausta koronapandemian takia tehdyistä täytäntöönpanon aloituksen rajoituksista. Avolaitospaikkojen jakaantumisessa ja niiden käyttöasteessa on alueellista vaihtelua. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella on tarvetta vähemmän avolaitospaikkoja, joten alueen vankeja sijoitetaan myös muiden rikosseuraamusalueiden avolaitoksiin.

Vuonna 2020 valvontarangaistusta suoritti päivittäin keskimäärin 39 tuomittua (26). Osataan tähän on vaikuttanut se, että koronapandemian takia toimeenpanoa ei ole voitu viedä suunnitellusti läpi ja on jouduttu turvautumaan määräaikaisiin keskeytyksiin. Tämä on johtanut keskimääräisten suoritusaikojen pitenemiseen.

Valvonta-asiakkaille tehtyjen työskentelysuunnitelmien määrä laski edellisen vuoden tasolta, joten tavoitetasoa ei saavutettu. Vuoden viimeisenä päivänä työskentelysuunnitelma oli tehty 71 % (76 %) valvonta-asiakkaista (yhdyskuntaseuraamuksista muut kuin valvonnat sisältävät lähtökohtaisesti suunnitelmaan perustuvaa työskentelyä). Tähän saattaa olla syynä se, että yhteistyö vankilassa aloitetaan entistä aikaisemmin. Tällä hetkellä tietojärjestelmä ei tue työskentelyn aloittamista ennen varsinaisen täytäntöönpanon aloitusta, jolloin etukäteen aloitettu työ saattaa helposti jäädä tilastojen ulkopuolelle. Vaikka kyse on pidempiaikaisesta kehityksestä, myös koronalla voi olla vaikutusta siihen, että asiakkaita on ollut vaikea tavoittaa, ja suunnitelman valmisteluun kuluu näin entistä pidempi aika. Uusi tietojärjestelmä korjaa näitä ongelmia ja sen jälkeen saadaan tarkempaa tietoa yhdyskuntaseuraamustyössä tehtävistä suunnitelmista. Nykyisestä asiakastietojärjestelmästä ei myöskään saada tilastoja siitä, miten paljon suunnitelmista on tehty verkostoyhteistyönä.

Yhdyskuntaseuraamuksissa toimintaohjelmiin osallistumisen osuus pysyi edellisen vuoden tasolla, vaikka korona-aika on vaikuttanut siihen, että ryhmämuotoisia ohjelmia ei ole pystytty järjestämään. Kaikista päättyneistä yhdyskuntaseuraamuksista 8 (8) prosentissa

asiakas oli osallistunut toimintaohjelmaan tulostavoitteen ollessa 14 %. Yhdyskuntaseuramustyössä jouduttiin sopeutumaan isoon muutokseen koronan myötä, kun työ siirtyi etätöksi ilman juurikaan muita yhteydenpitovälineitä asiakkaisiin kuin puhelin. Koronatilanne on myös lisännyt asiakasmääriä, koska seuraamusten suorittaminen kestää asiakkailla entistä pidempään. Seuraamusten suorittamista on vaikeuttanut myös se, että asiakkaiden muu palvelujärjestelmä ei ole toiminut normaalilla tavalla. Seuraamusselvityksiä on korona-aikana tehty puhelimitse ja nähtäväksi jää, miten näiden selvitysten perusteella on pystytty arvioimaan asiakkaiden kykyä suoriutua esimerkiksi yhdyskuntapalvelusta, vai tuleeko piiloon jääneet päihdeongelmat näkymään jatkossa siinä, että asiakkaat eivät saakaan suoritettua seuraamustaan loppuun.

Rangaistusajan suunnitelma oli tehty 83 (83) %:lle vuoden aikana vapautuneista vankeusvangeista. Muiden kuin pelkkää sakonmuutorangaistusta suorittaneiden tuomittujen osalta rangaistusajan suunnitelma tehtiin 99 (99) %:lle, käytännössä siis lähes kaikille. Perusteellinen riski- ja tarvearvio (Rita) tehdään arviointikeskuksissa lähinnä pitkäaikaisille vakavaan väkivaltaan syyllistyneille vangeille, nuorille ja seksuaalirikoksista tuomituille.

Vapauttamissuunnitelmia tehtiin edellisvuotta suuremmalle osalle vapautuneista vangeista, tavoitetta ei kuitenkaan saavutettu. Kaikista vapautuneista vankeusvangeista vapauttamissuunnitelma tehtiin 80 (75) %:lle tavoitteen ollessa 85 %. Sakkovangeista vapauttamissuunnitelma tehtiin 58 (41) %:lle ja muista vankeusvangeista 90 (90 %) :lle. Lyhytaikaisten vankien osalta suunnitelmien teko on selvästi keskimääräistä vähäisempää. Sakkovankien osalta on kuitenkin huomioitava, että noin kolmannes heistä maksoi sakkonsa viiden päivän kuluessa sakonmuutorangaistuksen alusta ja vapautuu enemmälti suorittamasta. Verkostotyön osuus vapauttamissuunnitelmissa nousi edelleen ja pysyi tavoitetasolla. Vuonna 2020 verkostotyönä tehtiin 40 (35) % vapauttamissuunnitelmista. Avolaitoksissa vapauttamissuunnitelmia tehtiin suuremmalle osalle, 90 (90 vuonna 2019) %:lle vapautuneista ja vapauttamissuunnitelmat tehtiin myös useammin verkostotyönä [51 (41) %] kuin suljetuissa vankiloissa. Suunnitelmallisen rangaistusten täytäntöönpanon käytäntöjä ja sisältöä on tarve kehittää erityisesti sakkovankien ja muiden lyhytaikaisvankien osalta.

Vankeusvankien toimintaan osallistumisen taso kyettiin koronapandemiasta huolimatta säilyttämään ja tavoitetaso saavutettiin. Vankeusvangeista toimintaan osallistui 75 % (74) päivittäin toimintoihin käytettävistä olevasta ajasta tavoitteen ollessa 75 %.

Vankilaturvallisuus on edelleen hyvällä tasolla. Vankien välinen väkivalta pysyi aiemmalla tasolla. Laitosten säilytysvarmuudessa jäätiin hiukan tulostavoitteista. Karkeampia suljetuista laitoksista oli 5 (3). Luvatta poistumisia oli 81 (45), määrä lähes kaksinkertaistui

edellisestä vuodesta. Luvatta poistumisten määrä nousi ilmeisesti koronapanepidemian rajoittamiseksi tiukennettujen poistumislupakäytäntöjen seurauksena. Kaikkiaan poistumisluvalla ei palattu ajoissa 161 (260) tapauksessa. Poistumislupia myönnettiin keväällä ja alkukesästä sekä vuoden lopulla hyvin vähän. Avolaitossijoitusten onnistuminen parani hieman, avolaitossijoituksista onnistui 81 (79) %. Valvotun koevapauden suoritti loppuun 82 (83) % aloittaneista ja yhdyskuntapalvelun aloittaneista palvelun suoritti loppuun 80 (84) %. Koevapauksissa tavoite oli 82 % ja yhdyskuntapalvelussa 83 %.

Vuoden lopussa tavoittamatta oli karkureita 1 (1), luvatta poistuneita 9 (9) ja poistumisluvalla palaamatta jääneitä 31 (31).

Vuonna 2016 käyttöön otettu laitosturvallisuusindeksi koostuu tilastoista, jotka on laskettu säilytysvarmuutta, väkivaltaa ja päihderikkomuksia kuvaavista mittareista. Indeksien noustessa turvallisuustilanne heikkenee. Indeksien perusluku 100 laskettiin vuosien 2011 - 2014 keskiarvosta. Vuoden 2020 laitosturvallisuusindeksin kokonaispisteluku on 118 (119). Laitosten säilytysvarmuus heikkeni hieman runsaiden luvatta poistumisten seurauksena, väkivallan osalta indeksiluku säilyi ennallaan ja päihdetilanne parani hieman. Suurehkoikin vuosittaiset vaihtelut näyttävät olevan muodostetulle indeksille tyypillisiä. Tähän mennessä saadun kokemuksen perusteella indeksin herkkyys kuitenkin tuo esiin vankiloiden käytännön toiminnassa koetun muutoksen suunnan.

Taulukko 15: Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatumittarit

Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatumittarit					
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Talousarvio 2020	Tulos-sopimus 2020	Toteuma 2020
Vankeja valvotussa koevapaudessa keskimäärin päivässä	207	216	235	235	227
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % päättäneistä	81	83	-	22	24,3
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % päättäneistä	81	84	83	83	80,4
Vankeusvankien toimintaan osallistuminen, % päivittäin toimintoihin käytävissä olevasta ajasta ¹⁾	74	74	75	75	74,6
Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus vankien toimintoihin käytävissä olevasta ajasta, %	7	8	-	10	6,5
Vankeusvangeista toimintaan osallistumattomia keskimäärin % ¹⁾	22	21	-	20	20,3
Toimintaohjelmiin osallistuneet vuoden aikana päättäneistä yhdyskuntaseuraamuksista, %	10	8	-	14	7,9
Rangaistusajan suunnitelmat tehty, % vankeusvangeista ¹⁾	81	83	-	85	83,3
Rangaistusajan suunnitelmat tehty, % vankeusvangeista ilman sakkovankeja	99	99	-	-	99,3
Työskentelysuunnitelma tehty, % yhdyskuntaseuraamuksista, valvonta-asiakkaat	80	76	-	85	70,9
Vapauttamissuunnitelma tehty vuoden aikana vapautuneille vankeusvangeille % ¹⁾	78	75	-	85	79,7
Ilman asuntoa vapautuneet vankeusvangit % ¹⁾	32	31	-	25	30,5
Asunnottomana yhdyskuntaseuraamuksen päättyessä, yhdyskuntaseuraamusasiakkaat % ³⁾	8	7	-	3	6,6
Vapauttamissuunnitelma tehty verkostoyhteistyönä, % kaikista vapauttamissuunnitelmista	28	35	-	40	40,1
Suoraan suljetusta vapautuneiden % osuus vapautuneista	65	65	-	55	61,7

Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, % ¹⁾	42	43	45	45	44,9
Avolaitosten käyttöaste % ²⁾	84	84	-	85	81,8
Avolaitoksista vapautuneet vuoden aikana vapautuneista vankeusvangeista, % (ei sisällä sakkovankeja)	44	46	-	-	47,4
Avolaitossijoitusten onnistuminen, % ⁴⁾	80	79	-	-	80,9

Taulukko 16: Palvelukyky sekä suoritteiden julkishyödykkeiden laatumittarit

Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatumittarit					
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Talousarvio 2020	Tulos-sopimus 2020	Toteuma 2020
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,3	99,5	-	99,2	99,0
Laitosturvallisuusindeksi ⁵⁾	105	119	100	100	118
Laitosturvallisuusindeksi, osatekijät:					
Säilytysvarmuus	77	62	-	-	67
Väkivalta	129	172	-	-	171
Päihderikkomukset	118	131	-	-	114

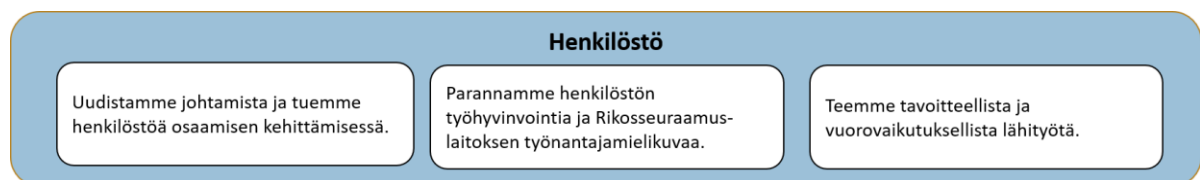
- 1) Sisältää sakkovangit.
- 2) Ei sisällä koevapaudessa olevia.
- 3) Ei sisällä valvontarangaistusasiakkaita.
- 4) Laskentaa täsmennetty vuodesta 2015 alkaen.
- 5) Vuosien 2011 - 2014 keskiarvo muodostaa indeksin 100, turvallisuustilanne heikenee indeksin kasvaessa.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuosien 2020 - 2023 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat henkilöstöä koskevat tulostavoitteet ja välitavoitteet. Alla on kuvattu vuodelle 2020 asetettujen välitavoitteiden toteumatiedot.

Henkilöstöön liittyvät tulostavoitteet kaudella 2020 – 2023 ovat:

Kuva 5: Henkilöstö

Tulostavoitteen ”Uudistamme johtamista ja tuemme henkilöstöä osaamisen kehittämisessä” välitavoitteet vuodelle 2020 ovat seuraavat:

- Henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmän kehittämistarpeet arvioidaan.

Toteuma: Rekrytointi- ja koulutusjärjestelmän kehittämistarpeita on arvioitu yhteistyössä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen ja keskushallintoyksikön kesken. Rekrytointikanavien monipuolistaminen nähdään tarkoituksenmukaiseksi. Näihin kehittämistoimiin on tarkoitus hakea verkostokumppania mediasektorilta. Koulutusjärjestelmän kehittämistarpeiden arvioinnin osalta koulutettavien määrän nostaminen on tuotu esille ja kohdennettujen täydennyskoulutusten tarpeita arvioidaan uudelleen. Kehittämistarpeiden arviointiin harkitaan ulkopuolisen arvioijan käyttöä. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen arviointia varten on tehty toimeksiantoluonnos, mutta arvio on vielä tekemättä.

- Johtajat ja esimiehet osallistuvat suunnitelmallisesti johtamis- ja esimieskoulutukseen (vuosina 2020 – 2023).

Toteuma: Alueellisiin valmennustilaisuuksiin (neljä eri tilaisuutta) osallistui noin 240 esimiestyötä tekevää. Koulutuksen sisällön päähuomio oli lähityön ohjaamisessa ja johtamisessa. Osallistumisaktiivisuus oli hyvää ja palaute osallistujilta oli hyvä (yleisarvio keskiarvo 4,2 ja sisällön keskiarvo 3,6).

Tulostavoitteen ”Parannamme henkilöstön työhyvinvointia ja Rikosseuraamuslaitoksen työnantajamielikuvaa” välitavoitteet vuodelle 2020 ovat seuraavat:

- Rikosseuraamuslaitoksen työhyvinvointiohjelma valmistuu. Ohjelman toimeenpano aloitetaan.

Toteuma: Työhyvinvointiohjelma valmistui ja sen toimeenpano on aloitettu. Osana toimeenpanoa on asetettu Rikosseuraamuslaitoksen työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelma, jonka tehtävänä on priorisoida työhyvinvointiohjelmassa mainituista tai muista esiin nousevista kehittämiskohteista kaikkein keskeisimmät ja kiireisimmät, laatia esitys toimeenpantavista kehittämistoimista ja niiden aikataulutuksesta, esittää konkreettiset suunnitelmat niiden toimeenpanoksi sekä lausua vuosittain arvionsa työhyvinvoinnin kehittymisestä.

- Henkilökunnan työturvallisuutta parannetaan. Toimenpiteenä kehitetään turvallisuutta parantavia menettelytapoja mm. ottamalla käyttöön henkilökunnan turvatarkastuksia vankilan henkilökuntaan kohdistaman painostuksen välttämiseksi.

Toteuma: Työturvallisuuden ja turvatarkastuksien kehittämiseksi on perustettu työryhmät. Työturvallisuuteen vaikuttavia riskitekijöitä on tunnistettu. Yksintyöskentelyyn ja henkilökunnan maalittamiseen liittyviin riski- ja vaaratekijöiden arviointiin perustetaan erilliset työryhmät.

- Rikosseuraamusalan tunnettuuden ja työnantajamielikuvan parantaminen.

Toteuma: Rikosseuraamuslaitoksen rekrytointiviestintää on kehitetty yhdessä viestintätoimistokumppanin kanssa. Rikosseuraamuslaitos osallistui lokakuussa 2020 toteutettuun Luottamus ja Maine 2020 -kyselyyn, jonka tuloksia ja jatkotoimenpiteitä käsitellään vuoden 2021 aikana. Oikotien kanssa on aloitettu yhteistyö. Rekrytointi-ilmoituspohjien päivitystyö on aloitettu ja kaksi uutta uratarinavideota kuvataan. Näiden vaiheiden jälkeen otetaan käyttöön Oikotien kuuden kuukauden ilmoituspaketti ja kaikki Rikosseuraamuslaitoksen avoimet työpaikat ilmoitetaan myös Oikotiellä. Rikosseuraamuslaitoksen rekrytointikoulutus laaditaan eOppivaan syksyksi 2021. Sidosryhmäyhteistyössä kiinnitetään huomio oppilaitosyhteistyöhön (toinen aste ja sosiaalialan korkeakoulutetut) ja Risen tunnettuuden parantamiseen. Projektin tavoitteiden viestintää lisätään muun muassa omien verkkosivujen päivittämisen (mm. tehtävät Risessä, uratarinat) kautta sekä hyödyntämällä muita kanavia esim. valtiolla.fi. Sisäinen työnantajakuva-konseptointia on tarkoitus edistää ulkopuolisen kumppanin kanssa.

**Tulostavoitteen ” Teemme tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista lähityötä” välita-
voitteet vuodelle 2020 ovat seuraavat:**

- Toteutetaan lähityön kehittämistoimia. Toimenpiteinä mm. otetaan käyttöön rikosseuraamustyöntekijä-nimike ja lähityön vastuuvirkamiestoimintamalli.

Toteuma: Rikosseuraamustyöntekijän virkanimike ja vastuuvirkamiesmalli on otettu käyttöön. Vankilan rikosseuraamustyöntekijöiden määrä on noussut tulostavoitteiden mukaisesti. Vankiloissa työskenteleviä rikosseuraamustyöntekijöiden täydennyskoulutukset ovat edenneet suunnitellusti. Vuonna 2020 järjestettiin kaksi täydennyskoulutusta, joihin osallistui noin 50 henkilöä. Vuoden 2020 loppuun mennessä vankiloissa työskenteli 52 rikosseuraamustyöntekijää. Rikosseuraamuslaitoksen ulkoisten rekrytointien määrä rikosseuraamustyöntekijän tehtävään tulee lisääntymään, koska alan sisällä ei ole riittävästi alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita henkilöitä. Vuoden 2021 alusta täydennyskoulutuksen rakennetta on muutettu vastaamaan ulkopuolisten rekrytointien tarpeita (rikosseuraamustyöntekijän täydennyskoulutus 7 opintoviikkoa/ turvallisuuskoulutus 5 opintoviikkoa).

Vastuuvirkamiesmallissa edettiin kaksivaiheisesti. Pilottiryhmänä aloittivat 1.5.2020 (Itä- ja Pohjois-Suomen ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueiden kolme vankilaa, Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen kaikki vankilat). 1.10.2020 loput vankilat aloittivat vastuuvirkamiesmallin käytön. Mallin käyttöönotto vaatii vielä seurantaa sekä ohjausta. Vankilat etenevät asiassa eritahtisesti. Vastuuvirkamiestoimintamallin on tarkoitus olla osana kaikkien yksiköiden päivittäisiä käytäntöjä Roti-asiakastietojärjestelmän käyttöönottoon mennessä syyskuussa 2021.

- Toteutetaan lähityön täydennyskoulutus nykyiselle ja rekryoitavalle henkilökunnalle mm. kouluttamalla henkilökuntaa kohtaamaan erilaisten asiakasryhmien tarpeita.

Toteuma: Lähityön ohjaamistehtävissä toimiville on tehty koulutuspaketti. Esimiesten mentorointivalmennukset on toteutettu ja esimiesten tukemista jatketaan sparraustilaisuuksien avulla. Esimiehet mentoroivat omia alaisiaan itseopiskelumateriaalin suorittamisessa. Esimiesten mentorointivalmennukset toteutettiin loka- ja marraskuussa 2020. Valmennuksiin osallistuivat vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen apulaisjohtajat ja rikosseuraamusesimiehet. Valmennusten tarkoitus oli lisätä ko. henkilöiden valmiuksia toimia asiakastyönohjaajina ja näin edesauttaa vastuuvirkamiesmallin jalkautumista sekä taata yhdenmukaiset käytännöt valtakunnallisesti. Valmennusten lisäksi vuonna 2021 järjestetään esimiehille sparraustilaisuuksia kerran kuukaudessa 5/2021

asti. Sparrausten tavoitteena on tukea esimiehiä muutoksessa sekä varmistua siitä, että yksiköt toteuttavat vastuuvirkamiehille suunnatun itseopiskelumateriaalin.

6.1. Henkilöstömäärä ja -rakenne

Taulukko 17: Henkilötyövuodet

Henkilötyövuodet (Kieku)	2018	2019	2020
Keskushallinto	94	106	102
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue	764	774	776
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue	787	783	758
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue	792	799	808
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	24	26	26
Täytäntöönpanoyksikkö	35	36	35
Yhteensä	2 496	2 524	2 505

Taulukko 18: Henkilöstö, lukumäärä ja prosenttiosuus 31.12.

Henkilöstö, lukumäärä ja prosenttiosuus 31.12.	2018		2019		2020	
	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus
lkm = lukumäärä						
Mies	1 545	58,7	1 554	58,2	1 542	58
Nainen	1 088	41,3	1 114	41,8	1 115	42
Vakinainen	2 039	77,4	2 078	77,9	2 038	76,7
Määräaikainen (jolla vakinainen taustavirka)	181	6,9	178	6,7	149	5,6
Määräaikainen	413	15,7	412	15,4	470	17,7
Kokoaikainen	2 557	97	2 580	96,7	2 553	96,1
Osa-aikainen	76	3	88	3,3	104	3,9
Kokonaismäärä	2 633		2 668		2 657	

Strategian mukainen lähityön vahvistaminen näkyy myös resurssien kohdentamisessa. Tukitoimintojen osuus on pienentynyt ja lähityön kasvanut. Talous- ja kiinteistö -henkilöstöryhmän väheneminen johtuu sekä kokonaisvuokramalliin siirtymisestä, että ruokahuollon ulkoistamisesta. Osa keittiöhenkilöstöstä siirtyi 2018-2019 erilaisiin kuntouttaviin tehtäviin, ja tämä näkyy kuntoutus-ryhmän kasvuna.

Taulukko 19: Henkilötyövuodet henkilöstöryhmittäin

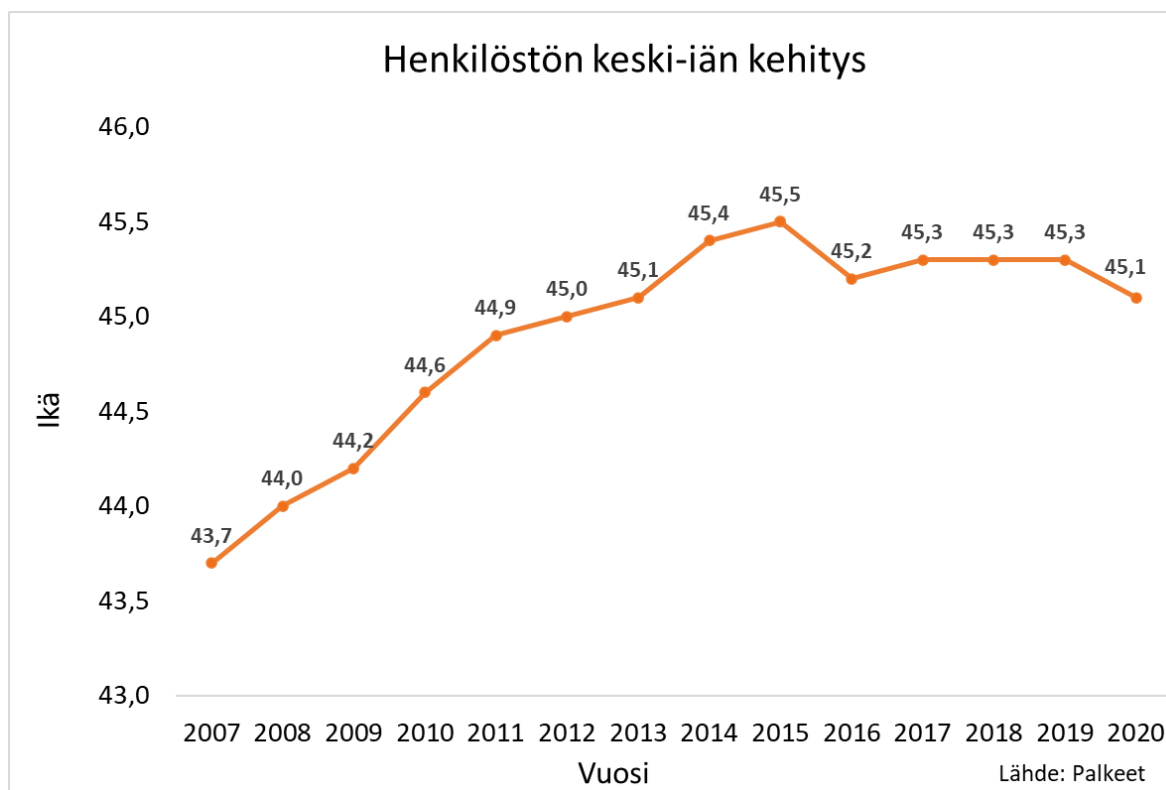
Henkilötyövuodet henkilöstöryhmittäin	2018	2019	2020
Johto	94	98	101
Asiantuntijat	211	239	238
Toimihenkilöt	154	157	145
Talous- ja kiinteistö	106	57	31
Tukitoiminnot yhteensä	565	551	515
Kuntoutus	236	273	275
Työtoimintahenkilöstö	179	171	160
Valvonta- ja ohjaus	1 308	1 312	1 336
Yhdyskuntaseuraamus	196	206	207
Lähityö yhteensä	1 919	1 962	1 978
Luokittelemattomat	12	11	10
Kaikki yhteensä	2 496	2 524	2 505

Taulukko 20: Henkilöstön keski-ikä 31.12.2020

Keski-ikä 31.12.2020	Mies	Nainen	Yhteensä	Henkilöitä
Keskushallintoyksikkö	50,27	45,39	47,05	109
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue	43,71	43	43,44	823
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue	46,88	45,23	46,14	803
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue	44,03	46,95	45,13	853
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	52,73	51,5	52,14	29
Täytäntöönpanoyksikkö	45	47,94	47,65	40
Yhteensä	44,98	45,28	45,10	2 657

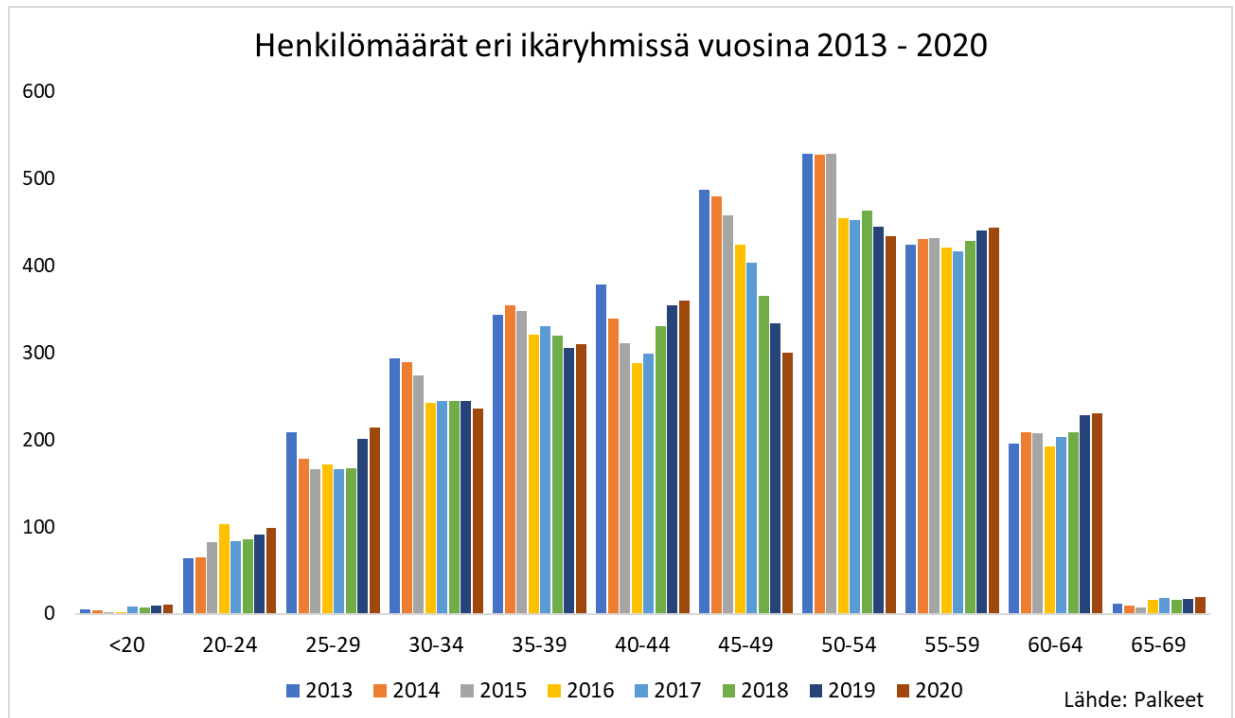
Henkilöstön keski-ikä kohdalla joitakin vuosia sitten tapahtunut nousu on kääntynyt pieneen laskuun.

Kuva 6: Henkilöstön keski-ian kehitys

Viime vuosina tapahtunut 45 - 49 -vuotiaiden määrän huomattava väheneminen on jatkunut.

Kuva 7: Henkilöstömäärät eri ikäryhmissä vuosina 2013 – 2020

6.2. Työhyvinvointi

Rikosseuraamuslaitoksen työhyvinvoinnin kehittämisohjelma 2020 – 2025 valmistui keväällä 2020. Risen työhyvinvoinnin kehittämistä ja sen seurantaan varten muodostettiin kehittämisohjelmassa erityiset Rikosseuraamuslaitoskohtaiset indeksit. Indeksit (= mittarit) ovat:

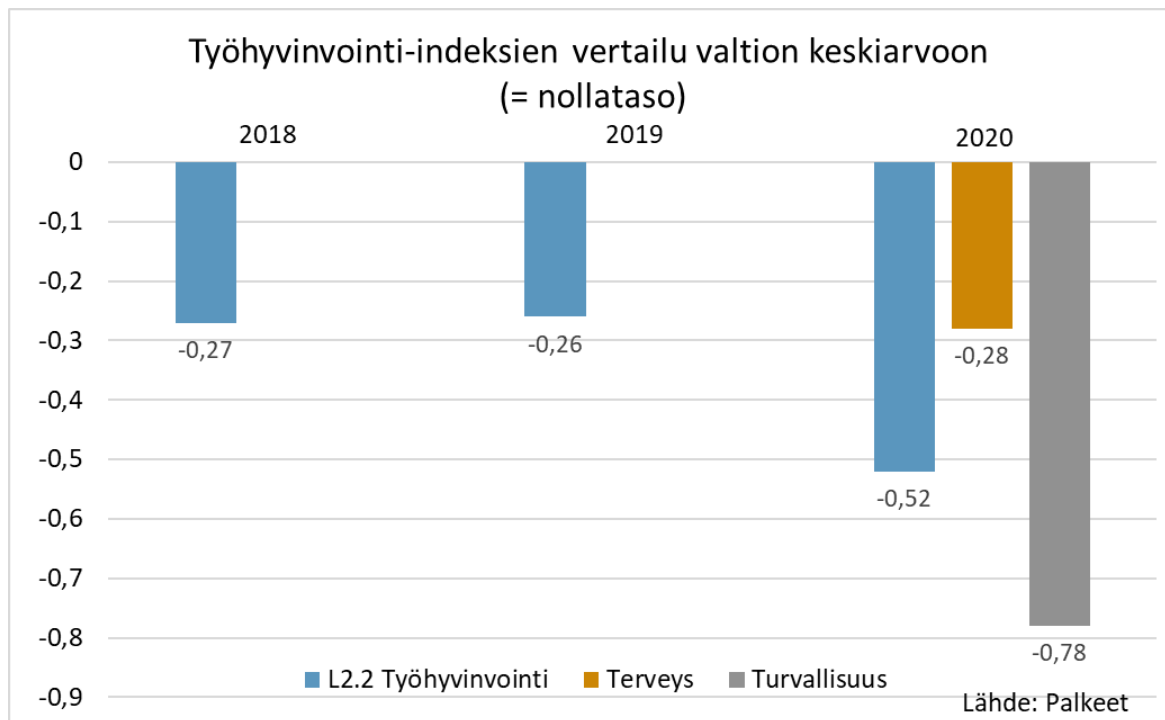
Taulukko 21: Työhyvinvoinnin kehittämisohjelman 2020 - 2025 seurantamittarit

Työhyvinvoinnin kehittämisohjelman 2020 - 2025 seurantamittarit		
Mittari	2019	2020
Oma työ*	3,72	3,63
Arvot*	3,90	3,80
Työyhteisö*	3,51	3,50
Turvallisuus*	8,21	8,13
Terveys*	8,41	8,23
Työhyvinvointi	7,61	7,40
Sairauspoissalot päivää/henkilötyövuosi	14,90	15,80
Esimiestyö*	3,55	3,60
Johtaminen*	2,93	2,87

*Rikosseuraamuslaitoksen uusia Valtion henkilöstötutkimus VMBaro-mittareita.

Mittareiden perusteella työhyvinvointi ei ole kohentunut. Indeksien ”työyhteisö” ja ”esimiestyö” arvot ovat vähän parantuneet tai pysyneet samalla tasolla. Muiden mittareiden – erityisesti terveyden ja turvallisuuden – kohdalla on tapahtunut heikentymistä.

Kuva 8: Työhyvinvointi-indeksien vertailu valtion keskiarvoon

Valtion vertailulukuja terveydestä ja turvallisuudesta alettiin kysyä vasta vuonna 2020.

Erityisesti sairauspoissaolojen kasvun jatkuminen tulee huomioida. Sairauspoissaolot ovat jatkaneet voimakasta kasvuaan, vaikka valtion yleinen trendi oli vuonna 2020 päinvastainen. Vuonna 2019 valtion keskiarvo oli 8,6 ja vuonna 2020 sairauspoissaolot vielä sitäkin pienemmät. Tämä huomioiden Rikosseuraamuslaitoksen sairauspoissaolojen taso on huomattavan korkea.

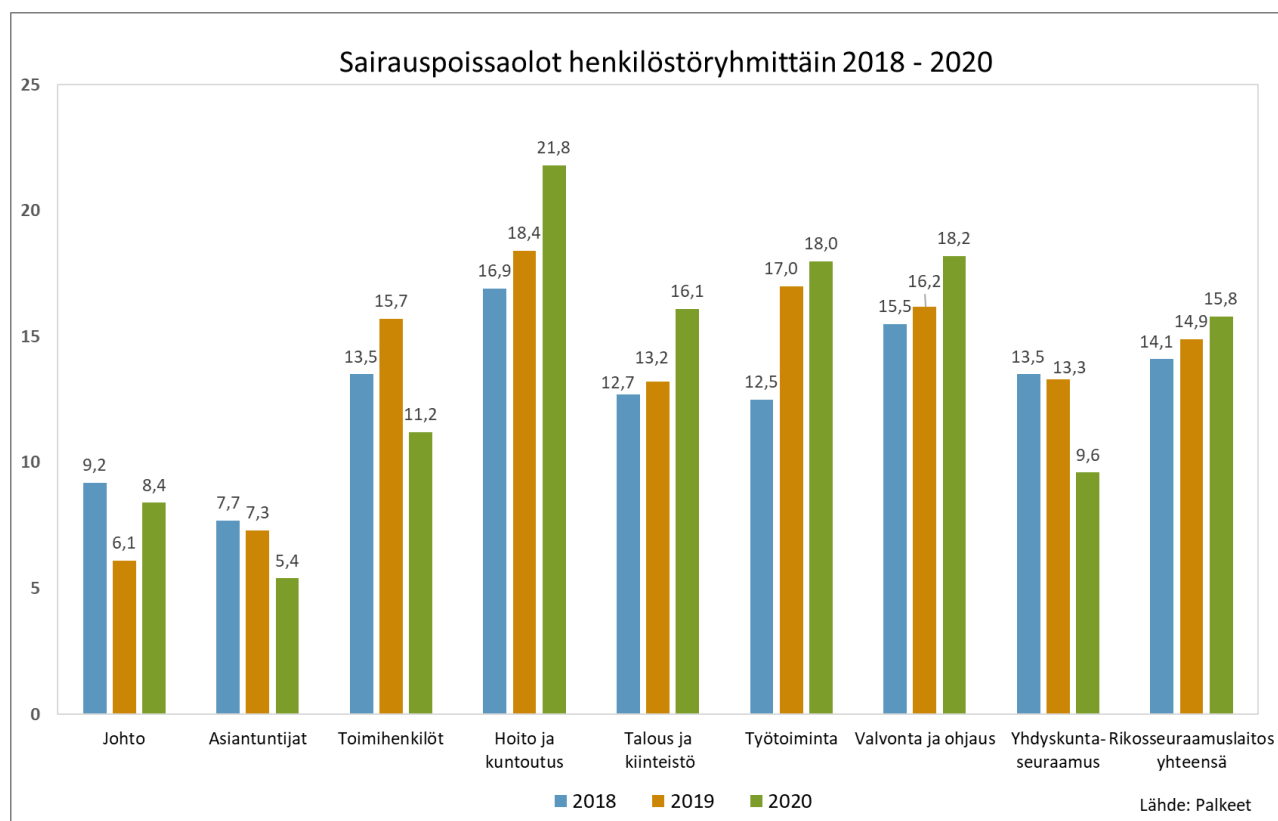
Lyhyiden sairauspoissaolojen suhteellinen ja absoluuttinen määrä on viime vuosina ollut laskeva.

Taulukko 22: Sairauspoissaolot

Sairauspoissaolot	2018	2019	Tulos-sopimus 2020	2020
Sairauspoissaolot, koko Rise (työpäivää/henkilötyövuotta)	14,1	14,9	14,3	15,8
Sairauspoissaolot (prosentteina vuotuisesta teorettisesta työajasta)	5,63	5,98	-	6,24
Lyhyiden (1-3 päivää) sairauspoissaolojen %-osuus	33,1	31,8	-	28,7
Lyhyet sairauspoissaolot päivää/henkilötyövuosi	4,75	4,73	-	4,54

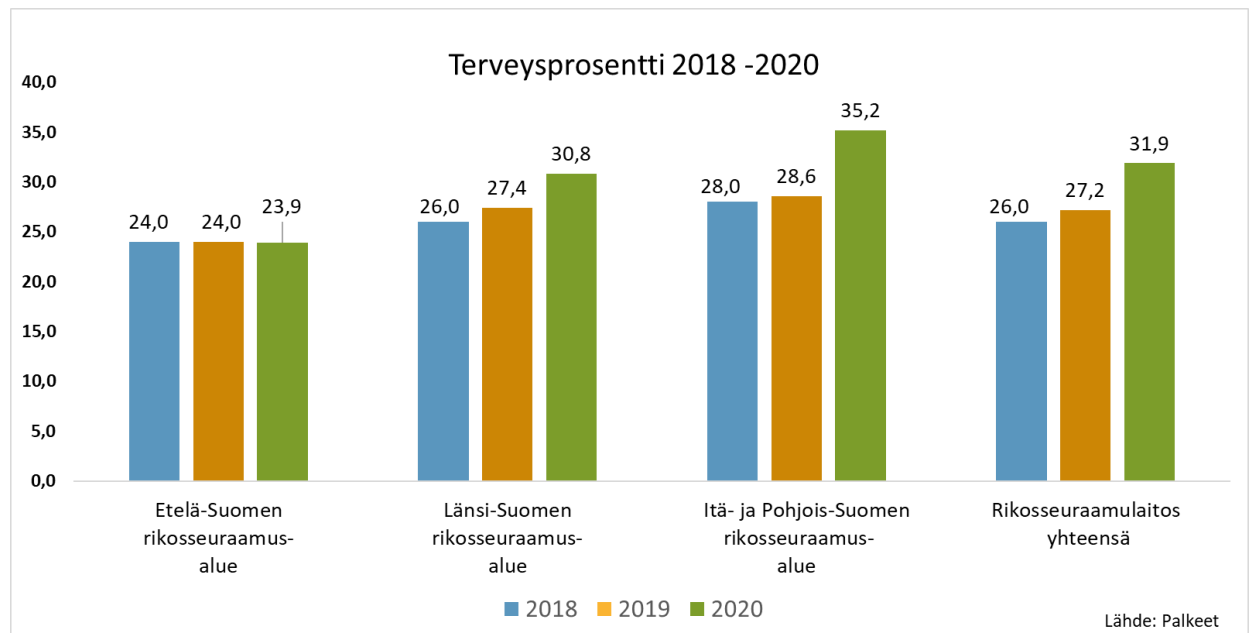
Sairauspoissaolot ovat lisääntyneet erityisesti vankiloissa lähityötä tekevien henkilöstöryhmien (valvonta, kuntoutus ja työtoiminta) kohdalla sekä myös talous- ja kiinteistöhuoltoon liittyvissä tehtävissä. Lähityötä tekevien sairauspoissaolojen nousu on erityisen huomattavaa, koska muissa henkilöstöryhmissä (johto, asiantuntijat, toimihenkilöt, yhdyskuntaseuraamus) sairauspoissaolot ovat laskeneet valtion yleisen trendin mukaisesti.

Kuva 9: Sairauspoissaolot henkilöstöryhmittäin vuosina 2018 - 2020

Terveysprosentti jatkaa nousuaan. Yhä suurempi osa henkilöstöstä ei ole ollut lainkaan sairastamisen vuoksi poissa töistä. Toisaalta sairastaneet ovat sairastaneet entistäkin enemmän.

Kuva 10: Terveysprosentti vuosina 2018 - 2020

Valtion henkilöstötutkimus VMBaro on vuodesta 2016 toteutettu uusilla kysymyksillä, joten arvot eivät ole täysin vertailukelpoisia edellisten vuosien kanssa. Tästä syystä vertailua kauemmas taaksepäin ei voida kunnolla tehdä. Vertailu valtion keskiarvoon ja joihinkin viraston tehtävien kannalta samankaltaisiin virastoihin antaa laajempaa vertailumahdollisuutta.

VMBaro-indeksit on uusittu vuonna 2019 ja koodattu järjestelmään siten, että uusien indeksien tuloksia saadaan vuodesta 2018 lähtien.

Taulukko 23: Valtion henkilöstötutkimus VMBaro

VMBaro	2019	2020	Muutos
Vastausprosentti	61,3	56,9	- 4,4
Risen indeksit			
Oma työ	3,72	3,63	0,09
Työyhteisö	3,51	3,50	- 0,01
Esimiestyö	3,55	3,60	0,05
Johtaminen	2,93	2,87	- 0,06
Arvot	3,90	3,80	0,1
Palkkaus	2,44	2,48	0,04
Tulosohjausindeksit			
Kokonaisindeksi (Y)	3,38	3,34	- 0,04
Johtajuusindeksi (JO)	3,15	3,16	0,01
Työyhteisön toimintakulttuuri (5)	3,65	3,61	- 0,04
Työhyvinvointi (L2.2)	7,61	7,40	- 0,21

Taulukko 24: Rikosseuraamuslaitoksen indeksit henkilöstöryhmittäin

Rikosseuraamuslaitoksen indeksit henkilöstöryhmittäin	Rise oma työ		Rise työyhteisö		Rise esimiestyö		Rise johtaminen		Rise arvot		Rise palkkaus	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Johto	4,45	4,39	4,17	4,07	4,13	4,14	3,89	4,00	4,54	4,50	3,07	3,16
Asiantuntijat	4,17	4,14	3,75	3,70	3,72	3,78	3,30	3,27	4,20	4,17	2,81	2,83
Toimihenkilöt	3,58	3,53	3,45	3,40	3,72	3,62	3,11	3,12	3,93	3,80	2,37	2,30
Kuntoutus	4,15	4,07	3,30	3,31	3,25	3,36	2,95	2,76	4,04	3,95	2,44	2,42
Talous ja kiinteistö	3,78	3,57	3,47	3,51	3,16	3,44	3,07	3,20	3,93	4,01	2,47	2,64
Työtoiminta	3,53	3,56	3,26	2,18	3,09	2,86	2,60	2,62	3,76	3,70	2,31	2,21
Valvonta ja ohjaus	3,37	3,22	3,37	3,37	3,42	3,50	2,60	2,44	3,61	3,46	2,30	2,34
Yhdyskunta-seuraamus	4,10	4,08	3,73	3,76	3,90	3,88	3,22	3,33	4,33	4,27	2,29	2,44
Rise Yhteensä	3,72	3,60	3,51	3,50	3,53	3,60	2,93	2,87	3,90	3,80	2,44	2,48

Taulukko 25: Työterveyshuollon kokonaiskustannukset palautukset huomioiden

Työterveyshuollon korvaukset ja palautukset	Euroa
Työterveyspalvelut	1 929 200
Työterveyshuollon kustannusten palautukset	-599 226
Yhteensä	1 329 974

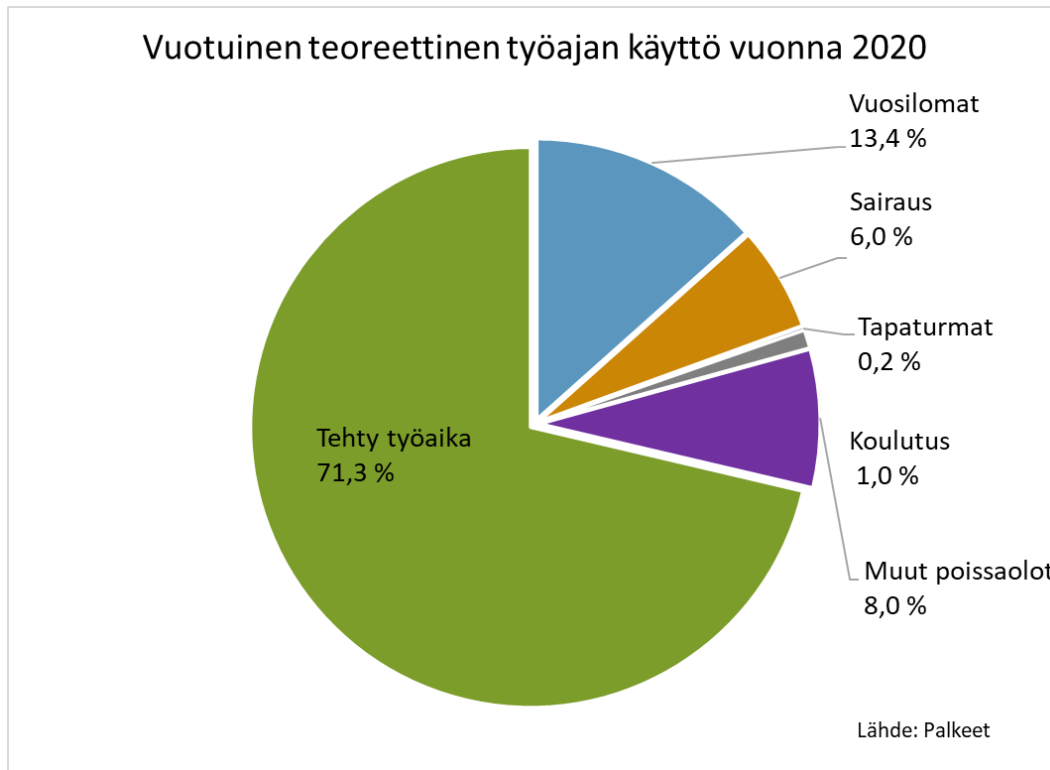
6.3. Osaaminen ja aineeton pääoma

Taulukko 26: Henkilöstön koulutus

Koulutus	2018	2019	Tulos-sopimus 2020	2020
Henkilöstön koulutustasoindeksi	4,2	4,4	-	4,5
Henkilöstön koulutuspäivät/ henkilötyövuodet	4,9	5,6	4,5	4,3

Vuotuisesta teorettisesta työajasta vuosilomia oli 13,4 %, sairauspoissaoloja (sis. tapaturmat) 6,2 % ja tehtyä työaika oli 71,3 %.

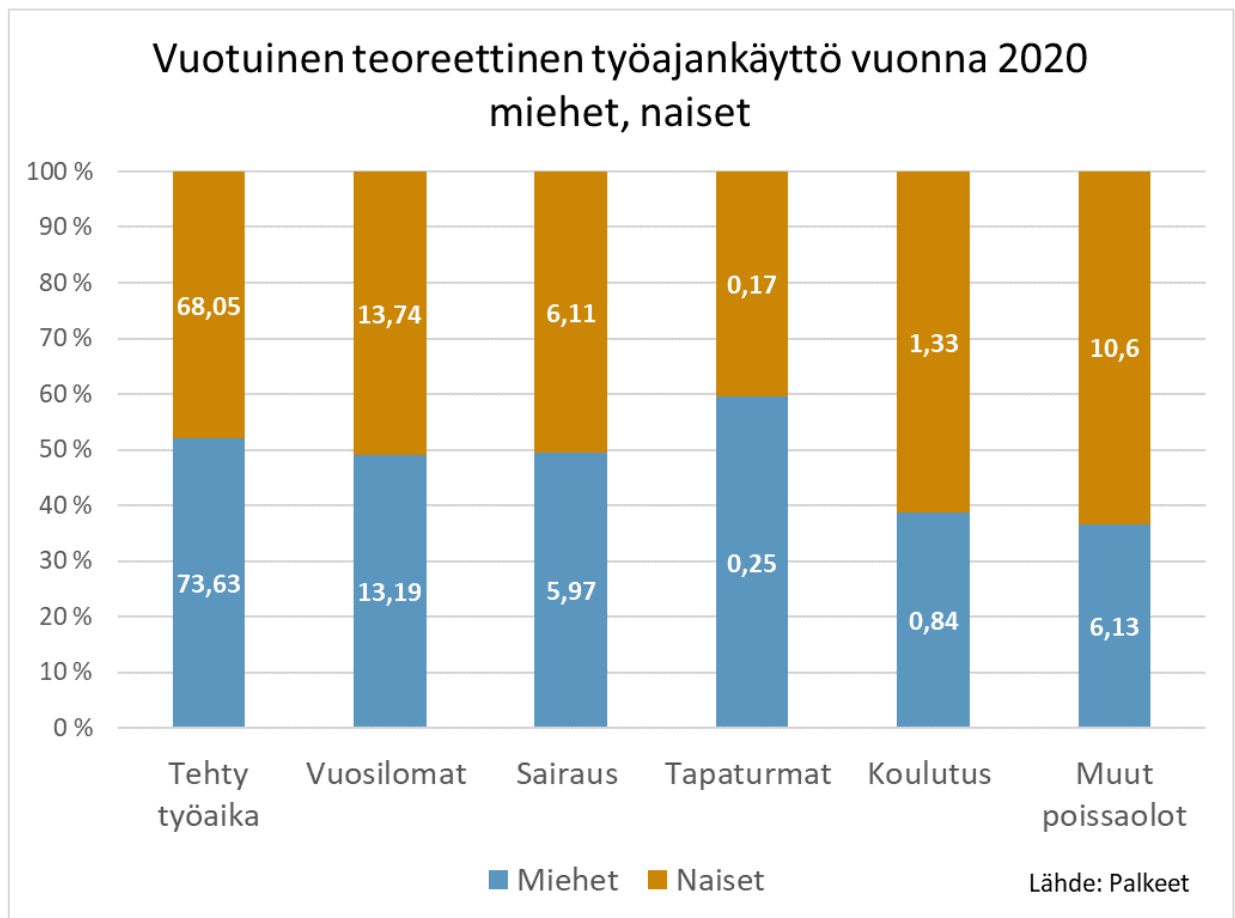
Kuva 11: Vuotuinen teorettinen työajan käyttö vuonna 2020

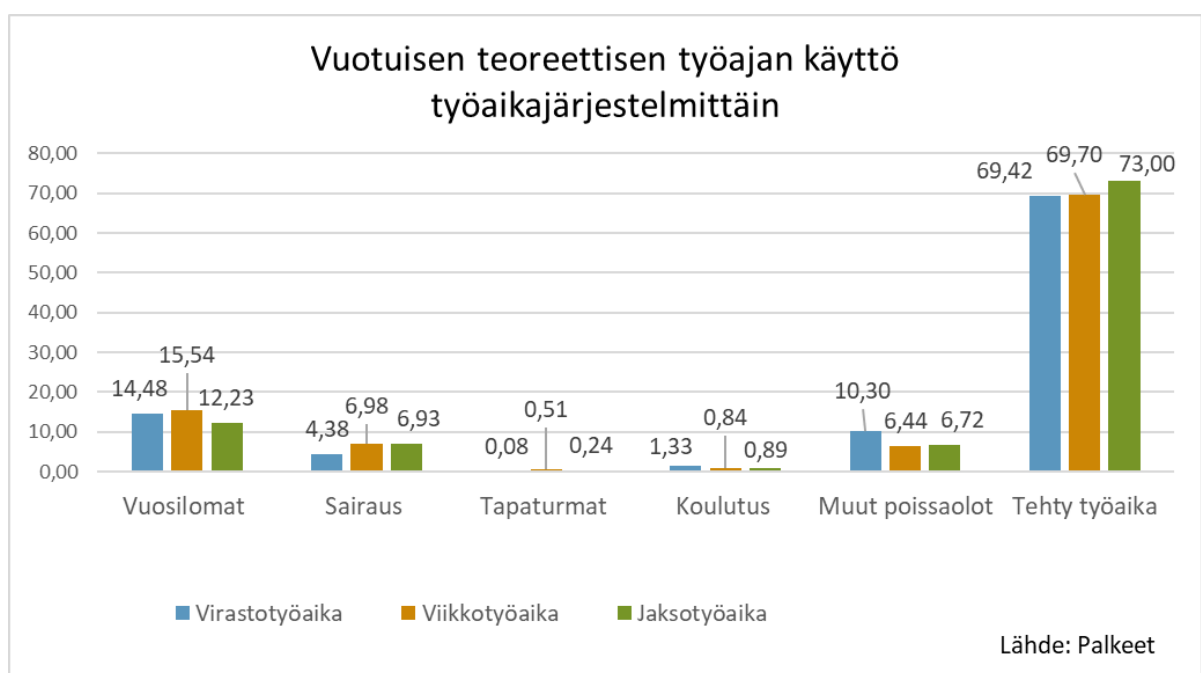
Tehdyn työajan kohdalla on merkittävä sukupuoliero. Miesten vuotuisesta työajasta tehtyä työaika on 73,6 %. Naisilla vastaava osuus on 68,0 %.

Merkittäviä sukupuolieroja löytyy myös koulutuspoissaolojen ja muiden poissaolojen kohdalla. Naisten osuus perhevapaista oli 79 %, mutta se ei yksinään selitä suurta eroa sukupuolten välillä muiden poissaolojen määrässä, koska perhevapaiden osuus vuotuisesta teorettisesta työajasta oli vain 1,5 %.

Kuva 12: Vuotuinen teorettinen työajankäyttö vuonna 2020 sukupuolittain

Kuva 13: Vuotuisen teoreettisen työajan käyttö työaikajärjestelmittäin

Jaksotyötä tekevien kohdalla vuotuisesta teoreettisesta työajasta kohdistuu tehtyyn työaikaan suurempi osuus kuin virastotyöaika tai viikkotyöaika tekevien kohdalla.

Taulukko 27: Henkilöstön vaihtuvuus

Vaihtuvuus	Alkaneet palvelujaksot *				Päätyneet palvelujaksot			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020**
Vakinaiset	44	29	42	35	166	148	116	146
Määräaikaiset	668	679	537	607	93	70	205	291
Yhteensä	712	708	579	642	259	218	321	437

* Alkaneet palvelujaksot: mukaan on laskettu ne, joilla virastoon tulopäivämäärä on yhdenjaksoinen ajalla 1.1. - 31.12.2020, eikä henkilö ole ollut töissä joulukuussa 2019 Rikosseuraamuslaitoksessa.

** Päätyneet palvelujaksot sisältävät eronneet -henkilöt vuonna 2020, joilla ei ole palvelusuhdetta enää 1.1.2021 Rikosseuraamuslaitoksessa. Aikaisemmin on raportoitu vain henkilöt, joilla on merkitty erosuunta-koodi SAP-järjestelmään.

Taulukko 28: Henkilöstön vaihtuvuus

Vaihtuvuus	Henkilöstön lukumäärä keskimäärin				Vaihtuvuusprosentti			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Vakinaiset *	2 221	2 220	2 256	2 188	7,5	6,7	5,1	6,7
Määräaikaiset	401	413	412	468	-	-	-	-
Yhteensä	2 622	2 633	2 668	2 656	-	-	-	-

* Sisältää määräaikaiset, joilla on taustavirka.

Taulukko 29: Työkyvyttömyyseläkkeet

Työkyvyttömyyseläkkeet	2017	2018	2019	2020
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet	12	9	6	7
Henkilöstön lukumäärä	2 622	2 633	2 668	2 656
% koko henkilöstöstä	0,5	0,3	0,2	0,3

Taulukko 30: Ylityötunnit

Ylityötunnit	2017	2018	2019	2020
Todelliset tehdyt tunnit	79 611	87 361	82 806	49 568
Lisätyöt	27 183	17 898	13 247	21 168
Yksinkertaisina korvattavat tunnit	158 321	161 883	151 960	103 650

7. Tilinpäätösanalyysi

7.1. Rahoituksen rakenne

Rangaistusten täytäntöönpanon määrärahat on budjetoitu oikeusministeriön pääluokan 25 lukuun 40. Vertailtavuuden vuoksi analyysissä on edellisen vuoden luvut esitetty suluissa.

Rikosseuraamuslaitoksen kirjanpitoyksikön menoihin oli käytettävissä kertomusvuonna rangaistusten täytäntöönpanon määrärahoja yhteensä 262,9 miljoonaa euroa (269,5 miljoonaa euroa) arvonlisäveroineen, mikä oli 6,6 miljoonaa euroa ja 2,4 % vähemmän kuin edellisellä vuonna. Talousarviossa myönnettiin määrärahoja 245,4 miljoonaa euroa (240,9 miljoonaa euroa). Edelliseltä vuodelta siirtyi 17,8 miljoonaa euroa (28,7 miljoonaa euroa). Talousarviossa myönnettiin toimintamäärärahaa 218,9 miljoonaa euroa (216,5 miljoonaa euroa) ja avolaitostöihin 4,7 miljoonaa euroa (4,7 miljoonaa euroa).

Ensimmäisessä lisätalousarviossa toimintamenoihin myönnettiin lisäystä 433 000 euroa koronavirusepidemian aiheuttamista lisätehtävistä. Toisessa lisätalousarviossa toimintamenoihin myönnettiin lisäystä 1 080 000 euroa koronaviruksen aiheuttamasta COVID-19-tartuntatautipandemiasta vankiloille aiheutuvista lisätehtävistä lainmukaisen rangaistusten täytäntöönpanon ja laitosturvallisuuden turvaamiseksi. Seitsemännessä lisätalousarviossa toimintamenoihin myönnettiin lisäystä 1 993 000 euroa, josta 300 000 euroa koronaviruspandemiasta vankiloille aiheutuvista lisätehtävistä lainmukaisen rangaistusten täytäntöönpanon ja laitosturvallisuuden turvaamiseksi, 180 000 euroa sakkovankien ulkopuolisen kuntoutuksen aloittamisen aikaistamisesta koronaviruspandemian vuoksi, 834 000 euroa tietohallintomenojen kasvusta johtuen, 148 000 euroa videoneuvottelulaitteiden määrän lisäämiseen ja 531 000 euroa palkkausten tarkistuksista johtuen.

Tilijaottelun muutoksella oikeusrekisterikeskukselle siirrettiin toimintamäärärahoja 17,0 miljoonaa euroa Rikosseuraamuslaitoksen tietohallinnon menoja varten.

Käytettävissä olevista määrärahoista toimintamenoihin myönnettyjä määrärahoja oli käytettävissä yhteensä 237,6 miljoonaa euroa (242,4 miljoonaa euroa) eli 2,0 % vähemmän kuin edellisellä vuonna, ja avolaitostöihin myönnettyjä määrärahoja 7,2 miljoonaa euroa (7,5 miljoonaa euroa) eli 3,8 % vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Kirjanpitoyksikön käytössä oli muiden pääluokkien määrärahoja yhteensä 0,3 miljoonaa euroa (0,2 miljoonaa euroa). Tästä työllistämismäärärahaa oli 0,1 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa) ja 0,2 miljoonaa euroa hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki määrärahaa.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenomomentti on kokonaisuudessaan nettobudjetoitu. Nettobudjetoidulle toimintamenomomentille kirjattiin varainhoitovuoden aikana tuloja yhteensä 11,1 miljoonaa euroa (12,1 miljoonaa euroa), mistä maksullisen toiminnan tuotot olivat 7,9 miljoonaa euroa (8,7 miljoonaa euroa), vuokrat ja käyttökorvaukset 0,6 miljoonaa euroa (0,7 miljoonaa euroa) ja muut tuotot yhteensä 2,6 miljoonaa euroa (2,7 miljoonaa euroa).

Taulukko 31: Rikosseuraamusalan rahavirtalaskelma

Rikosseuraamusalan rahavirtalaskelma momentti 25.40.01 (1 000 euroa)				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tulos- sopimus 2020	Toteuma 2020
Talousarvioesitys	209 798	216 499	219 132	218 912
Lisätalousarvioesitykset yhteensä	1 314	0		3 506
Tietohallinto ORK			-16 783	-17 039
Siirtynyt edelliseltä vuodelta	26 572	25 910	17 314	15 213
Käytettävissä, netto	237 684	242 409	219 663	220 592
Tulot	-12 551	-12 101	-12 000	-11 087
Käytettävissä, brutto	250 235	254 510	231 663	231 679
Käytetty/ Tilinpäätösesitys, netto	211 774	227 196	206 515	204 080
Käytetty/ Tilinpäätösesitys, brutto	224 326	239 297	218 515	215 167
Siirtynyt/siirtyy	25 910	15 213	13 148	16 512
Siirtyneet % talousarviomäärärahasta	12,98 %	7,03 %	6,00 %	9,14 %

7.2. Talousarvion toteutuminen

Menoarviot ja siirretyt määrärahat

Rikosseuraamuslaitos käytti rangaistusten täytäntöönpanon määrärahoja (pääluokka 25) 244,6 miljoonaa euroa sisältäen oikeusrekisterikeskukselle siirrettyjen tietohallinnon määrärahojen käytön (251,7 miljoonaa euroa). Määrärahoista toimintamenomäärärahaa käytettiin 221,2 miljoonaa euroa, mikä oli 2,7 % vähemmän kuin edellisenä vuonna (227,2 miljoonaa euroa).

Avolaitostöihin myönnettyä määrärahaa käytettiin 5,5 miljoonaa euroa, mikä oli 10,0 % enemmän kuin edellisenä vuonna (5,0 miljoonaa euroa). Avolaitosmäärärahaa siirtyi 1,8 miljoonaa euroa vuodelle 2021 (2,5 miljoonaa euroa). Merkittävimmät avolaitostyökohteet perustuivat yhteistyösopimukseen Metsähallituksen, Museoviraston, Hämeenlinnan ja Helsingin kaupunkien sekä Suomenlinnan hoitokunnan kanssa.

Muiden pääluokkien määrärahoja käytettiin yhteensä 0,1 miljoonaa euroa (0,2 miljoonaa euroa), jotka olivat pääasiassa valtionhallinnolle tarkoitettuja työllistämistukimäärärahoja.

Menoarvotileille ja siirrettyjen määrärahojen tileille kirjatut menot (netto) olivat yhteensä 244,8 miljoonaa euroa (252,0 miljoonaa euroa), mikä oli 2,9 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vuodelle 2021 siirrettiin pääluokan 25 määrärahoja 18,3 miljoonaa euroa (17,8 miljoonaa euroa), mikä oli 0,5 miljoonaa euroa ja 2,9 % enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuodelle 2021 siirtyvä toimintamenomääräraha kasvoi 1,3 miljoonaa euroa, 8,5 %, edellisestä vuodesta. Vuodelle 2021 siirtyi toimintamenomäärärahaa 16,5 miljoonaa euroa (15,2 miljoonaa euroa). Siirtyvä toimintamenomääräraha oli 9,1 % talousarviossa ja lisätalousarvioissa myönnetystä määrärahasta.

Tuloarviotilit

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot on nettobudjetoitu.

7.3. Tuotto- ja kululaskelma

Taulukko 32: Rikosseuraamusalan tuotto-kululaskelma

Rikosseuraamusalan tuotto-kululaskelma (1 000 euroa) momentti 25.40.01				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tulos-sopimus 2020	Toteuma 2020
Henkilöstökulut	118 679	124 584	127 060	123 873
Toimitilamenot	45 187	45 938	45 359	43 908
Ostopalvelut*	30 032	40 170	16 439	22 396
Aineet ja tarvikkeet	18 834	16 595	18 457	14 116
Investoinnit/käyttöomaisuushankinnat	1 326	922	600	399
Muut kulut	10 268	11 088	10 600	10 476
Tuotot	-12 551	-12 101	-12 000	11 087
Yhteensä	211 774	227 196	206 515	204 080

* Vuosien 2018 ja 2019 ostopalvelut sisältävät tietohallinnon menot.

Kirjanpitoyksikön tuotto- ja kululaskelma on laadittu liikekirjanpidon periaatteita noudattaen. Kulut olivat kertomusvuonna 231,6 miljoonaa euroa tuottoja suuremmat (241,7 miljoonaa euroa). Kulujäämä parani edellisestä vuodesta 10,1 miljoonaa euroa, -4,2 %. Tilijaottelun muutoksella oikeusrekisterikeskukselle siirrettiin toimintamenomäärärahoja 17,0 miljoonaa euroa Rikosseuraamuslaitoksen tietohallinnon menoja varten, mikä selittää parannuksen. Toiminnan tuotoilla katettiin 5,1 % (5,2 %) toiminnan kuluista.

Toiminnan tuotot olivat yhteensä 11,0 miljoonaa euroa (12,1 miljoonaa euroa), 1,1 miljoonaa euroa eli -8,9 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tuottoihin sisältyi maksullisen toiminnan tuottoja 7,9 miljoonaa euroa (8,7 miljoonaa euroa), vuokria ja käyttökorvauksia 0,6 miljoonaa euroa (0,7 miljoonaa euroa) ja muita toiminnan tuottoja 2,5 miljoonaa euroa (2,7 miljoonaa euroa).

Maksullisen toiminnan tuotot laskivat 0,8 miljoonaa euroa, -9,5 %, edellisestä vuodesta ollen 7,9 miljoonaa euroa (8,7 miljoonaa euroa). Maksullisen toiminnan tuotot sisältävät työtoiminnan ja laitostuotot. Laskua selittää virusepidemian vaikutus myyntiin sekä siitä johtuva vankien määrän väheneminen.

Henkilökunnan asunnoista perityt vuokrat ja käyttökorvaukset laskivat 0,1 miljoonaa euroa, -14,0 %, edellisestä vuodesta ollen 0,6 miljoonaa euroa (0,7 miljoonaa euroa).

Muut toiminnan tuotot laskivat 0,1 miljoonaa euroa, -5,6 %, edelliseen vuoteen nähden ollen 2,5 miljoonaa euroa (2,7 miljoonaa euroa). Muista toiminnan tuotoista omaisuuden myyntivoittoja oli 0,3 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa). Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset olivat 0,9 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa). Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset sisälsivät korvauksia Valtiokonttorin Kaiku-hankkeelta, Twinning-toiminnalta ja erilaisten oppilaitosten koulutuskorvauksia. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat 0,7 miljoonaa euroa (1,5 miljoonaa euroa). Tuotoista 0,5 miljoonaa euroa on ESR-rahoitteisten projektien laskutusta, 0,3 miljoonaa euroa oli laskutusta Riihimäen konepajakoulun säätiöltä. Muut muihin toiminnan tuottoihin kuuluvat tuotot olivat 0,5 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa) ja kiinteistöhallinnon 0,2 miljoonaa euroa (0,2 miljoonaa euroa) sekä muita sekalaisia tuloja noin 0,1 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa).

Taulukko 33: Rikosseuraamusalan tulot

Rikosseuraamusalan tulot (1 000 euroa) mom. 25.40.01				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tulos- sopi- mus 2020	To- teuma 2020
Työtoiminta	4 542	4 147	4 300	3 425
Laitosmyymälät	4 382	4 576	4 400	4 468
Palvelussuhdeasunnot	876	731	800	629
Muut tulot	2 752	2 647	2 500	2 564
Yhteensä	12 551	12 101	12 000	11 087

Toiminnan kulut olivat yhteensä 218,5 miljoonaa euroa (233,5 miljoonaa euroa). Laskua edelliseen vuoteen on -6,4 % eli 15,0 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut muodostivat toiminnan kuluista 58 %, vuokrat 22 %, palvelujen ostot 9 %, ostot tilikauden aikana 7 % ja muita kuluja 4 %.

Henkilöstökulut olivat yhteensä 126,5 miljoonaa euroa (130,3 miljoonaa euroa). Henkilöstökulut laskivat 3,8 miljoonaa euroa, -2,9 %, edellisestä vuodesta. Henkilötyövuosien määrä laski 20 edellisestä vuodesta. Yleiskorotuksella palkkoja korotettiin 1.8.2020 lukien 1,1%.

Henkilöstökulut sisältävät vangeille maksettuja palkkoja ja sosiaaliturvamaksuja 2,0 miljoonaa euroa (2,1 miljoonaa euroa). Laski edellisestä vuodesta noin 30 000 euroa (-1,0 %).

Henkilökunnan henkilöstökulut sivukuluineen olivat 124,5 miljoonaa euroa (128,2 miljoonaa euroa). Tästä henkilöstökulut olivat 104,4 miljoonaa euroa (107,2 miljoonaa euroa). Laskua edelliseen vuoteen 2,9 miljoonaa euroa, -2,7 %. Kulujen laskua selittää henkilöstön määrän lasku 19 henkilötyövuodella sekä lomapalkkavelkojen muutoksen muutos. Henkilöstösivukulut olivat 20,1 miljoonaa euroa (21,1 milj. euroa). Laskua edelliseen vuoteen 0,9 miljoonaa euroa, -4,1 %. Henkilöstösivukuluprosentti nousi edellisestä vuodesta 0,3 prosentilla ollen 19,5 %.

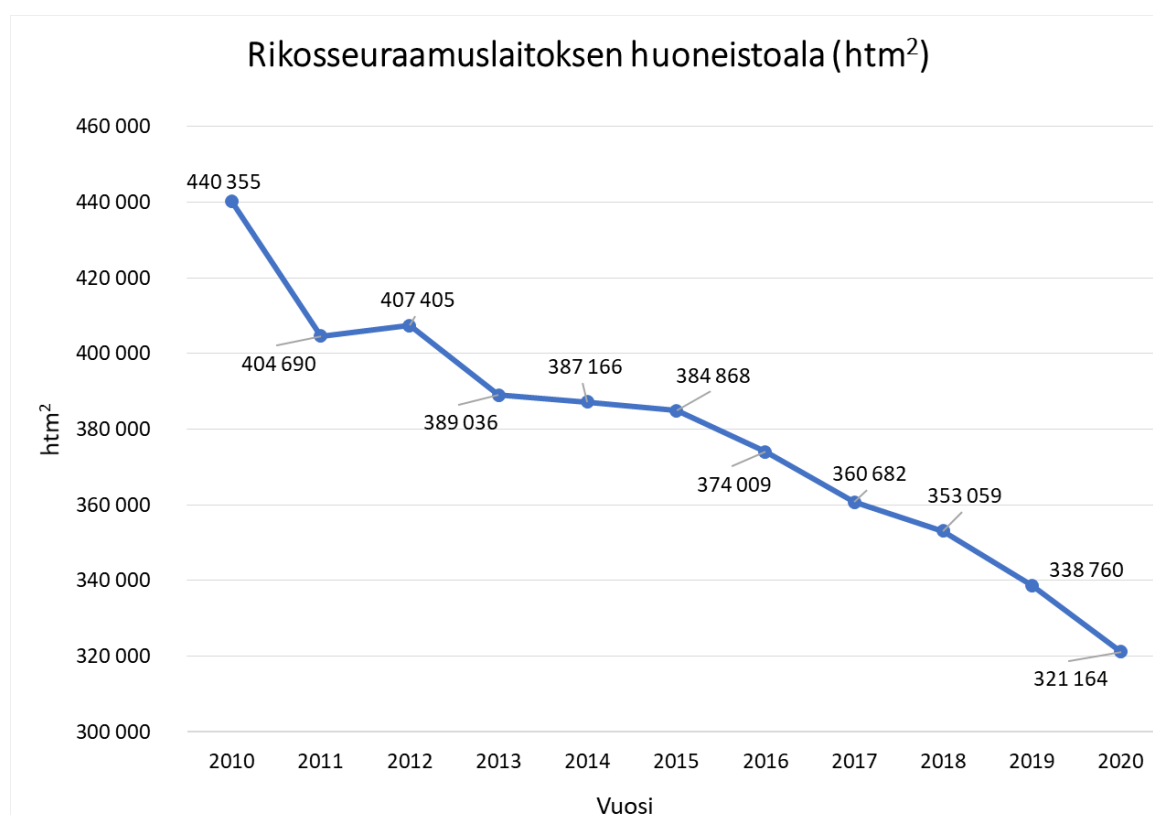
Työaika ja suoriteperusteiset lisät olivat 9,6 miljoonaa euroa (9,9 miljoonaa euroa). Laskua edelliseen vuoteen nähden 0,4 miljoonaa euroa (-3,7 %). Ylityö- ja varallaolokorvauksia maksettiin 1,5 miljoonaa euroa (2,0 miljoonaa euroa), 0,5 miljoonaa euroa (-26,8 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Lomarahoina ja lomarahavapaina maksettiin 5,0 miljoonaa euroa (3,6 miljoonaa euroa), 1,4 miljoonaa euroa (40,0%) enemmän kuin edellisenä vuonna. Kasvu johtuu elokuussa 2016 sovitun kilpailukyky sopimuksen päättymisestä. Sopimus alensi 1.2.2017 lukien lomarahoja 30 % ja pidiensä työaika 24 tuntia vuodessa sekä alensi työnantaja sivukuluja. Muita korvauksia ja lisiä maksettiin hieman edellistä vuotta enemmän 2,4 miljoonaa euroa (2,3 miljoonaa euroa). Loma-palkkavelan muutoksena henkilöstökuluihin kirjattiin yhteensä 0,5 miljoonaa euroa (-2,8 miljoonaa euroa). Loma-palkkavelan suuri muutos, -2,4 miljoonaa euroa (-83,3 %), johtuu edellisen vuoden virkaehtosopimuksen mukaiseen kilpailukyky sopimuksen purkamiseen varautumisesta, henkilöstösivukulun prosentin kasvusta sekä pitämättömien lomapäivien määrän kasvusta. Oikaisuerinä henkilöstömenoihin on kirjattu sairausvakuutuslain, tapaturmavakuutuslain ja muiden vastaavien lakien mukaisina palautuksina yhteensä 1,9 miljoonaa euroa (1,6 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 0,3 miljoonaa euroa (15,4 %). Sairauspoissaolotyöpäiviä oli 15,5 henkilötyövuotta kohden (14,9 pvä).

Vuokrakulut, joita oli yhteensä 48,2 miljoonaa euroa (49,2 miljoonaa euroa), laski edellisestä vuodesta 1,0 miljoonalla eurolla, yhteensä 2,1 %. Vuokrakuluista muiden rakennusten vuokrat laskivat 1,7 miljoonalla eurolla (-3,9 %) ollen 42,8 miljoonaa euroa (44,5 miljoonaa euroa). Asuntojen vuokrat laskivat 0,3 miljoonaa euroa (30,2 %) ollen 0,7 miljoonaa euroa (1,0 miljoonaa euroa). Laskua selittää vuokria laskenut omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa kustannusneutraalisti. Maanvuokrat olivat 0,5 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa). 3,3 miljoonaa euroa (2,3 miljoonaa euroa) oli koneiden ja laitteiden sekä muita vuokria. Muut vuokrat sisälsivät 0,6 miljoonaa euroa Suomenlinnan

hoitokunnalle maksettuja valtion sisäisiä vuokria. Kasvua edelliseen vuoteen nähden on 0,9 miljoonaa euroa (40,1 %). Nousua selittää valvonnan turvatekniikan vuokrat. Kuljetusvälineiden vuokrat olivat 1,0 miljoonaa euroa (0,9 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 0,2 miljoonaa euroa (15,4%).

Vuorattujen tilojen kokonaispinta-ala on laskenut vuodesta 2012 yhteensä 86 241 m² (-21,2 %). Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen kokonaispinta-ala on yhteensä 321 164 htm² (huoneistoala).

Kuva 14: Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen huoneistoala vuosina 2010 - 2020

Aineiden ja tarvikkeiden ostot, joita oli yhteensä 15,2 miljoonaa euroa (17,8 miljoonaa euroa), laskivat 2,6 miljoonalla eurolla, yhteensä -16,9% edellisestä vuodesta. Ryhmään kuuluvat arvoltaan vähäiset koneet, kalusteet ja laitteet, toimistotarvikkeet, kirjat, lehdet ja muut painotuotteet, elintarvikkeet, vaatteisto, puhdistusaineet ja -tarvikkeet, poltto- ja voiteluaineet, lämmitys, sähkö ja vesi, rakennusmateriaali, muut aineet, tarvikkeet ja tavarat, rangaistuslaitosmyymälöiden ostot sekä varastojen muutos.

Vähäiset koneet, kalusteet ja laitteet -kulut laskivat 0,2 miljoonaa euroa, -28,3 %, ollen 0,8 miljoonaa euroa (1,0 miljoonaa euroa). Toimistotarvikkeiden kulut, 0,3 miljoonaa euroa, ja kirjat, lehdet ja muiden painotuotteiden kulut, 0,3 miljoonaa euroa, olivat edellisen vuoden

tasolla. Ruokahuollon siirtyminen Leijona Cateringin hoidettavaksi laski elintarvikkeiden kuluja 0,6 miljoonalla eurolla, -502,5%, ollen 0,1 miljoonaa euroa (0,7 miljoonaa euroa). Virkaväätteiden ja vankien väätteiden hankintakulut pysyivät edellisen vuoden tasolla ollen 0,5 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa). Puhdistusaineiden ja tarvikkeiden kulut kasvoivat 0,1 miljoonalla eurolla, 23,5 %, ollen 0,6 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa). Kasvu johtuu Korona virus epidemian aiheuttamista lisähankinnoista. Poltto- ja voiteluaineiden kulut laskivat edellisestä vuodesta 0,2 miljoonaa euroa (-56,0 %) 0,3 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa). Lämmitys, sähkö ja vesi -kulut laskivat, kuten edellisenä vuonnakin. LVS- kulut olivat 3,9 miljoonaa euroa (4,4 miljoonaa euroa). Laskua edelliseen vuoteen 0,5 miljoonaa euroa (-12,2 %). Kokonaisvuokraan siirtymiset selittävät laskua. Rakennusmateriaalien kulut olivat edellisen vuoden tasolla 0,2 miljoonaa euroa (0,2 miljoonaa euroa). Muiden aineiden ja tarvikkeiden kulujen lasku jatkui. Kulut laskivat 0,7 miljoonaa euroa (-17,9 %) edellisestä vuodesta ollen 3,6 miljoonaa euroa (4,3 miljoonaa euroa). Rangaistuslaitosmyymälöiden ostot laskivat edellisestä vuodesta 0,5 miljoonalla eurolla, -12,3 %, ollen 4,4 miljoonaa euroa (4,9 miljoonaa euroa). Vaihto-omaisuuden varastojen arvo laski edellisestä vuodesta 0,5 miljoonaa euroa.

Palvelujen ostot, joita oli yhteensä 19,5 miljoonaa euroa (42,0 miljoonaa euroa), laskivat 22,6 miljoonalla eurolla eli -53,7 % edellisestä vuodesta. Palvelujen ostoihin sisältyy korjaus- ja kunnossapitopalveluita, rakentamispalveluita, toimistopalveluita, henkilöstöpalveluita, puhtaanapito- ja pesulapalveluita ja erilaisia muita palveluita.

Korjaus- ja kunnossapitopalveluita sekä rakentamispalveluita hankittiin 2,1 miljoonalla eurolla (2,9 miljoonaa euroa), laskua edelliseen vuoteen verrattuna on 0,8 miljoonaa euroa, -27,0 %.

Toimistopalveluiden kulut olivat 2,7 miljoonaa euroa (18,0 miljoonaa euroa), laskua edelliseen vuoteen nähden on 15,3 miljoonaa euroa, -85,2 %. Lisäksi toimistopalveluiden kuluissa on 5,2 miljoonan euron korjauskirjaus koskien Roti-asiakastietojärjestelmän aktivointia. Lasku johtuu tietohallinnon menojen siirtämisestä tilijaottelulla oikeusrekisterikeskuksen kirjanpitoon maksettavaksi (17,0 miljoonaa euroa).

Toimistopalveluista posti, puhelin ja tietoliikennepalveluita oli 0,3 miljoonaa euroa (0,8 miljoonaa euroa). Laskua 0,4 miljoonaa euroa, -56,0 %. Lasku selittyy puhelinkulujen siirtymisellä osaksi tietohallinnon menoja oikeusrekisterikeskukseen. Talous- ja henkilöstöpalveluiden ostot kasvoivat 0,1 miljoonalla eurolla, 6,7 %, ollen 1,9 miljoonaa euroa (1,8 miljoonaa euroa). Muita toimistopalveluita hankittiin 0,4 miljoonalla eurolla (0,4 miljoonaa euroa).

Korona-ajan rajoitteet näkyvät henkilöstöpalveluiden kuluissa. Henkilöstöpalveluiden kulut laskivat 0,9 miljoonaa euroa, -31,6 %, 2,0 miljoonaan euroon (3,0 miljoonaa euroa). Henkilöstöpalveluissa työterveyshuollon kustannukset laskivat 0,6 miljoonalla eurolla (-29,8 %) ollen 1,3 miljoonaa euroa (1,9 miljoonaa euroa). Henkilökunnan koulutuspalveluiden ostot laskivat liki 0,3 miljoonaa euroa ollen 0,2 miljoonaa euroa (0,4 miljoonaa euroa). Muut henkilöstöpalvelut olivat 0,5 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa). Laskua 0,1 miljoonaa euroa, -15,8 %.

Puhtaanapito ja pesulapalvelut laskivat edellistä vuodesta 0,1 miljoonaa euroa, -5,8 %, ollen 1,8 miljoonaa euroa (1,9 miljoonaa euroa). Siivous ja pesulapalvelut pysyivät edellisen vuoden tasolla ollen 1,2 miljoonaa euroa. Ympäristönhoito- ja ylläpitopalvelut olivat 0,6 miljoonaa euroa (0,7 miljoonaa euroa). Laskua edelliseen vuoteen 0,1 miljoonaa euroa, -13,3 %.

Muiden palveluiden ostot pysyivät liki edellisen vuoden tasolla ollen 16,1 miljoonaa euroa (16,0 miljoonaa euroa). Asiantuntija- ja tutkimuspalvelut laskivat 0,4 miljoonalla eurolla (-14,9%) ollen 2,1 miljoonaa euroa (2,5 miljoonaa euroa). Ruokahuollon siirtyminen Leijona Cateringin hoidettavaksi näkyi vielä ravitsemuspalveluiden kulujen kasvuna vuodesta 2019. Ruokahuolto siirrettiin yksiköittäin vuoden 2019 loppuun mennessä Leijona Cateringille. Kulut kasvoivat 1,2 miljoonalla eurolla, 12,8 %, ollen 9,4 miljoonaa euroa (8,2 miljoonaa euroa). Erilaiset muut palvelut kuten vankien koulutuspalvelut, päihdetestaus, vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden matkakulut sekä kuljetukset ja rahat olivat 4,5 miljoonaa euroa (5,3 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna on -14,6 %, 0,8 miljoonaa euroa.

Muut kulut laskivat edellisestä vuodesta euroa 1,4 miljoonaa euroa eli -36,0 %, ollen 4,0 miljoonaa euroa (5,4 miljoonaa euroa). Muista kuluista 0,9 miljoonaa euroa (2,2 miljoonaa euroa) oli matkakuluja. Koronan ajan rajoitteista johtuvaa lasku 1,3 miljoonaa euroa, -57,8 %. Muut henkilöstölle maksettavat kustannusten korvaukset olivat 0,1 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa) sekä vahinkovakuutusmaksut ja jäsenmaksut 0,1 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa). Käyttöoikeusmaksut kasvoivat 0,1 miljoonaa euroa, 12,4 %, ollen 0,4 miljoonaa euroa (0,3 miljoonaa euroa). Muut muihin kuluihin kuuluvat kulut, kuten omaisuuden myyntitappiot, kiinteistöverot ja muut pakolliset maksut, olivat yhteensä 2,4 miljoonaa euroa (2,7 miljoonaa euroa). Laskua 0,3 miljoonaa euroa, -9,5 %.

Valmistus omaan käyttöön, yhteensä -4,0 miljoonaa euroa (12,1 miljoonaa euroa), laski edellisestä vuodesta 16,1 miljoonaa euroa. Valmistus omaan käyttöön sisälsi Roti-asiakastietojärjestelmän rakentamisen kuluja, hallinnan siirtoja Suomenlinnan hoitokunnalle ja

muita valmistuskuluja, kuten turvateknisien järjestelmien sekä ajoneuvojen rakentamiseen liittyviä kustannuksia.

Poistojen määrä pysyi edellisen vuoden tasolla 0,9 miljoonaa euroa (0,9 miljoonaa euroa). Poistot olivat pääasiassa poistoja koneista ja laitteista.

Taulukko 34: Rikosseuraamusalan IT-menot

Rikosseuraamusalan IT-menot (1 000 euroa)				
	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tulos- sopimus 2020	Toteuma 2020
Vakiopalvelut (Valtori)	5 115	7 414	6 994	8 940
Kehittämispalvelut (Oikeusrekisterikeskus)	208	219	374	165
Ylläpitopalvelut (Oikeusrekisterikeskus)	1 175	1 239	1 948	1 160
Oikeusrekisterikeskuksen henkilötyö	878	1 076	920	1 299
Projektipalvelut ja asiakkuudenhallinta (Oikeusrekisterikeskus)	3	4	2	187
Yhteensä	7 379	9 952	10 238	11 751
Erillisrahoitettavat (Roti-asiakastietojärjestelmä)	4 420	4 957	6 759	5 283
Tietohallintomenot yhteensä	11 799	14 909	16 997	17 034

7.4. Tase

Kirjanpitoyksikön tase on laadittu liikekirjanpidon periaatteita noudattaen. Taseen loppusumma 32,7 miljoonaa euroa (36,2 miljoonaa euroa) laski edellisestä varainhoitovuodesta 3,5 miljoonaa euroa eli 9,6 %.

Vastaavaa

Käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten tasearvo, yhteensä 28,1 miljoonaa euroa (33,0 miljoonaa euroa) laski 4,8 miljoonaa euroa eli 14,7 %. Aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvo laski 4,4 miljoonaa euroa, -15,2 %, 24,4 miljoonaan euroon (28,7 miljoonaa euroa). Lasku johtuu asiakastietojärjestelmän vuonna 2019 virheellisesti taseeseen keskeneräiseen käyttöomaisuuteen aktivoituista menoista, joka korjattiin vuoden 2020 kirjanpitoon, 5,2 miljoonaa euroa. Aineellisten hyödykkeiden kirjanpitoarvo laski 0,5 miljoonaa euroa, -11,1 %, ollen 3,7 miljoonaa euroa (4,2 miljoonaa euroa).

Vaihto- ja rahoitusomaisuuden kirjanpitoarvo, yhteensä 4,6 miljoonaa euroa (3,2 miljoonaa euroa), kasvoi varainhoitovuonna 1,4 miljoonaa euroa eli 42,0 %. Vaihto-omaisuuden taasearvo laski 0,5 miljoonaa euroa, -21,9 %, edellisestä vuodesta ollen 1,8 miljoonaa euroa (2,4 miljoonaa euroa). Lyhytaikaiset saamiset kasvoivat edellisestä vuodesta 1,9 miljoonaa euroa, 235,6 %, ollen 2,6 miljoonaa euroa (0,8 miljoonaa euroa). Kassoissa olevat rahavarat olivat edellisen vuoden tasolla ollen 0,1 miljoonaa euroon.

Vastattavaa

Oma pääoma, yhteensä 3,6 miljoonaa euroa (3,0 miljoonaa euroa), kasvoi edellisestä varainhoitovuodesta 0,6 miljoonaa euroa eli -20,5 %. Pääoman siirrot laskivat edellisestä vuodesta 16,3 miljoonalla eurolla, -6,6 %, ollen 231,0 miljoonaa euroa (247,4 miljoonaa euroa). Tilikauden kulujäämä laski 10,1 miljoonalla eurolla, -4,2 %, ollen 231,6 miljoonalla euroa (241,7 miljoonaa euroa). Pääoman siirrot -erä sisältää maksuliikemenotilille valtion yleiseltä maksuliikemenotililtä siirretyt katteet, yhteensä 247,6 miljoonaa euroa (264,1 miljoonaa euroa) ja siirrot läheteiden kautta 0,04 miljoonaa euroa (1,6 miljoonaa euroa), vähennettynä maksuliiketulotililtä valtion yleiselle maksuliiketulotilille tehdyillä tyhjennyksillä, yhteensä 16,2 miljoonaa euroa (17,7 miljoonaa euroa) sekä kirjanpitoyksikköjen välisillä hallinnan siirroilla, yhteensä 0,4 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa).

Vieras pääoma, yhteensä 36,3 miljoonaa euroa (39,2 miljoonaa euroa), on kokonaan lyhytaikaista vierasta pääomaa. Vieras pääoma laski 2,9 miljoonalla eurolla eli -7,4 %:lla. Saadut ennakot, 0,6 miljoonaa euroa (1,0 miljoonaa euroa), sisälsivät Twinning Turkki -hankkeen ennakkomaksun. Ostovelat olivat 8,1 miljoonaa euroon (12,3 miljoonaa euroa). Laskua edelliseen vuoteen nähden 4,2 miljoonaa euroa eli -34,5 %. Kirjanpitoyksikköjen väliset tilitykset pysyivät liki edellisen vuoden tasolla ollen 2,3 miljoonaa euroon (2,4 miljoonaa euroa). Edelleen tilittävät erät olivat 3,1 miljoonaa euroa (1,4 miljoonaa euroa), kasvua edelliseen vuoteen oli 1,7 miljoonaa euroa, 123,0 %. Edelleen tilittävät erät sisältävät eläkemaksuja, jäsenmaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja. Siirtovelat olivat 22,3 miljoonaa euroa (22,1 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 0,2 miljoonaa euroa, 0,8 %. Lomapalkkavelka oli 22,0 miljoonaa euroa ja 0,3 miljoonaa euroa oli muita siirtovelkoja.

8. Sisäisen valvonnan arviointi ja vahvistuslausuma

Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa on arvioitu käyttämällä Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen yksikön laatimaa arviointikehikkoa (COSO-ERM) ja sisäisen valvonnan arviointilomaketta. Arviointi on suoritettu aluekeskuksissa, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikössä, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa, Roti-hankkeessa sekä täytäntöönpanoyksikössä.

Riskiarviointipyynnöt sekä sisäisen valvonnan lomakkeet toimitettiin valtakunnallisiin yksiköihin, Roti-hankkeelle sekä aluekeskuksiin, joilla on päävastuu oman alueensa yksiköiden riskienhallinnan koordinoinnista. Aluekeskuksilta pyydettiin arviointia oman alueensa osalta sillä lisäyksellä, että nostavat esiin kolme omaa aluettaan koskevaa keskeisintä riskiä, sekä arvioimaan niiden vakavuutta ja todennäköisyyttä.

Riskikartoitus on ollut haasteellista, koska yksiköitä on paljon ja työ tehdään vielä tois-
taiseksi manuaalisesti. Riskikartoitusprosessia on siksi tarkoitettu kehittää tavoitteena ottaa sähköinen riskikartoitusjärjestelmä käyttöön. Samalla kehitetään riskienhallintaa ja se kytetään paremmin osaksi operatiivista toimintaa.

Rikosseuraamuslaitos osallistuu oikeusministeriön koordinoimaan hankkeeseen, missä pilotoidaan Granite-riskienhallintateknologiaa. Pilotoinnin avulla haetaan kokemuksia järjestelmän soveltuvuudesta oikeusministeriön sekä sen alaisten virastojen riskienhallinnallisiin tarpeisiin. Pilotin tavoitteena on parantaa virastojen riskienhallinnan tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä sekä yhdenmukaistaa ministeriön riskienhallintaa koskevia arviointimenetelmiä. Pilotointijakso on ajoitettu aikavälille 9/2019-12/2021.

Granite-teknologiasta on pilotissa käytettävissä riskienhallinta ja turvallisuuspoikkeamien hallinta. Riskienhallinnan kohdalla on kyse nykyään käytössä olevan riskienhallinnan arviointikehikon digitalisoinnista. Turvallisuuspoikkeamien hallinnan osalta pilotoidaan uuden tyyppistä toimintamallia. Nykyisin sähköpostin kautta tehtävät poikkeamailmoitukset on mahdollista raportoida rakenteisina järjestelmän sisällä. Valtakunnallisesti Granite-riskienhallintajärjestelmä pyritään ottamaan käyttöön vuoden 2022 aikana.

Vuoden 2020 aikana tehtyjen havaintojen perusteella erityisesti paikallisissa rikosseuraamusyksiköissä – vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa – on ollut jonkin verran

puutteita riskienhallinnallisessa osaamisessa, sekä siihen liittyvän peruskäsitteistön yhdenmukaisessa ymmärtämisessä. Graniten käyttöönotolla sekä vuonna 2021 järjestettävällä riskienhallintaseminaarilla pyritään osaltaan lisäämään tietoutta ja osaamista riskien arvioinnissa, seurannassa ja raportoinnissa.

Vuosien 2021 - 2022 aikana Rikosseuraamuslaitos siirtyy Rise 2.0 -hankkeen myötä uuteen organisaatorakenteeseen ja ottaa käyttöön Granite-riskienhallintateknologian. Samassa yhteydessä on välttämätöntä arvioida uudelleen riskienhallintaan liittyviä menettelytapoja sekä päivittää riskienhallintadokumentaatiota.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt varmistavat melko hyvin, että

- Rikosseuraamuslaitoksen toiminta on tuloksellista sekä lakien ja sisäisten sääntöjen mukaista,
- hallinnassa olevat varat ja omaisuus on turvattu sekä
- johtamista ja ulkoista ohjausta varten tuotettu tieto on oikeaa ja riittävää.

Vuonna 2019 tehdyn arvioinnin perusteella tehdyt toimenpiteet

Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2019 havaittujen merkittävimpien riskien vähentämiseksi ryhdyttiin seuraaviin kehittämistoimenpiteisiin vuonna 2020:

- Toimitilaverkostoa on kehitetty nykyiset toimipaikat säilyttäen. Vuoden 2020 aikana otettiin käyttöön vanhoissa tiloissa toimineiden vankiloiden tilalle uudet vankilat Jyväskylässä, Keravalla ja Hämeenlinnassa. Lisäksi vankilaverkostossa on toteutettu vankiloiden kuntoa ja käytettävyyttä parantavia korjaushankkeita, muutostöitä sekä muita toimenpiteitä. Myös Senaatti-kiinteistöt on käyttänyt resursseja olemassa olevien kiinteistöjen kuntoa parantaviin ja elinkaarta pidentäviin korjaustoimenpiteisiin. Aikaisemmin rahoituspäätöksen saaneita Oulun ja Vaalan vankilahankkeita on viety eteenpäin, niiden valmistumisen myötä siirrytään toimimaan vanhoista tiloista uusiin. Vantaan vankilan lisärakentamisen tarveselvitys valmistui vuoden 2020 aikana ja Rikosseuraamuslaitokselle osoitettiin Vantaan vankilan lisärakennuksen kustannuksiin lisärahoitus julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021–2024.
- Rikosseuraamuslaitokselle osoitettiin vankiloiden turvatekniikan uusimiseen 3,2 miljoonaa euroa vuodelle 2021 ja 2,9 miljoonaa euroa vuodelle 2022. Suuri osa

vankiloiden turvateknisistä laitteista on teknisesti vanhanaikaisia ja hyvin huonokuntoisia, määräraha mahdollistaa sen, että osa kriittisistä järjestelmistä voidaan uusida.

- Asiakastietojärjestelmä Rotia koskeva riski on jo toteutunut, sillä käyttöönotto on lykääntynyt vuodelle 2021. Myöskään vuoden 2021 toukokuulle suunniteltu Rotin käyttöönottoaikataulu ei toteudu. Datamigraatio on viivästynyt ja riskit käyttöönotosta liian varhaisessa vaiheessa ovat liian suuret. Rotin johtoryhmä teki kokouksessaan 11.2.2021 päätöksen lykätä Rotin käyttöönottoa syyskuulle 2021. Koulutukset käynnistyivät keskushallintoyksiköstä ja seuraavaksi edetään rikosseuraamusalueitten ja henkilökunnan koulutuksilla. Koulutuksia ei keskeytetä, vaan niiden osalta edetään suunnitellusti. Rotin käyttöönoton siirto syyskuulle mahdollista pienimuotoisen pilotin toteuttamisen. Pilotin yhteydessä voidaan korjata järjestelmässä mahdollisesti havaittavia virheitä.

Roti tukee tiettyjä toiminnallisia muutoksia, mm. lähityötä ja siihen liittyvän vastuuvirkamiesmallin käyttöönottoa. Ko. toiminnallisten muutosten toteuttaminen eivät vaadi Rotin käyttöönottoa, joten uudistusten hidas eteneminen ei ole Rotin käyttöönoton siirtymisen syytä. Vastuuvirkamiesmallia on viety eteenpäin hitaasti, mutta johdonmukaisesti.

Toimenpiteenä hankkeiden edistymisen tarkka seuranta mm. raporttien perusteella. Yksiköiden johdon tarkempi vastuuttaminen jatkotoimien suunnittelusta ja toteuttamisesta.

- Rikosseuraamuslaitoksen taloudelliset voimavarat ja henkilöstöresurssit ovat riittämättömät toiminnan laajuuteen ja käytössä oleviin rakenteisiin nähden. Myös Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) kiinnitti huomiota Rikosseuraamuslaitoksen liian pieneen henkilöstömäärään syyskuussa 2020 tekemänsä tarkastuskäynnin yhteydessä. Lisäksi komitea kiinnitti huomiota kouluttamattoman ja epäpätevän valvontahenkilökunnan suureen määrään ja siitä aiheutuviin riskeihin. Henkilöstöresurssien niukkuuden vuoksi vangeille ei kyetä järjestämään riittävästi toimintaa ja läsnä olevaa valvontaa, mihin myös CPT kiinnitti huomiota. Lisäksi henkilöstö joutuu usein työskentelemään yksin, mikä on ongelmallista työturvallisuuden näkökulmasta.

Toimenpiteenä resursseja kohdennetaan Rikosseuraamuslaitoksen strategian mukaisesti tulostavoitteisiin, jatketaan henkilöstön osaamisen kehittämistä tavoitteiden ja toimintaympäristön asettamien tarpeiden pohjalta sekä huolehditaan

työhyvinvoinnista. Lisäksi järjestetään Rikosseuraamuslaitoksen nykyisen henkilöstön täydennyskoulutus ja kiinnitetään huomiota työnantajakilpailukykyyn uuden henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi.

9. Arviointien tulokset

9.1. Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen tekemät tarkastukset

Rikosseuraamuslaitoksen (Rise) sisäinen tarkastus teki kolme tarkastusta vuonna 2020. Yksi tarkastuksista tehtiin Vanajan vankilaan. Kahden muun tarkastuksen käsittely on vielä kesken, eikä niitä ole vielä julkaistu.

Vanajan vankilassa tarkastus kohdistui Ojoisten osastolle. Sisäinen tarkastus sai tehtäväksi selvittää työaika-asioihin liittyen, onko Vanajan vankilassa noudatettu säädöksiä, määräyksiä ja työaikasopimuksia jaksotyöaikamuodossa ja siihen liittyvässä varallaolojärjestelmässä. Tarkastuksessa oli tarkoitus selvittää erikseen yksilöityjen virkamiesten osalta, oliko Vanajan vankilassa noudatettu voimassa ollutta työaikalainsäädäntöä, työturvallisuuslainsäädäntöä ja Rikosseuraamuslaitoksen tarkentavaa virkaehtosopimusta aikavälillä 1.1.2016 - 13.1.2019. Tarkastuksessa arvioitiin myös mahdollista työntajalle koitunutta taloudellisen vahingon määrää.

Vanajan vankilassa on havaittu tarkastusajanjaksolla työaikakirjanpidon mukaan puutteita ja virheellistä toimintatapaa työaika-asioihin liittyen. Vanajan vankila jakaantuu kahteen osastoon, joista Vanajan osastolla asiat ovat olleet tarkastetuina osin kunnossa, mutta Ojoisten osaston osalta ilmeni epäselvyyksiä työhön liittyvien lakien ja sopimusten noudattamisen osalta.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella ja Vanajan vankilassa työvuorojen suunnittelu ja toteutus ei ole ollut riittävän hyvin johdettua eikä ohjeistettua. Kontrollipisteitä ei ole ollut riittävästi, jolloin Ojoisten osaston toteutuneissa työvuoroissa on tarkastusajanjaksolla havaittavissa erilaisia poikkeamia, joista työntekijä on voinut hyötyä. Työajantoteutusta ei ole riittävässä määrin valvottu.

Työajan suunnitteluun, toteutuneisiin jaksoihin ja niihin liittyviin virheisiin liittyen, työnantajalle koitunut taloudellinen haitta on kokonaisuudessaan tarkastetuina osin vähäinen.

Tarkastetuina osin voidaan todeta, että sisäinen valvonta ei ole ollut riittävää työaikalain, työaikasopimusten ja mahdollisesti työturvallisuuslain noudattamisen osalta.

Tarkastuksessa esiin tulleet puutteelliset ja virheelliset toimintatavat ovat korjaantuneet Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen sekä Vanajan vankilan tekemien päätösten seurauksena 16.1.2019 alkaen ja samalla varallaolojärjestelmä on lakkautettu.

Sisäisen tarkastuksen vuonna 2020 tekemissä kahdessa muussa tarkastuksessa yleisenä havaintona oli, ettei sisäinen valvonta ole niissäkään toteutunut kokonaisuudessaan riittäväällä tavalla. Jokaisen kolmen tarkastuksen keskeisiä havaintoja oli mm., että säädösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista työskentelytavoissa tulisi seurata sisäisen valvonnan keinoin suunnitelmallisesti. Suosituksia annettiin lisäksi ohjeiden laatimisesta toiminnan sisäisen valvonnan parantamiseksi ja toimintaohjeiden systemaattisesta arkistoinnista sekä jakelusta niiden saatavuuden ja ajantasaisuuden varmistamiseksi. Sisäisestä valvonnasta olisi hyvä laatia kirjallinen ohjeistus sen toteuttamisesta. Sisäinen valvonta osio olisi hyvä sisällyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksiin.

9.2. Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvontatiimin tekemät havainnot

Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvontatiimi käsittelee kokouksessaan eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kanteluratkaisuja, oman aloitteen perusteella antamia ratkaisuja ja tarkastuskertomuksia. Tarvittaessa laillisuusvalvontatiimi käsittelee myös Rikosseuraamuslaitoksen omia kanteluratkaisuja, oikaisuvaatimusasioissa annettuja ratkaisuja, Valtiokonttorin ratkaisuja ja tuomioistuinratkaisuja. Laillisuusvalvontatiimissä käsitellyistä ratkaisuista toimitetaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnalle tiivistelmä, jota voidaan myös käyttää koulutuksellisisa tarkoituksissa. Laillisuusvalvontatiimi valitsee Rikosseuraamuslaitoksen johtoryhmän käsiteltäväksi valtakunnallisesti merkityksellisemmät ratkaisut, ja johtoryhmä on linjaa, mihin toimenpiteisiin ratkaisut antavat aihetta sekä seuraa päätettyjen toimenpiteiden toteutumista. Mainittujen ratkaisujen lisäksi johtoryhmässä käsitellään myös muita toiminnan oikeellisuuteen ja laillisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Laillisuusvalvontatiimi valmistelee edellä mainittujen ratkaisujen lisäksi johtoryhmäkäsittelyyn koosteita apulaisoikeusasiamiehen tarkastuksilla ja muussa laillisuusvalvonnassa havaituista ongelmista. Aluejohtajat toimittavat koosteet edelleen yksiköiden johtajille, jotka ilmoittavat aluekeskukseen, ovatko kyseiset asiat yksiköissä kunnossa ja mikäli eivät ole, mitä tilanteen parantamiseksi on tarkoitus tehdä. Näin pyritään ennakollisesti vaikuttamaan menettelytapojen ja käytäntöjen oikeellisuuteen. Viime vuonna koosteissa olivat aiheina muun muassa vangin yksityisyyden suojan toteutuminen eristysseleissä, induktiosilmukka ja inva-merkitty parkkipaikka, lääkkeiden hallussapidosta päättäminen ja tulo-oppaiden päivittäminen.

Laillisuusvalvontatiimissä ja johtoryhmässä käsiteltiin muun ohessa ulkomaalaisvankien mahdollisuuksia seurata ulkomaisia tv-kanavia. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kannanoton mukaan erityisesti isoissa vankiloissa, joissa ulkomaalaisten vankien osuus on

varsin suuri, vankiloiden tulisi pyrkiä huolehtimaan vankien mahdollisuudesta seurata televisio-ohjelmia vangin ymmärtämällä tai ainakin muulla kuin suomen ja ruotsin kielellä. Johtoryhmä linjauksen perusteella ryhdyttiin toimenpiteisiin asian saattamiseksi kuntoon vankiloissa. Laillisuusvalvontatiimissä on ollut käsiteltävän useita kirjeenvaihdon tarkastamiseen liittyviä ratkaisuja, joiden johdosta johtoryhmä piti tärkeänä, että päivitetään erityisesti kirjeenvaihdon lukemiseen liittyvää ohjeistusta. Johtoryhmässä käsiteltiin myös Turun vankilaa koskenutta eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen tarkastuskertomusta. Lisäksi laillisuusvalvontatiimissä käsiteltiin useita päätöksentekomenettelyyn ja erityisesti päätösten perustelemiseen liittyviä apulaisoikeusasiamiehen ratkaisuja.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamieheltä saapui keskushallintoyksikköön 18 ja rikosseuraamusalueiden aluekeskuksiin yhteensä 41 lausuntopyyntöä. Koko Rikosseuraamuslaitoksessa tuli vireille yhteensä noin 108 kantelua. Kanteluita on tullut vireillä selkeästi vähemmän kuin aiempina vuosina, koska vuonna 2019 kanteluita tuli vireille noin 200, vuonna 2018 noin 300 ja vuonna 2017 noin 200.

Rikosseuraamuslaitoksessa on jatkettu laillisuusvalvonnan kehittämisprojektia, jonka tarkoituksena on määrittää Rikosseuraamuslaitoksen sisäinen laillisuusvalvonta, sen aihealueet ja toimintatavat. Projektiin liittyen on vuodelle 2020 laadittu laillisuusvalvontasuunnitelma, jonka perusteella on muun ohessa suoritettu suunnitelmallista tarkastustoimintaa. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on tehnyt vuoden aikana tarkastuksen Suomenlinnan vankilaan. Pelson ja Oulun vankilaan suunnitellut tarkastukset peruuntuivat koronavirusepidemian vuoksi. Turun yhdyskuntaseuraamustoimistoon suoritettiin tarkastus videoyhteyksien avulla. Lisäksi suoritettiin eristämisiä koskevaan päätöksentekomenettelyyn liittyvä asiakirjatarkastus Kylmäkosken, Helsingin ja Pyhäselän vankiloihin. Vankiloiden käyttöön luotiin omavalvontamenetelmä.

9.3. Ulkopuolisten organisaatioiden tekemät tarkastukset

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen mukaisena kansallisena valvontaelimenä. Tähän toimintaan liittyy sekä ennalta ilmoittamattomia että ilmoitettuja tarkastuskäyntejä vankiloihin ja muihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies teki vuonna 2020 yhden tarkastuksen, joka kohdistui Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (EOAK/1039/2020). Tarkastuksella keskusteltiin muun muassa laillisuusvalvonnan kehittämisprojektista, Roti-

hankkeen nykytilasta, henkilöstötilanteesta, turvallisuudesta, rakennushankkeista ja organisaation kehittämisestä.

Eurooppalainen komitea kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi (CPT) kävi Suomessa määräaikaikaisella tarkastuskäynnillään 7. - 18.9.2020. CPT:n työ perustuu Euroopan neuvoston yleissopimukseen kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi. CPT:n tehtävänä on tarkastaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja sillä on oikeus päästä kaikkiin sellaisiin laitoksiin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä. Tarkastus kohdistui Rikosseuraamuslaitoksen osalta Oulun ja Turun vankiloihin. Alustavien havaintojen perusteella CPT:n tietoon ei tullut väitteitä vankien tai tutkintavankien epäasiallisesta kohtelusta, mutta CPT kiinnitti huomiota koulutetun henkilökunnan puutteeseen, joista vankiloiden ongelmat, kuten vankien välinen väkivalta, vaikuttavat johtuvan. Tutkintavankien sijoittaminen vankiloihin poliisin säilytystilojen sijasta on edistynyt, mutta CPT korosti edelleen asian tärkeyttä.

9.4. Keskeiset sisäisen valvonnan kehittämiskohteet vuonna 2021

Rikosseuraamuslaitoksen merkittävimmiksi riskeiksi 2020 arvioitiin seuraavat riskit:

Rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmät riskit

Rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmät riskit ovat seuraavat:

Riski 1. Asiakastietojärjestelmä Roti: Vaikutuksiltaan merkittävä riski syntyy, jos Rotin käyttöönotto epäonnistuu tai viivästyy merkittävästi. Rotin käyttöönotto on suunniteltu tehtävän Big Bang- tyyppisesti, ja hanke on suunniteltu ajettavan alas heti käyttöönoton jälkeen. Mikäli käyttöönotossa ilmenee ongelmia tai se epäonnistuu teknisesti, toiminnallisesti taikka muusta odottamattomasta syystä, koskettaa se välittömästi suurta käyttäjämäärää. Riskinä on viraston toiminnan huomattava vaikeutuminen tietojärjestelmien toimimattomuuden vuoksi. Lisäksi voidaan joutua tukeutumaan vanhoihin järjestelmiin toiminnan ylläpitämiseksi. Käyttöönoton epäonnistuminen tai viivästyminen uhkasi myös nostaa Rotin jatkokehitys- ja ylläpitokustannuksia. Riskienhallinnallisena toimenä Rotilla on oma hanketasoinen riskirekisteri ja hankkeen toteutumisen edistymistä seurataan vastuuhenkilöiden toimesta. Käyttöönoton yhteydessä ilmeneviin ongelmiin varaudutaan laatimalla suunnitelma, jolla vanhojen järjestelmien käyttö pystytään palauttamaan mahdollisimman nopeasti ja viraston toiminnan vaikeutuminen kyetään estämään.

Arvio (1-5): Todennäköisyys 2 (Vähäinen), Seuraus 5 (Kriittinen).

Riski 2. Rise 2.0: Vaikutuksiltaan merkittäväksi riskiksi arvioidaan myös se, ettei Rise 2.0 organisaatiouudistusta pystytä toteuttamaan suunnitellusti. Organisaatiomuutoksen läpiviennin epäonnistumisen riskinä on se, että toiminta jatkuu vanhan organisaatiomallin mukaisena, mutta henkilöstön motivaatio ja sitoutuminen strategiaan heikkenee, epävarmuus kasvaa ja työnantajakuva kärsii. Koko organisaation laajuudessa uudistuksessa yhdenmukaisen läpiviennin merkitys kasvaa. Riskienhallinnallisina toimina korostuvat johtajien ja henkilökunnan motivointi muutoksen läpiviennissä, organisaation sisäisten ristiriitojen tunnistaminen ja johdonmukainen pyrkiminen kohti yhteisiä tavoitteita.

Arvio (1-5): Todennäköisyys 2 (Vähäinen), Seuraus 3 (Kohtalainen).

Riski 3. Henkilöstö / Resurssit: Keskeiseksi riskiksi arvioidaan lisäksi toiminnan laajuuteen nähden riittämättömät taloudelliset voimavarat ja henkilöstöresurssit. Rikosseuraamusalueilla ja asiakasrajapinnassa toimintaan vaikuttavat erityisesti muutoksessa olevien toimitilavaatimusten investointitarpeet, joita ei voida nykyisillä resursseilla toteuttaa

täysimääräisinä. Henkilöstön saatavuudessa on alueellisia eroja, ja työnkuvan kehittyminen mm. lähityön käyttöönoton myötä vaatii panostuksia myös olemassa olevan henkilöstön osaamisen varmistamiseksi. Riskienhallinnallisina toimina yksiköissä on priorisoitu kriittisimpien toimien toteutusta toiminnan tason ylläpitämiseksi. Niukassa taloudellisessa tilanteessa henkilöstön palkkaukseen myönnettyä määrärahaa joudutaan kohdentamaan perustoiminnan ylläpitämiseen, jolloin osa viroista joudutaan jättämään täyttämättä.

Arvio (1-5): Todennäköisyys 4 (Merkittävä), Seuraus 3 (Kohtalainen).

Riski 4. Korona: Koronapandemia voi pitkittyessään hankaloittaa Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa henkilökunnan, vankien ja asiakkaiden, sekä sidosryhmien näkökulmasta. Rise on toistaiseksi onnistunut estämään koronan leviämisen vankiloihin ja henkilökunnan keskuuteen. Mikäli tilanne kuitenkin tulevaisuudessa muuttuu olennaisesti huonommaksi, on Risen arvioitava uudelleen niitä keinoja, joilla laitoksen toimintaedellytykset varmistetaan mahdollisimman tehokkaasti.

Arvio (1-5): Todennäköisyys 4 (Merkittävä), Seuraus 3 (Kohtalainen)

10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

10.1. Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvedot

Rikosseuraamuslaitokseen hoidettaviin varoihin tai vastattavina oleviin varoihin tai omaisuuteen on kohdistunut yksi rikos. Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella ilmeni virkamiehen tekemä väärinkäytös, joka liittyi vankirahojen käsittelyyn. Asiasta on tehty rikosilmoitus. Taloudellinen hyöty virkamiehelle oli 18 647,65 euroa.

Valtakunnallisessa yksikössä on tullut ilmi väärinkäytösepäily, jonka johdosta on tehty tutkintapyyntö poliisille. Rikosseuraamuslaitokselle aiheutunut arvioitu vahinko on vähintään 13 000 euroa. Tutkinta on kesken.

10.2. Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Takaisinperintää edellyttäviä väärinkäytöksiä on ilmennyt yksi tapaus vuonna 2020. Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella ilmenneestä väärinkäytöksestä johtuen perinnässä on 18 647,65 euroa.

11. Talousarvion toteumalaskelma

Rikosseuraamuslaitoksen talousarvion toteumalaskelma.

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (Talousarvio + Lisätalousarviot)	Tilinpäätös 2020	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1 727 276,25	1 590 123	1 590 123,19	0,00	100
11.04.01. Arvonlisävero	1 727 276,25	1 590 123	1 590 123,19	0,00	100
12. Sekalaiset tulot	17 378,28	19 719	19 718,64	0,00	100
12.25.99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	845,49	563	563,27	0,00	100
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	16 532,79	19 155	19 155,37	0,00	100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 810,56	2 238	2 237,85	0,00	100
13.03.01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 810,56	2 238	2 237,85	0,00	100
Tuloarviotilit yhteensä	1 746 465,09	1 612 080	1 612 079,68	0,00	100

Rikosseuraamuslaitoksen talousarvion toteumalaskelma

Päälukon, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (Talousarvio + Lisätalousarviot)	Talousarvion 2020		Tilinpäätös 2020	Vertailu - Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25. Oikeusministeriön hallinnonala	240 755 619,22	228 131 818	209 861 018,12	18 270 800,01	228 131 818,13	0,00	17 750 252,92	227 829 636,92	209 558 836,91	18 270 800,01
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (Arviomääräraha)	19 556 619,22	18 052 434	18 052 434,13		18 052 434,13	0,00				
25.40.01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (Siirtomääräraha 2v)	216 499 000,00	205 379 384	188 867 298,14	16 512 085,86	205 379 384,00	0,00	15 212 686,01	220 592 070,01	204 079 984,15	16 512 085,86
25.40.01.1. Risen toimintamenot	214 499 000,00	203 379 384	188 090 697,01	15 288 686,99	203 379 384,00	0,00	15 212 513,88	218 591 897,88	203 303 210,89	15 288 686,99
25.40.01.3. Palvelussuhdeasuntojen vuokraosuudet (EK) (enintään)	2 000 000,00	2 000 000	776 601,13	1 223 398,87	2 000 000,00	0,00	172,13	2 000 172,13	776 773,26	1 223 398,87
25.40.74. Avolaitostyöt (Siirtomääräraha 3v)	4 700 000,00	4 700 000	2 941 285,85	1 758 714,15	4 700 000,00	0,00	2 537 566,91	7 237 566,91	5 478 852,76	1 758 714,15
25.40.74.1. Avolaitostyöt	3 000 000,00	3 000 000	1 825 731,39	1 174 268,61	3 000 000,00	0,00	1 608 253,43	4 608 253,43	3 433 984,82	1 174 268,61
25.40.74.2. Avolaitostyöt kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa (EK) (enintään)	1 700 000,00	1 700 000	1 115 554,46	584 445,54	1 700 000,00	0,00	929 313,48	2 629 313,48	2 044 867,94	584 445,54
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	101 690,00	206 116	9 116,00	197 000,00	206 116,00	0,00	0,00	197 000,00	0,00	197 000,00
28.60.12. Osaamisen kehittäminen (Arviomääräraha)	101 690,00	9 116	9 116,00		9 116,00	0,00				
28.70.22. Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (Siirtomääräraha 3v)		197 000		197 000,00	197 000,00	0,00		197 000,00		197 000,00
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	103 270,88	67 062	67 061,80		67 061,80	0,00	0,00	67 061,80	67 061,80	0,00
32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (Siirtomääräraha 2v)	103 270,88	67 062	67 061,80		67 061,80	0,00		67 061,80	67 061,80	0,00
32.30.51.07. Palkkatuettu työ, valtionhallinto	103 270,88	67 062	67 061,80		67 061,80	0,00		67 061,80	67 061,80	0,00
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	33 460,65	25 906	25 905,63		25 905,63	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
33.20.50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta javuorottelukorvauksesta (Arviomääräraha)	6 374,98	17 518	17 518,23		17 518,23	0,00				
33.20.50.01. Palkkatuettu työ, valtionhallinto	6 374,98	17 518	17 518,23		17 518,23	0,00				
33.20.52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (Arviomääräraha)	27 085,67	8 387	8 387,40		8 387,40	0,00				
33.20.52.01. Palkkatuettu työ, valtionhallinto	27 085,67	8 387	8 387,40		8 387,40	0,00				
Määrärahatilit yhteensä	240 994 040,75	228 430 902	209 963 101,55	18 467 800,01	228 430 901,56	0,00	17 750 252,92	228 093 698,72	209 625 898,71	18 467 800,01

12. Tuotto- ja kululaskelma

Rikosseuraamuslaitoksen tuotto- ja kululaskelma				
	1.1.2020 - 31.12.2020		1.1.2019 - 31.12.2019	
Toiminnan tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot	7 893 744,30		8 722 780,68	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	629 215,98		731 246,30	
Muut toiminnan tuotot	<u>2 521 683,55</u>	11 044 643,83	<u>2 670 185,60</u>	12 124 212,58
Toiminnan kulut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	14 950 919,08		17 601 340,85	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	296 952,08		220 859,08	
Henkilöstökulut	126 545 854,12		130 298 851,24	
Vuokrat	48 199 083,74		49 227 232,21	
Palvelujen ostot	19 474 307,85		42 029 205,81	
Muut kulut	3 965 653,41		5 392 732,06	
Valmisteverastojen lisäys (-) tai väh. (+)	220 240,21		43 657,15	
Valmistus omaan käyttöön (-)	3 985 178,10		-12 138 129,15	
Poistot	904 082,48	<u>-218 542 271,07</u>	862 623,31	<u>-233 538 372,56</u>
Jäämä I		-207 497 627,24		-221 414 159,98
Rahoitustuotot ja -kulut				
Rahoitustuotot	10 852,58		13 085,22	
Rahoituskulut	<u>-2 691,10</u>	8 161,48	<u>-6 217,16</u>	6 868,06
Satunnaiset tuotot ja kulut				
Satunnaiset tuotot	53 156,87		12 693,76	
Satunnaiset kulut	<u>-5 233 259,67</u>	<u>-5 180 102,80</u>	<u>-55 454,46</u>	<u>-42 760,70</u>
Jäämä II		-212 669 568,56		-221 450 052,62
Siirtotalouden kulut kotitalouksille				
Kulut				
Siirtotalouden kulut kotitalouksille	<u>2 467 961,34</u>	<u>-2 467 961,34</u>	<u>2 442 349,05</u>	<u>-2 442 349,05</u>
Jäämä III		-215 137 529,90		-223 892 401,67
Tuotot veroista ja pakollisista maksuista				
Perityt arvonlisäverot	1 590 123,19		1 727 276,25	
Suoritetut arvonlisäverot	<u>-18 052 434,13</u>	<u>-16 462 310,94</u>	<u>-19 556 619,22</u>	<u>-17 829 342,97</u>
Tilikauden tuotto-/kulujaämä		<u>-231 599 840,84</u>		<u>-241 721 744,64</u>

13. Tase

Rikosseuraamuslaitoksen tase				
	31.12.2020		31.12.2019	
Vastaavaa				
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	16 749,85		27 328,70	
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	<u>24 339 856,13</u>	24 356 605,98	<u>28 706 625,52</u>	28 733 954,22
Aineelliset hyödykkeet				
Rakennukset	25 106,25		0,00	
Koneet ja laitteet	3 593 653,90		3 790 080,17	
Kalusteet	51 458,64		25 577,87	
Muut aineelliset hyödykkeet	8 500,00		0,00	
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	<u>59 212,65</u>	3 737 931,44	<u>390 837,80</u>	4 206 495,84
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset				
Käyttöomaisuusarvopaperit	<u>42 805,78</u>	<u>42 805,78</u>	<u>42 805,78</u>	<u>42 805,78</u>
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yhteensä		28 137 343,20		32 983 255,84
Vaihto- ja rahoitusomaisuus				
Vaihto-omaisuus				
Aineet ja tarvikkeet	688 451,05		894 427,29	
Keskenkäinen tuotanto	120 074,06		205 269,76	
Valmiit tuotteet/Tavarat	<u>1 034 576,16</u>	1 843 101,27	<u>1 260 596,51</u>	2 360 293,56
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	509 440,19		593 174,92	
Siirtosaamiset	2 008 897,27		121 807,83	
Muut lyhytaikaiset saamiset	122 411,27		66 566,49	
Ennakkomaksut	<u>0,00</u>	2 640 748,73	<u>5 373,00</u>	786 922,24
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				
Kassatilit	108 975,70		86 690,45	
Kirjanpitoyksikön menotilit	-613,10		0,00	
Sisäisen rahaliikkeen tilit	<u>0,00</u>	<u>108 362,60</u>	<u>100,00</u>	<u>86 790,45</u>
Vaihto- ja rahoitusomaisuus yhteensä		4 592 212,60		3 234 006,25
Vastaavaa yhteensä		<u>32 729 555,80</u>		<u>36 217 262,09</u>

Rikosseuraamuslaitoksen Tase				
	31.12.2020		31.12.2019	
Vastattavaa				
Oma pääoma				
Valtion pääoma 1.1.1998				
Valtion pääoma 1.1.1998	269 413 004,89		269 413 004,89	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-272 363 705,57		-277 981 821,76	
Pääoman siirrot	230 995 154,80		247 339 860,83	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-231 599 840,84</u>	-3 555 386,72	<u>-241 721 744,64</u>	-2 950 700,68
Vieras pääoma				
Lyhytaikainen vieras pääoma				
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	0,00		-6 404,29	
Saadut ennakot	557 971,42		1 023 203,56	
Ostovelat	8 052 911,69		12 286 951,71	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	2 308 941,69		2 375 501,93	
Edelleen tilitettävät erät	3 065 837,88		1 374 926,97	
Siirtovelat	22 298 963,61		22 112 805,92	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>316,23</u>	<u>36 284 942,52</u>	<u>976,97</u>	<u>39 167 962,77</u>
Vieras pääoma yhteensä		<u>36 284 942,52</u>		<u>39 167 962,77</u>
Vastaavaa yhteensä		<u>32 729 555,80</u>		<u>36 217 262,09</u>

14. Liitetiedostot

14.1. Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

Tuloslaskelma

Yhteistoiminnan kustannusten korvausten ja yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusosuuksien tilien numerointi ja sijainti tilikarttahierarkiassa muuttuivat vuoden 2020 alussa. Tilien kertymät raportoidaan tuotto- ja kululaskelmassa tilikarttahierarkian mukaisesti laskelman rivillä Palvelujen ostot. Aiemmin nämä erät on esitetty omalla rivillään Sisäiset kulut. Tuotto- ja kululaskelmassa esitetyt vuoden 2019 tiedot on muutettu vastaamaan vuoden 2020 käytäntöä.

Liikekirjanpidontilin 61990000 kautta on korjattu vuodelle 2020 aiempänä vuonna 2019 virheellisesti taseeseen keskeneräiseen käyttöomaisuuteen aktivoituja menoja 5 230 017,95 euron verran.

Liikekirjanpidontililtä 30310000 Erillislakien mukaiset julkisoikeudelliset tuotot kotitalouksilta on korjattu 3 636 193,36 euroa Liikekirjanpidon tilille 30210000 Erillislakien mukaiset liiketaloudelliset tuotot kotitalouksilta kassajärjestelmän aiheuttaman virheen takia.

Tilinpäätösaikataulusta, laskuttajista sekä laskujen tarkastamisista ja hyväksymisistä johtuvista syistä on vuoden 2021 kirjanpitoon kirjattu vuodelle 2020 kuuluvia matka- ja kululaskuja yhteensä 3 562,17 euroa ja ostolaskuja 69 699,06 euroa. Vuonna 2020 ansaittuja palkkoja maksettiin vuoden 2021 kirjanpitoon yhteensä 1 852 073,21 euron arvosta ja vankipalkkoja 56 026,94 euron arvosta.

Tietohallinnon menot on siirretty vuoden 2020 alusta Oikeusrekisterikeskuksen kirjanpitoon talousarvion tilijaottelulla.

Tase

Hallinnan siirtoina siirrettiin Suomenlinnan hoitokunnalle 380 988,14 euron arvosta kansallisomaisuutta ja rakennuksia.

Liikekirjanpidontili 11910000 sisältää korjauksen koskien vuonna 2019 virheellisesti aktivoituja menoja 5 230 017,95 euroa.

Liite: 5 Henkilöstökulujen erittely

Palkkojen maksuaikataulun vuoksi vuoden 2021 kirjanpitoon kohdentui vuodelle 2020 kuuluvia palkkoja yhteensä 1 852 073,21 euron arvosta ja vankipalkkoja 56 026,94 euron arvosta.

.

14.2. Nettoutetut tulot ja menot

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (Talousarvio + Lisätalous- arviot)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25.40.01. Rikosseuraamus- laitoksen toimintamenot (Siirtomääräraha 2 v)	Bruttomenot	228 600 381,90	216 679 384	199 953 994,93		216 466 080,79				215 166 680,94	
	Bruttotulot	12 101 381,90	11 300 000	11 086 696,79		11 086 696,79				11 086 696,79	
	Nettomenot	216 499 000,00	205 379 384	188 867 298,14	16 512 085,86	205 379 384,00		15 212 686,01	220 592 070,01	204 079 984,15	16 512 085,86
33.20.52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (Arviomääräraha)	Bruttomenot	27 085,67		8 387,40		8 387,40					
	Bruttotulot	0,00									
	Nettomenot	27 085,67	8 387	8 387,40		8 387,40	0,00				

14.3. Arviomäärärahojen ylitykset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 3.

14.4. Peruutetut siirretyt määrärahat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 4.

14.5. Henkilöstökulujen erittely

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 5: Henkilöstökulujen erittely

Henkilöstökulujen erittely	2018	2019
Henkilöstökulut	104 369 052,83	107 238 327,34
Palkat ja palkkiot	103 894 812,98	104 390 591,39
Tulosperusteiset erät		
Lomapalkkavelan muutos	474 239,85	2 847 735,95
Henkilöstösivukulut	20 127 836,79	20 984 982,17
Eläkekulut	17 814 146,86	18 703 443,36
Muut henkilösivukulut	2 313 689,93	2 281 538,81
Yhteensä	124 496 889,62	128 223 309,51
Johdon palkat ja palkkiot, josta	2 788 940,60	3 058 980,57
tulosperusteiset erät		
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	4 840,00	6 400,00
Johto	2 940,00	4 680,00
Muu henkilöstö	1 900,00	1 720,00
Vankipalkat ja niiden sosiaaliturvamaksut		
Vankipalkat	2 048 964,50	2 075 937,14
Vankien sosiaaliturvamaksut		-395,41
Yhteensä	2 048 964,50	2 075 541,73
Henkilöstökulut yhteensä	126 545 854,12	130 298 851,24

14.6. Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 6.

14.7. Kansallis- ja käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisvaikutteisten menojen poistot

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 7.

14.8. Rahoitustuotot ja -kulut

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 8.

14.9. Talousarviotaloudesta annetut lainat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 9.

14.10. Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit								
	Kappalemäärä	Markkina-arvo	31.12.2020				31.12.2019	
			Kirjanpitoarvo	Omistus- osuus %	Myynti- oikeuksien alaraja %	Saadut osingot	Markkina-arvo	Kirjanpitoarvo
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet	1 085		42 805,78					42 805,78
Pirkanmaan Luomutuottajat Oy	1		168,00					168,00
Osuuskunta Sataluomu, Pori	1		168,00					168,00
Elix Oil Oy, Somero	12		2 018,00					2 018,00
Osuuskunta Jalostuspalvelu	1		200,00					200,00
Osuuskunta Lihakunta	1		2467					2467
Osuuskunta Pohjolan Maito	1 069		37 784,78					37 784,78
Finnamyl Oy	5		0,00			80,00		0,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			42 805,78			80,00		42 805,78

14.11. Taseen rahoituserät ja velat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 11.

14.12. Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Voimassa olevat takaukset ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä:

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole liitteen mukaisia myönnettyjä takauksia.

Voimassa olevat takuut ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä:

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole liitteen mukaisia takuita.

Voimassa olevat takaukset ja takuut valuutoittain:

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole liitteen mukaisia takauksia tai takuita valuutoittain.

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 12: Valtion takaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Muut monivuotiset vastuut						
Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan "Toimintamenomäärärahat" perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset						
Euroa	Talousarvio- menot 2020	Määräraha- tarve 2021	Määräraha- tarve 2022	Määräraha- tarve 2023	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset yhteensä	33 063 012,71	49 762 198,57	20 022 332,21	14 644 112,25	107 463 291,34	191 891 934,37

14.13. Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 13.

14.14. Taseeseen sisältymättömät rahastoidut varat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 14.

14.15. Velan muutokset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 15.

14.16. Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 16.

14.17. Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Täydentäviä tietoja sisältyy toimintakertomuksen laskelmien muihin tietoihin.

15. Allekirjoitus

Tilinpäätös on hyväksytty Helsingissä 26.2.2021.

Pääjohtaja

Arto Kujala

Laskentapäällikkö

Mika Ulmanen